

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
București

Cota 92.320

Inventar 706411

IULIU VALAORI

Profesor Universitar

CEZAR PAPACOSTEA

Profesor Universitar

G. POPA-LISSEANU

Membru Coresp. al Academiei Române

DONATIE
Membran AL GRAUR

210419

CULTURA ROMANĂ

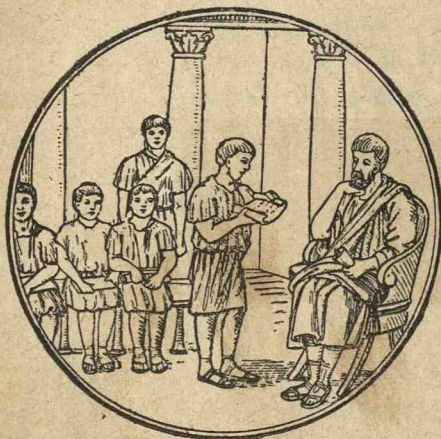
IN

LECTURĂ ILUSTRATĂ

MANUAL PENTRU STUDIUL LIMBEI LATINE

CLASA III GIMNAZIALĂ

Aprobată de onor. Minister al Instrucțiunii cu ord. No. 159/935

EDITURA LIBRĂRIEI SOCEC & Co., S. A. BUCUREȘTI

Taxa timbrului didactic de 5% pentru acest manual s'a plătit
direct Casei Corpului Didactic conf. deciziei No. 2469/924

Seria III, EDIȚIA III-a. 1935. — 4.

Biblioteca Centrală Universitară 92320
BUCUREȘTI
Data ~~025 2/48507~~
Inventar 706.411

C 13/11 RCH/00

B.C.U. Bucuresti

C706411

DONATIE
Academician AL. GRAUR

PREFAȚA

Manualul acesta, destinat pentru elevii din clasa III-a liceală, este compus după un plan cu totul nou și original.

Programul analitic fixează ca scop pentru învățământul limbei lăine *evidențierea, înainte de toate, a latinității noastre*. În acelaș timp, ne arată că acest învățământ trebuie să se predea pe baza unui material lexical fără multă gramatică, și prin ușoare bucăți de lectură prin cari să se dovedească înrudirea apropiată dintre limbile latină și română.

Ținând seama de aceste cerințe și îndrumări ale programului analitic, am socotit că este util să ne folosim de faptul că limba noastră se găsește într'o așa de strânsă legătură de rudenie cu limba latină și să luăm de temei al învățământului latinesc în școala noastră tocmai această legătură de rudenie.

Din împrejurarea că limba română și limba latină nu sunt două limbi cu totul străine una de alta, ci că una este fiica celeilalte sau, mai precis spus, că limba noastră este limba latină într'o anumită fază de evoluție a acesteia, ni se dă posibilitatea, credem, să utilizăm și pentru învățământ un element nou, pe care până astăzi nu l-a utilizat nimeni¹⁾.

¹⁾ O timidă încercare a făcut Franța [Ch. Pagot *Le Latin par la joie*].

Făcând apel la *limba latină vulgară*, asupra căreia studiile aprofundate ale filologilor noștri și în special ale domnilor Ovid Densușianu și Sextil Pușcariu ne au dat rezultate în unele privințe aproape definitive și luând de călăuză aceste studii, am găsit și utilizat un material bogat și sigur, care ne permite să facem cu înlesnire apropierea dintre cele două limbi înrudite.

Limba latină vulgară însă, fiind în stare *dinamică*, deci în continuă transformare, nu ne dă posibilitatea de a forma bucăți de lectură, fără de a recurge și la limba latină clasică care își are formele sale oarecum *statice*.

Din cele 68 bucăți de lectură, introduse în manualul nostru și cari au să fie tratate în această clasă, 48 sunt scrise în latina clasică, iar 20 în latină clasică și în latina vulgară.

Apoi, spre a proba, în al doilea rând, frecvența circulației în limba română a materialului lexical latin față de materialul lexical străin, am găsit util să dăm în Apendicele acestei cărți patru Adausuri. Ele cuprind:

1. O serie de poezii românești, cunoscute de elevi, și traduse de noi în latina clasică și vulgară și scoțând în evidență circulația cuvintelor latine.
2. Câteva pagini de proză literară românească cu procentul de elemente latine și străine.
3. Dovezi că sintaxa și fonetica română sunt croite după sintaxa și fonetica latină.
4. Dovezi că însuși sufletul românesc este, într'o largă măsură, sufletul latinității.

Se vor studia numai cele 48 versiuni, compuse în latina clasică, iar cele 20 versiuni, scrise în latina cla-

sică și latina vulgară, vor fi numai citite și vor fi studiate numai ca lexic ¹⁾). De asemenea *adausurile* din Apendice vor fi numai citite, nu și studiate; ele vor imprimă, în elevii cari nu vor avea posibilitatea să urmeze cursurile liceale, convingerea adâncă a romanității noastre.

Ținând seama de cerințele pedagogiei generale, precum și de normele didacticei speciale ale limbii latine, am schițat și drumul de urmat pentru fie care lecțiune. După ce se va fi tratat, potrivit prescripțiunilor din instrucțiunile ce însoțesc programul analitic, o bucată de lectură, se vor face asupra ei anumite exerciții de aplicare, fie de conversație, fie de temă orală. Pentru înlesnirea profesorului, partea a II-a acestei cărți cuprinde această lucrare ce urmează să fie făcută întotdeauna, pentru ca lecțiunea să fie completă. Ea însă nu este limitativă.

Fiecare lecțiune este însoțită — în partea a III-a a manualului — de un vocabular cu indicația tuturor cuvintelor din versiune și cu însemnarea specială ce au aceste cuvinte în versiune. Și, spre a deșteptă în elev interes și curiozitate științifică pentru cuvânt, am dat, de mulțori, filiațiunea sau vreun derivat al cuvântului, ori vreun neologism primit în limba română sau, câteodată, chiar echivalentul său francez, când am bănuit că acesta e mai cunoscut de scolar și că poate să-i servească drept sprijin în învățarea vorbii latine. La sfârșit, un vocabular general însoțește cartea, pentru ca elevul, în cazul când și-ar fi uitat un cuvânt, să aibă unde să-l găsească.

---

¹⁾ Manualul este tipărit cu două feluri de caractere.

In alcătuirea manualului de față, ca și în alcătuirea tuturor manualelor noastre de limbă latină, ne-am condus de gândul:

In primul rând, de a da pe nesimțite elevilor noștri o serie de idei scoase din lumea antică, introducându-i astfel în mijlocul culturai romane.

In al doilea rând, de a le da cât mai multe elemente distractive, introducând în fiecare lecție fie o glumă, fie o ghicitoare, fie o expresie latină interesantă, fie o conversație vie, prefăcând astfel studiul arid al limbii latine într'un studiu ademenitor.

In al treilea rând, de a sensibiliza cultura antică prin ilustrarea bucăților de cetire, prin tablouri artistice sau tablouri celebre.

Aceste inovațiuni și-au găsit aplicarea lor și în edițiunile precedente ale manualelor noastre și ele au găsit o aprobare unanimă. Și constatăm astăzi că și în stăinătate, manualele cele noi de limba Țlatină se inspiră dela aceleași principii cari ne-au călăuzit pe noi în compunerea acestor cărți.

Autorii

INTRODUCERE

Limba latină este limba poporului roman. Ea s'a numit *latină*, după numele Latinilor, o populațiune din *Latium*, provincie în Italia centrală, în care, mai târziu, s'a fundat cetatea *Roma*. Aceasta, în urma cuceririlor sale, a dat naștere poporului, numit după numele său, poporul *Roman*, ștergând încetul cu încetul numirea pe popor latin.

Limba latină a fost limba de stat, limba oficială și în aceiaș timp, limba literară a Romanilor. Alături de ea însă, și sub înrăurirea ei, eră natural să se desvolte și graiul național al popoarelor cucerite. Acest graiu s'a numit graiul vulgar, sau *limba latină vulgară*.

Limba cultă, cea oficială, zisă și limba *clasică*, a dăinuit atâta timp, cât a dăinuit și puterea statului roman, vreo sută de ani după căderea Romei (476 d. Chr.); limba vulgară însă, sub influența elementului antochton și a graiului local, a dat naștere *limbilor Romanice* (neolatine): italiana, franceza, spaniola, portugeza și româna.

Astfel, începând din secolul al VI d. Chr., odată cu aparițiunea limbilor romanice, limba latină a încetat de a mai fi o limbă vorbită și a rămas numai ca limbă a învățaților, limbă purtătoare de civilizațiune și în

același timp ca limbă oficială a bisericii catolice, unde se păstrează și astăzi.

În liceele noastre limba latină se studiază mai întâi ca o limbă, care a transmis timpurilor moderne cultura și civilizațiunea antichității, direct cea romană și indirect cea grecească — întreagă cultură grecească ar fi dispărut fără intermediul culturii romane — și în al doilea rând, și mai ales, ea se studiază ca fiind mama limbii noastre; căci, dacă este adevărat că într'un organism, în lumea fizică, găsim toate elementele organismelor cari i-au dat naștere, atunci este firesc lucru ca și limba românească, ca fiica a limbii latine, să aibă toate elementele constitutive ale organismelor cari i-au dat naștere. Studiind limba latină, studiem, în acelaș timp, firea limbii noastre materne.

PARTEA I

NOȚIUNI PREMERGĂTOARE

Limba latină este mama limbii noastre. În ea găsim întreaga înfățișare a graiului românesc. Deosebirea dintre limba Romanilor și cea a Românilor stă numai în aceea că limba latină, ca oricare altă limbă vorbită fiind un organism viu, a trebuit să sufere, în decursul vremurilor, prefacerile firești pe cari i le-a impus vârsta.

În al doilea rând, coloniștii romani stabiliți în Dacia nu fuseseră recrutați din clasele cele mai înalte ale societății romane. Ei au fost luați din mijlocul poporului și aduși din întreg imperiul roman. Limba lor deci nu putea să fie limba clasică a cărturarilor, ci limba latină *vulgară* care, la Roma, era mult deosebită de cea a literaților.

Din Dacia ne-au rămas puține urme de limbă latină vulgară; pe ea însă ni-o putem ușor reface după multe elemente ce ni s'au păstrat în celelalte limbi romanice: franceza, italiana, spaniola și portugheza.

Schimbările ce a suferit limba latină spre a se preface în limbă românească sunt mai ales de *vocabular*. S'au introdus adecă, în cursul vremurilor, în limba noastră o mulțime de vorbe străine, împrumutate de la popoarele cu cari am venit în atingere, vorbe luate, mai ales, dela Slavi, apoi dela Unguri, Turci, Germani, etc. *Fonetica* însă, *morfologia* și *sintaxa* au rămas aproape în întregime latine. Dar, chiar cuvintele străine, cu deosebire cele slavone, au o întrebuințare

foarte redusă, față de cuvintele de origine latină cari circulă în graiu.

Și, mai presus de toate, însuș sufletul nostru, sub toate manifestările sale, cu însușirile sale cele bune ca și cele rele, ca religie, credințe, datini, obiceiuri, superstiții, ne-a rămas, în bună parte, latin.

Morfologia

Cuvintele latine, ca și cele românești, sunt unele variabile sau *flexibile*, adică cari se declină (substantivul, adjectivul și pronumele) și se conjugă (verbul), iar altele invariabile sau *neflexibile* (prepozițiunea, conjuncțiunea, adverbul și interjecțiunea).

Cuvintele cari se declină se cunosc, ca și în românește, după terminațiunea nominativului și a genetivului, iar cele cari se conjugă după terminațiunea infinitivului.

Cuvintele latinești se declină după cinci declinări, nu după trei ca în românește. Puținele cuvinte latine de declinarea a IV și V s'au prefăcut, în graiul nostru în substantive, mai ales, de declinarea I și II.

Declinarea unui substantiv și a unui adjectiv se cunoaște după *genetivul singular*. Astfel avem:

Dec. I	cu gen. s. terminat în	ae,	de ex.:	<i>mensa, mensae,</i>	masa
• II	" " " "	"	" i	" "	<i>lupus, lupi,</i> lup
" III	" " " "	"	" is	" "	<i>rex, regis,</i> rege
" IV	" " " "	"	" us	" "	<i>fructus, fructus,</i> fruct
" V	" " " "	"	" ei	" "	<i>dies, diei,</i> ziua

Numeralul se consideră ca un adjectiv, iar *articolul* nu există în limba latină. Rolul articolului, ca determinare a substantivului, îl îndeplinesc pronumele demonstrativ, din care, de altfel, s'a și format, în limbile romanice, articolul.

Declinările substantivelor în limbile romanice sunt pe cale de a dispărea; ele se reduc astăzi numai la

declinarea articolului și a pronumelui (de la masă avem numai *masă* și *mese*, de la lup avem *lup* și *lupi*, etc; în limba franceză avem o singură formă la singular și una singură la plural: *table* și *tables*),

LECTURĂ DE TEXTE ALCĂTUITE ÎN LATINA VULGARĂ

I. Școala

(Cuvintele din latina vulgară sunt transcrise cu litere cursive)

In schola *primaria*, tempore quattuor annorum, elementa scientiarum *terminavimus*. Quando *eccum-modo* in gymna-

Ludus vel schola, Pompei.

sium aut in lyceum intravimus, scientias necessarias vitae funditus cognoscere incipimus.

Lyceum nostrum septem classes habet. Classis mea est tertia classis, et *assediata* ad meridiem, est magna, spatiosa et plena luminis. In ea quattuor parietes, tres fenestras et unam *ustiam* videmus. In angullo classis effigies Domini Iesus

Christi pendet. Per tabulam nigram litteras et *conventa* cum creta alba scribimus; *ad-post* cum spongia aut cum *huccata pandiae vetulae* seu *pannulae* illas stergimus.

II. Școlarii

Quinquaginta discipuli, *desatulli* multi pro classe nostra, sedent in scammis ante magistrum seu professorem, qui nos *invitiat*. Intrando in classem nos *excubulamus* et illum salutamus. Postquam nomina condiscipulorum *citat* et nos ad nomen respondemus, *auscultat*, examinat et *lectionem* explicat. Discipuli ad explicationem illius sunt attentivi. In schola multa studia *invitamus* et in primis religionem, linguas, historiam, geographiam et alias scientias. Ad scholam cum *chartis* et libellis venimus.

Plenus venter non studet libenter

III. In curtea școlii

Quando horologium sonat, ex cathedra professor se *excubulat*, chartam sibi *levat* et ex classe *plicat*. Tunc discipuli a lectione *excappant* et in *cortem* scholae *allargunt*, ut se iocent et *putina* momenta se recreent. Illuc totam libertatem habent. Multi ex illis non sunt *extemperati*, nam in *corte* uni in *spatham* alterorum saliunt, cum aqua se udant, pugnos sibi dant, pedicam sibi ponunt et inter se *clare* se *battunt*. Discipuli perseduli tempore recreationis in classe remanent et lectionem *repetant*, ut *magis* bona responsa dare possint.

Tempore hiberno in *corte* scholae nix cadit et fit glacies, per quam discipuli *lubricant*. Unus ex illis caput sibi *sparsit* et alter *pediolum* sibi fregit. Multi frigore degelant.

IV. In grădina școlii

Hodie in hortum scholae *mergimus*, ut plantas quae illuc sunt, videamus et *circitemus*. In calle nostra sunt *strata*

florum, qui nobis odorem *imbibant*. Sunt enim *trantafolia* seu rosae variorum colorum: albae, roseae, seu rubrae et galbinae; *ad-post* malvae, violae, verbenae, lilia, serpentina, menta, *senticella*, *sugella*, *peducelli* trifolia et alii flores.

In horto multae pomi crescunt: mali ramosae, quae gustosa mala portant, piri cum piris dulcibus, pruni cum prunis pruinosis, persici habentes persica cum musto *roseo*, qualis est sanguis, nuces cum crustis viridibus, cerasi cum nigris et rubris cerasis, fici et castaneae molles. Fructus interdum verminosi sunt.

V. Legumele din grădina școlii

Flutuli formose colorati sucum dulcem florum pascunt; *alvinae* et *vespae* ex flore in florem *exvolant*, vietum necessarium seu escam sibi *cavitando*. Folia viscida de pomis cadunt.

In stratis leguminum caepa, alium, radicula, napus, lactuca et aliae plantae seu herbae crescunt et florent. Interdum invenimus in hortis etiam hederam, ex silvis adductam seu quae a manibus hominis plantata est; *ad-post* sunt *urdica*, *pepeni* et cauliculus seu *viridia*. Alium et caepa, si non bene salsa sunt, nobis gulam *ustulant*.

DECLINAREA I

VI. Dacia

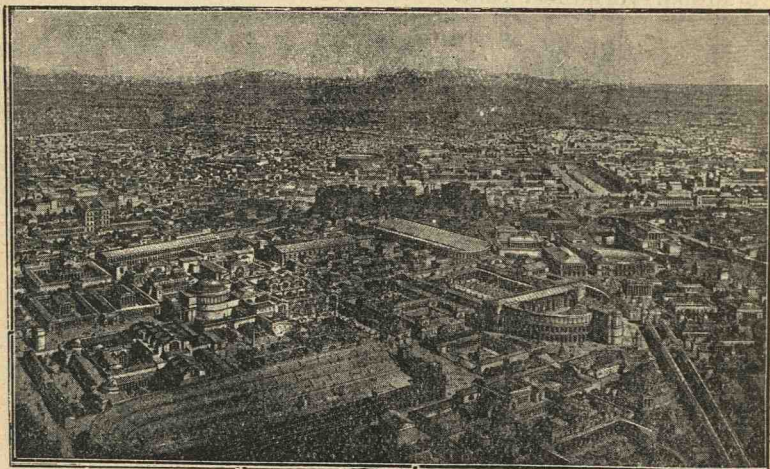
Dacia terra Eurōpae erat. In Dacia arae deārum erant. Incōlae aras deārum corōnis ornābant. Incōlae Daciae agricōlae erant. In Dacia coloniā Romae erant. Coloniā ex Italia, Hispania et Asia in Daciam venērunt. Inter incōlas Daciae et Italiae saepe pugnae erant. Dacia est terra nostra.

Expresii de memorat: *Ad calendas Graecas - Pro forma.*

VII. Roma

Magna gloria Romam ornat. Magnam gloriam magnae victoriae parabant. Causa magnae gloriae et magnarum victoriarum erat industria et audacia incolarum.

De magna gloria et de magnis victoriis poetae narrant. Roma habebat multas vias magnas et parvas. In magnis viis erant statuae. Statuae erant formosae. Ma.

Vederea Romei în epoca imperială. Restaurație.

gna copia formosarum statuarum Romam ornabat. Lingua incolarum Romae erat Latina.

Expresi dememorat: *Nota bine* — *Tabula rasa*.

VIII. Acera sau vulturul

Aquila est magna. Aquilae praeda est columba. Aquilae cara est columba. Aquilam sagitta vulnerat. Aquila digna est praeda.

Aquīlae multas columbas vulnērant. Aquilārum patria est magna silva. Aquīlis noxiae sunt sagittae. Aquīlas columbae non amant. Aquīlis plenae sunt silvae.

Expresii de memorat: *Et cetēra. — Errare humānum est.*

IX. Terentia prietinele ei

a

Terentia, amīca Liviae, in aream casae intrat et clamat: Ubi es Livia? Livia apud fenestram: Hic sum, Terentia: iam diu te exspectāmus. Livia: Ubi estis? Terentia: Ad portam areae sumus, ego et Tullia et Lucia. Propēra ad amīcas tuas! — Livia in aream propērat. Magna est laetitia puellārum. Livia amīcas rogat: Novas fabūlas mihi narrāte! Nam fabūlae amicārum mearum mihi gratae sunt. — Et Lucia fabūlam iocōsam narrat. Auscultāte.

Expresii de memorat: *Gratias ago — In persōna.*

X. b

Lucia puellis narrat. Non procul a casa parva habito. Fenestrae casae rosis pulchris ornātae sunt. In casa domīna et Ūrsūla ancilla sunt. Ūrsūla in culīna est et cenam magna diligentia parat. E culīna testam apportat. Subīto magna vespa susurra. Ancilla timīda trepīdat. Heu! Testa fracta est. Domīna Ūrsūlam vitupērat. Vespa e villa in silvam volat.

Expresii de memorat: *Persōna grata — Ex cathēdra.*

XI. Sentinte și proverbi

Aquīla non captat muscas. Historia est magistra vitae. Amicitia vitam ornat. Publica fama non semper est vana. Fortūna caeca est. Via recta est tuta. Concordia victoriam parat. Festina lente.

În limba latină silabele dintr'un cuvânt n'aveau toate aceeaș durată de pronunțare. Unele se pronunțau mai *lung* altele mai *scurt*. Pentru înlesnirea școlarilor, ca să arătăm ca o silabă este lungă, punem o linioară deasupra vocalei din acea silabă: *ā, ē, ī, ō, ū*; iar ca să arătăm că o silabă este scurtă punem deasupra vocalei o semilună: *ă, ě, ĭ, ǒ, ŭ*;

O silabă lungă ținea în pronunțare de două ori mai mult decât o silabă scurtă; deci durata unei silabe lungi eră egală cu durata de două silabe scurte.

Silaba eră scurtă, când aveă o vocală scurtă: *rŏ-sa, pǎ-ter*; din contră silaba eră lungă, dacă vocala ei eră lungă: *lau dā-rĕ*. Cu toate astea o silabă cu vocala scurtă e considerată ca lungă, dacă vocala ei e urmată de două consoane, dintre cari a doua trece în silaba următoare: *ven - tus*.

Diftongii, când sunt urmați de o consoană, sunt socotiți ca o vocală lungă: *lau-do, ae-ternus*.

O vocală urmată de altă vocală se scurtează: *dor-mĭ-o, dĕ-us*.

Cuvintele de două silabe au accentul pe vocala din prima silabă: *mĕnsa*.

Cuvintele de trei sau mai multe silabe au accentul pe vocala din silaba penultimă, dacă acea silabă este lungă: *Romānus, aetĕrnus*, și au accentul pe vocala din antepenultimă, dacă silaba penultimă este scurtă: *dŏmĭne*.

Pronunțarea latină este aproape ca și cea românească. Observăm totuș că diftongii *ae* și *oe* se pronunță ca *e*, de ex: *aetatem* (citește: etățem), *poena* (citește: pena). Când însă aceste grupuri de litere nu sunt diftongi, ci trebuesc pronunțate deosebit, punem două puncte (trema) deasupra lui *e*. De ex.: *aĕr* (citește: a-er), *poĕta* (citește: po-eta).

Literile *c* și *g* aveau totdeauna sunetul aspru ca de ex. în cuvintele românești *casă*, *gură*. Însă pentru înlesnirea citirii în școli, s'a luat obiceiul să le pronunțăm ca în românește. Așa dar, înainte de *e* și *i* pronunțăm *ce* și *ge* ca de ex.: *cera*, ceară, *gener*, ginere, iar înainte de *ă* *o* *u* și înainte de consoane pronunțăm *c* și *g* aspru, de ex.: *carnem*, *contra*, *gustus*.

Litera *t* se pronunță peste tot ca *t*; însă când e urmat de *i* și *o* altă vocală, s'a luat obiceiul să se citească ț; de ex.: *natio*.

DECLINAREA I-a

Substantivele de declinare I-a se termină la nominativ singular în **a**, la genitivul singular în **ae**. De ex.:

	Singular		Plural	
N.	<i>mens</i> ă ,	masa	<i>mens</i> ae ,	mesele
V.	<i>mens</i> ă ,	masă!	<i>mens</i> ae ,	mese!
G.	<i>mens</i> ae ,	al (a) mesii	<i>mens</i> arum ,	al (a) meselor
D.	<i>mens</i> ae ,	mesii	<i>mens</i> is ,	meselor
A.	<i>mens</i> am ,	masa	<i>mens</i> as ,	mese
Abl.	<i>mens</i> ă ,	din (cu masa)	<i>mens</i> is ,	din (cu mesele)

2 În limba latină neexistând articol, un substantiv ca *mensa* poate însemna *masă*, *o masă* sau *masa*.

Genul. Substantivele latine sunt de trei genuri: *masculine*, *feminine* și *neutre*, spre deosebire de limba română în care nu găsim decât substantive *masculine* și *feminine* și unele *ambigene*, adică masculine la singular și feminine la plural.

Numărul. Substantivele latine, ca și cele române, pot avea numărul *singular* și *plural*. Se găsesc și în latinește substantive cari pot avea numai singularul sau numai pluralul.

Cazurile. În latinește sunt șase cazuri; prin urmare aici avem un caz mai mult decât în românește. Acest

caz este *ablativul*, pe care îl traducem în de obștie cu substantivul însoțit de o prepozițiune oarecare.

Substantivele de declinarea I-a sunt de genul feminin. Sunt însă masculine, potrivit înțelesului, numele de bărbați (ca de ex.: *Numa, Seneca*), numele de profesioni bătătești (ca de ex.: *scriba, poeta, agricola*) și cele mai multe nume de riuri (ca de ex.: *Sequana*).

Verbul. În limba latină *verbul ajutător* este *esse*, a fi. Formele cele mai des întrebuințate sunt:

Prezintele Ind. S. <i>sum</i> , eu sunt	Pl. <i>sumus</i> , noi suntem
<i>es</i> , tu ești	<i>estis</i> , voi sunteți
<i>est</i> , el, ea este	<i>sunt</i> , ei, ele sunt
Imper. S. <i>erat</i> , el, ea eră	Pl. <i>erant</i> , ei, ele erau
Perf. <i>fuit</i> , el, eea fost	<i>fuerunt</i> , ei, ele au fost

Conjugările sunt patru. Conjugarea verbelor se cunoaște, ca și în românește, după terminațiunea infinitivului.

Verbele de conj. I-a se termină la infinitiv în *a-re*.

Indicativul prezinte la Conjugarea I-a are formele următoare.

Sing. <i>lauda-o</i> , eu laud	Pl. <i>lauda-mus</i> , noi lăudăm
<i>lauda-s</i> , tu lauzi	<i>lauda-tis</i> , voi lăudați
<i>lauda-t</i> , el, ea laudă	<i>lauda-nt</i> , ei, ele laudă
Imp. <i>lauda-ba-t</i> , el lăudă	<i>lauda-ba-nt</i> , ei, ele lăudau
Imp.-prez. <i>lauda-a</i> , laudă tu	<i>lauda-te</i> , lăudați voi

Indicativul prezinte la Conjugarea II-a are formele următoare:

Sing. <i>habe-o</i> eu am	<i>habe-mus</i> noi avem
<i>habe-s</i> tu ai	<i>habe-tis</i> voi aveți
<i>habe-t</i> el, ea are	<i>habe-nt</i> ei, ele au
Imperf. <i>habe-ba-t</i> , el avea	<i>habe-ba-nt</i> ei, ele aveau
Im. prez <i>habe</i> , aibi tu	<i>habe-te</i> , aveți voi

LECTURA

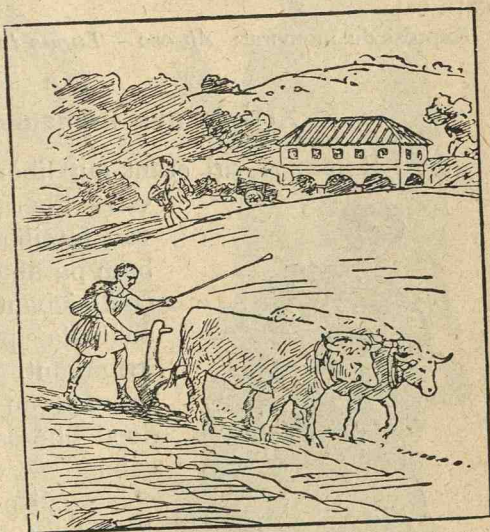
DE TEXTE ALCĂTUITE IN LATINA VULGARĂ

XII. Viața la țară

Terranus ille romanus describit vitam suam *aeque-sic*:
Locuisco in una casa de ligno *sic* luto cum *ustia sic* fenestris, per *qualem* vigilat unus canis. Inter ipsam se afflant mensae, scamna, unum armarium *sic altera*. *Ad latera* se intendunt campi

lati per *quales* mihi crescit granum, secale, hordeum *sic altera viriditia*. *Magis* habeo in *corte* prunos, malos, piros, unum carum cum quattuor bobus, vaccas, capras, oves per *quales* mulgeo ipse. *Ad foras* de istis sunt gallinae *sic columbae, qualium* carnem *manduco* cum pane nigro seu albo, *uncto*, caseo.

Bibo aquam de in *fontana* seu lac (*tem*) illa, ad servatorias vinum *ecce-illud* bonum de in terra. *Imbracamenta sic scambia* textit mihi mulier, qua si mihi accoperiant pellem in tempore de vere *sic* me *iscaldiscant* hibernis. *Fer fiat-qualem* dominicam *mergo illa-ad basilicam*, ut audiam liturgiam.

Aratrum (Bell-s Latin course, London).

XIII. România

Romania est patria nostra. Silvae et fluvii patriam nostram ornant. Danubius, Marus, Alūta, Tiarantus, Pi-rētus sunt fluvii magni et lati Romaniae. In ripis fluviōrum magna copia clarōrum oppidōrum est. Popūli Romaniae semper bellicōsi fuērunt. Memoria bellōrum et victoriārum semper est in animis nostris. Magna est gloria belli, magna gloria doctrīnae; nam multi docti viri et egregii poētae in patria nostra fuērunt. Romāni patriam praeclāram habent. Pueris bonis et piis patria cara est.

Expresi de memorat: *Ab ovo — Lupus in fabūla.*

XIV. Sclavii Romanilor

Aqud Romānos viri erant aut libēri aut servi. Servi

Sclav roman. Pictură găsită
la Roma.

viris libēris serviēbant. Servae familiae dominōrum cibum parābant et vestimenta conficiēbant. Servi aream et cubicūla purgābant, hortos irrigābant, agros colēbant. Erant etiam docti servi. Servi docti libēros dominōrum educābant. Servae puellas tenēras, servi puēros parvos custodiēbant. Itaque servi domīnis ministri fidi erant. Multi domīni servos semper puniēbant. Vita servōrum saepe misēra erat. Sed legimus etiam de domīnis benignis. Servi domīnos benignos amant et laudant. Domīni be-

nigni servos fidos manumittēbant. Poëtae antīqui multas et pulchras fabūlas de servis fidis narrant.

Expresii de memorat: *Pro domo - Grosso modo.*

XV. Dacii

Daci, antīqui incolae terrae nostrae, feri et bellicōsi erant. Viri erant altae statūrae, femīnae pulchrae et

Figuri de Daci depe columna lui Traian.

castae. Silvae vastae et fluvii magni erant in terra. Erant in Dacia campi fecundi et prata. Dacis in proeliis erat magna audacia. A cultura et disciplīna non

erant aliēni. Romānis cum Dacis multa bella fuērunt. Traiānus, Nervae filius, Dacos supērat et terram in formam provinciae redīgit. Colonia Ulpia Traiana oppīdum praeclarum Daciae erat. Alti muri oppīdo Ulpiae Traianae praesidio erant, aedificia magna ornamento. Alia oppida Daciae erant: Napoca, Patavissa et Apulum.

Expresii de memorat: *Per aspera ad astra — Quo vadis?*

XVI. Neptun și Mercur

Popūli antīqui multos deos habēbant. In numēro deō

Mercur și Neptun.

rum Graecōrum et Romanōrum erant Neptūnus et Mercurius. Neptūnus, dominus Oceāni et fluviorum, in Oceāno habitābat. Nautae Neptūno equos et tauros immolābant. Mercurius, filius Maiiae, erat nuntius deōrum. Itaque modo in Olympo, modo in terra, modo apud infēros erat. Mercurius deos astutia delectābat.

Expresii de memorat:

Coram populo — Vade mecum.

XVII. Stăpânul și sclavul

Domīnus est bonus. Domīni boni servus est malus. Domīno bono servus est carus. Domīnum bonum bo-

nus servus laudat, Domīne, bonum servum habes! Do-
mīno bono servus dignus est.

Domīni boni bonos servos laudant. Dominōrum bo-
nōrum servi boni sunt. Domīnis bonis servi cari sunt.
Domīnos bonos boni servi laudant. Domīni, bonos
servos habētis. Domīnis bonis servi contenti sunt.

Expresii de memorat: — *A(n)te Chr(istum) n(atum)*. —
A(nno) D(omīni).

XVIII. Orbilius

Discipūli Romāni pecuniam solvēbant magistro. Scho-
la magistri clara erat, nam Orbilius vir sevērus fuit.

Filii Romanō-
rum scholam
Orbilii frequen-
tābant et verba
magistri sevēri
libenter audi-
ebant. Orbilius
saepe duris ver-
bis discipūlos pi-
gros castigābat.
In schola Orbilii
discipūli libros
poetārum legē-
bant. In schola
pueri ceram et
stilum habēbant.
Littēras stilo in
cera scribēbant,
littēras malas
stilo verso de-

Şcolari romani. (Bell-s Latin course,
London).

lēbant. Inter discipūlos Orbilii erat poēta Horatius.
Horatius magistrum Orbilium plagōsum nomīnat. Ma-

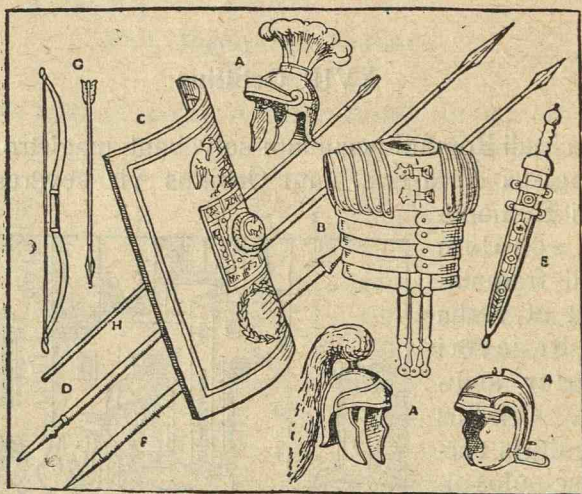

gister saepe discipulos monēbat: *Non scholae, sed vitae discimus.*

Expresii de memorat: *D3 facto — Non plus ultra.*

XIX. Armele și tabăra Romanilor

Romāni arma et tela habēbant. Arma erant scuta, loricae, galeae. Tela erant pila, gladii, fundae, sagittae.

Armele Romanilor. (Bell-s Latin course, London).

Scuta erant oblonga et aquilis et corōnis ornāta. Romāni scuta in brachiis laevis gestābant. Pilis e longinquo pugnābant. Fundis et sagittis socii Romanōrum armāti erant.

Copiae Romanōrum noctu in castris erant. Castra pterumque in clivo sita erant et vallo fossaque munita.

Romāni in ripis Danubii multa castra stativa habēbant. Etiam nunc multa vestigia Romanōrum ibi sunt: arma, instrumenta, aedificia, sepulcra.

Expresii de memorat: — *Curricūlum vitae.* — *L(oco) s(igilli).*
— *Extra muros.*

XX. Ocupațiunea unui școlar

Mane e lectūlo surgo et deinde me lavo. Lotus me vestio. Tum deo vota facio, gratias reddo. Postea ientacūlum edo. Ad ludum vel ambūlo vel machīna me propello. Cum amīcis saepe eo. In ludo linguam Latīnam disco et Gallīcam et Germanīcam. Mathematicam quoque disco et scientiam physicam. Scientiam physicam amo, linguas non amo. Si non satis bene labōro, magister me punit vel ferūla vel alio modo. Post tres horas domum redeo et prandeum edo. Postea ludo: pilas vento inflātas iacto, vel scientiam belli disco. Postea horas duas labōro, edo, Deo gratias ago, in lectūlo recumbo.

Expresii de memorat: *Ad libitum* — *Post scriptum*.

XXI. Sentințe și proverbi.

Dum spiro, spero. Aegyptus est donum Nili. Scientia est pabūlum vitae. Divide et impēra. Barba non facit philosophum. Lupus in fabūla. Post nubila Phoebus. Sine ira et studio. Bis dat, qui cito dat. Inter arma silent Musae. Dum incerta petīmus, certa amittīmus. (Disce) non multa, sed multum. Audīte et intellegīte. Exemplis discīmus. Verba volant. exempla trahunt.

DECLINAREA II

Substantivele de declinarea a II-a au genitivul singular terminat în *i*. La nominativul singular, ele se termină în *-ūs -ūm -ēr și īr*.

Substantivele în <i>-us</i>		Substantivele în <i>-um</i>	
	Singular		
N.	<i>domin ūs</i> stăpânul	<i>bell um</i> , războiul	
V.	<i>domin ē</i>	<i>bell um</i>	
G.	<i>domin ī</i>	<i>bell ī</i>	

Substantivele în *-us*Substantivele în *-um*

Singular

D.	<i>domîn</i> ō	<i>bell</i> ō
A.	<i>domîn</i> um	<i>bell</i> um
Abl.	<i>domîn</i> ō	<i>bell</i> ō

Plural

N. V.	<i>domîn</i> ī	<i>bell</i> a
G.	<i>domîn</i> ōrum	<i>bell</i> ōrum
D. Abl.	<i>domîn</i> īs	<i>bell</i> īs
Ac.	<i>domîn</i> ōs	<i>bell</i> a

Declinarea substantivelor în *-er* și *-ir* se deosebște de a celor în *-us* numai la vocativul singular, care e la fel cu nominativul. Pe lângă aceasta, unele substantive în *-er* păstrează pe *e* în declinare, iar altele îl pierd.

Subst. în *-er, -eri.*Subst. în *-er, -ri.*Subst. în *-ir*

Singular

N. V.	<i>puēr</i> copilul	<i>libēr</i> , cartea	<i>vīr</i> , bărbatul
G.	<i>puēr</i> ī	<i>libr</i> ī	<i>vir</i> ī
D. Abl.	<i>puēr</i> ō	<i>libr</i> ō	<i>vir</i> ō
Ac.	<i>puēr</i> um	<i>libr</i> um	<i>vir</i> um

Plural

N. V.	<i>puēr</i> ī	<i>libr</i> ī	<i>vir</i> ī
G.	<i>puer</i> ōrum	<i>libr</i> ōrum	<i>vir</i> ōrum
D. Abl.	<i>puer</i> īs	<i>libr</i> īs	<i>vir</i> īs
Ac.	<i>puer</i> ōs	<i>libr</i> ōs	<i>vir</i> ōs

Substantivele terminate în *-us, -er* și *-ir* sunt masculine, cele în *-um* sunt neutre.

Adjectivele după declinarea I-a și a II-a sunt terminate la nominativ singular în *-us, -ur* sau *-er* pentru masculin, în *um* pentru neutru și în *-a* pentru feminin. Adjectivele terminate în *-er*, ca și substantivele, unele păstrează pe *e* în declinare, altele îl pierd. De ex.:

Singular

N.	<i>bon ũs</i> (m.)	<i>bon ă</i> (f.)	<i>bon um</i> (n.) bun, bună
V.	<i>bon ě</i>	<i>bon ă</i>	<i>bon um</i>
G.	<i>bon ĩ</i>	<i>bon ae</i>	<i>bon ĩ</i>
D.	<i>bon ō</i>	<i>bon ae</i>	<i>bon ō</i>
Ac.	<i>bon um</i>	<i>bon am</i>	<i>bon um</i>
Abl.	<i>bon ō</i>	<i>bon ā</i>	<i>bon ō</i>

Plural

N.	<i>bon ĩ</i>	<i>bon ae</i>	<i>bon ă</i>
V.	<i>bon ĩ</i>	<i>bon ae</i>	<i>bon ă</i>
G.	<i>bon ōrum</i>	<i>bon ārum</i>	<i>bon ōrum</i>
D.	<i>bon ĩs</i>	<i>bon ĩs</i>	<i>bon ĩs</i>
Ac.	<i>bon ōs</i>	<i>bon ās</i>	<i>bon ă</i>
Abl.	<i>bon ĩs</i>	<i>bon ĩs</i>	<i>bon ĩs</i>

Adjective in *-er* cari pierd pe *e* :

Singular

N. V.	<i>nig ěr</i> (m.)	<i>nigr ă</i> (f.)	<i>nigr um</i> (n.) negru, neagră
G.	<i>nigr ĩ</i>	<i>nigr ae</i>	<i>nigr ĩ</i>
D.	<i>nigr ō</i>	<i>nigr ae</i>	<i>nigr ō</i> , etc.

Adjective în *-er*, cari păstrează pe *-e* :

N. V.	<i>asper</i> (m.)	<i>asper ă</i> (f.)	<i>asper um</i> (n.) aspru, aspră
G.	<i>asper ĩ</i>	<i>asper ae</i>	<i>asper ĩ</i>
D.	<i>asper ō</i>	<i>asper ae</i>	<i>asper ō</i> , etc.

Conjugarea III cuprinde verbele cari au la infinitiv terminațiunea *ě-re*.

Indicativul prezinte are formele:

Sing.	<i>leg-o</i> , eu citesc	Plur.	<i>leg-i-mus</i> , noi citim
	<i>leg-i-s</i> , tu citești		<i>leg-ī-tis</i> , voi citiți
	<i>leg-i-t</i> , el, ea citește		<i>leg-u-nt</i> , ei, ele, citesc
Imperf.	<i>leg-e-ba-t</i> el, ea citea		<i>leg-e-ba-nt</i> , ei ele, citiau
Imp. prez.	<i>leg-e</i> , citește tu		<i>leg-i-te</i> , citiți voi

Conjugarea IV cuprinde verbele cari au la infinitiv terminațiunea *ī-re*.

Indicativul prezinte are formele:

Sing.	<i>audi-o</i> , eu aud	Plur.	<i>audī-mus</i> , noi auzim
	<i>audi-s</i> , tu auzi		<i>audī-tis</i> , voi auziți
	<i>audi-t</i> , el, ea aude		<i>audi-u-nt</i> , ei, ele aud
Imperf.	<i>audi-e-ba-t</i> , el, ea auzia		<i>audi-e-ba-nt</i> , ei, ele auziau
Imp. prez.	S. <i>audi</i> , auzi tu		<i>audi-te</i> , auziți voi

LECTURĂ

DE TEXTE ALCĂTUITE IN LATINA VULGARĂ

XXII. Familia romană

Discipulus Alburnensis familiam patris sui describit

Familia nostra ex octo personis constat, ex duobus parentibus, scilicet ex patre et matre, ex quinque fratribus et ex avia; avus, iam mortuus est. Ante Christum natum etiam servi ad familiam romanam pertinebant.

Sumus tres filii seu *fetioli* et duae filiae seu *fetae*. Unus ex fratribus uxorem duxit, sorores autem non sunt *maritatae*; illae sunt virgines. Ex fratre maiore habeo nepotem et neptem. Nepos *vix* aliquos verba gannit et in *brancis*

mergit. Ego sum avunculus illorum et sorores meae ¹⁾ sunt illis amitae. Mulier fratris est mihi *cognata*.

Uxor consobrini veri morbo periit et duo filii *orfani* remanserunt; et ipse viduus. Morte igitur non divortio seu repudio orbus factus est. Nuper denuo se *inuxoravit* et ex matrimonio isto duo filii nati sunt. Pueri e vetere uxore sunt vitrici seu filiastri et nova mater est illis mater vitrica seu matertera seu noverca.

XXIII. Rudeniile

Frater parentis mei est mihi avunculus et uxor eius amita. Pater meus nurum habet, generos non habet. Nurum pater meus est socer et mater mea *socra*. Parentes nurus sunt *consoceri*. Connubium per nuptias fit. Testes *maritorum* sunt *nonni* et duo socii sunt *filiiani* illorum.

Nuptiae in *basilicis*, die *dominicae*, seu festis diebus vel *servatoriis*, fiunt. In mense Maio, quia tunc cultus mortuorum cadit, neque filiae libenter se maritant, neque barbati libenter se *inuxorant*.

In nuptiis homines cantibus, iocis et hospitiiis se delectant seu se *desfatant*. Carmina nuptialia sunt plerumque clamitationes liberae et iocosae.

DECLINAREA III

XXIV. Iulius Caesar

Caesar erat magnus imperator et scriptor populi Romani. Notae sunt multae victoriae magni imperatoris.

---

¹⁾ Când e vorba de părinți, frați, surori, limba latină nu întrebuintează pronumele posesiv Noi îl întrebuintăm aci pentru precizie.

Noti sunt libri de bello Gallico clari scriptōris. Narrat de multis laboribus suis, de pugnis et de bellis. Magnam gloriam parant claro imperatōri magni labōres bellici. Etiam doctrīna et scientia linguae latīnae ornat

C. Iulius Caesar.

clarum scriptōrem. In claro imperatōre et scriptōre erat magnum ingenium. Magna est gloria tua, clare imperatōr et scriptor.

Vita Caesāris est plena multōrum labōrum et periculōrum. Caesāri et magnis imperatoribus parābant

gloriam ingenium, scientia, industria. Magni homines labores magnos superant. Laboribus et industria multi homines ornant vitam suam

Expresii de memorat : *Ad litteram — Dura lex, sed lex.*

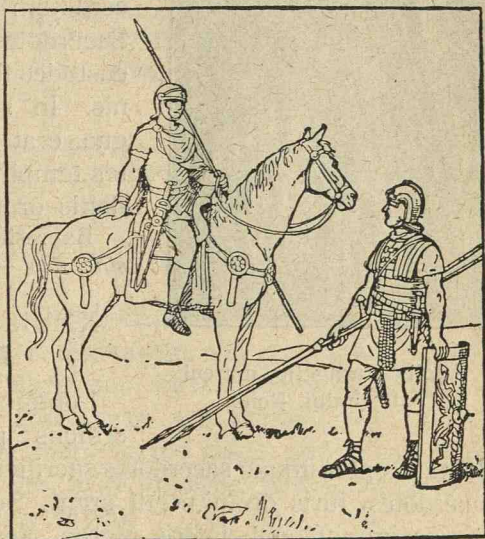
DONATIE
Academician AL. GRAUR

XXV. Soldații și comandanții Romanilor

Milites et duces Romanorum bellicosissimi erant. Militum et ducum audacia et disciplina Romani cunctos populos superabant.

Magnus amor patriae erat in militibus et ducibus Romanis. Praeclara victoriae et praeclara praemia ornabant milites et duces. Multorum populorum victores erant milites et duces Romani.

Milites aut ex equis aut pedites in proeliis pugnabant. Pe-

Soldați romani

dites pila et gladios, scuta et galeas habebant; equitibus gladii et parva scuta erant. Duces copiarum initio erant reges, deinde consules, postea imperatores. Lictores erant comites ducum.

Expresii de memorat : *Urbi et orbi — Ultima ratio.*

XXVI. Apollo

Apollo erat filius Iovis et frater Diānae. Apollinis

Apollo Musagetul, muzeul
Vaticanului, Roma

in tutēla erant poetae. Comītes Apollinis erant Musae. Musae ad sonum cithārae cantābant et deos inter epūlas delectābant. Apollīni oracūm Delphicum sacrum erat. Ibi deus hominibus per Pythiam sacerdotem futūra nuntiābat. Sacerdotes Delphici erant custodes fidi templi Apollinis. In sacerdotibus magna erat sapientia. Parietes templi Delphici multis donis ornati erant.

Expresii de memorat: *Nihil sine deo — Sapienti sat.*

XXVII. Sacrificiul la Romani

Populi antiqui deos sacrificiis placabant. Apud Romānos plerumque sacerdotes sacrificia parabant; nam sacerdotes iuris divini periti erant. Sup̄eris deis albas hostias immolabant, inf̄eris nigras. Numerus hostiarum interdum permagnus erat. Sacerdotes capita hostiarum ornabant coronis atque ornatas ante templum mactabant. Extā in aris cremabant. Deis praeterea tus, vinum, lac, mel grata dona erant. Post sacrificia sacerdotes ad honorem deorum epulas parabant.

Expresii de memorat: *O sancta simplicitas! — O tempora, o mores.*

Sacrificiul lui Bacchus.

XXVIII. Marea

Mare est vastum et profundum. In mari multa et mira animalia sunt. Itaque poetae non recte mare appellant infecundum. Maria sunt circum terras. Natūra marium varia est; alia maria sunt frigida, alia calida. Autumno et hieme maria nautis magis periculosa sunt quam aestate. In alto mari procellae nautis minus periculosae sunt quam in ora.

Expresii de memorat: *Cum grano salis—De iure.—Honoris causa*

DECLINAREA III

Substantivele de declinarea *a treia* au genitivul singular terminat în -is; terminațiunea nominativului singular e foarte variată.

Ele se împart în două clase:

a) Unele se numesc *imparisilabice*, pentru că la genitiv au o silabă mai mult decât la nominativ. Acestea sunt *consonantice*, pentru că tulpina lor se termină în consoană.

b) Altele se numesc *parisilabice*, pentru că numărul silabelor dela genitiv este egal cu al celor dela nominativ. Acestea sunt *vocalice*, pentru că tulpina lor se termină cu vocală.

Imparisilabicele (consonanticele) se declină în modul următor :

	Masculine și feminine	Neutre
Sing. N. V.	<i>rēx</i> , (m) rege	<i>corpūs</i> , (m) corp.
G.	<i>rēg īs</i>	<i>corpōr īs</i>
D.	<i>rēg ī</i>	<i>corpōr ī</i>
Ac.	<i>rēg ěm</i>	<i>corpūs</i>
Abl.	<i>rēg ě</i>	<i>corpōr ě</i>
Plur. N. V. Ac.	<i>rēg ēs</i>	<i>corpōr ā</i>
G.	<i>rēg ūm</i>	<i>corpōr ūm</i>
D. Abl.	<i>rēg ībūs</i>	<i>corpōr ībūs</i>

În regulă generală, *consonanticele* au acuzativul singular în *em* (afară de neutre), ablativul singular în *-e* și genitivul plural în *-um*; iar neutrele au nominativul, vocativul și acuzativul plural în *-a*.

Parisilabicele (vocalicele) se declină în chipul următor :

	Masculine și feminine	Neutre
Sing. N. V.	<i>av īs</i> (f) pasere	<i>mar ě</i> , marea
G.	<i>av īs</i>	<i>mar īs</i>
D.	<i>av ī</i>	<i>mar ī</i>
Ac.	<i>av ěm</i>	<i>mar ě</i>
Abl.	<i>av ě</i>	<i>mar ī</i>
Plur. N. V. Ac.	<i>av ēs</i>	<i>mar ĩā</i>
G.	<i>av ĩūm</i>	<i>mar ĩūm</i>
D. Abl.	<i>av ĩbūs</i>	<i>mar ĩbūs</i>

Prin urmare, declinarea parisilabicelor se deosebete de a imparisilabicelor prin aceea, că au genitivul plural în *-ium*; iar neutrele au ablativul singular în *-i*, și nom. ac. și voc. plural în *-ia*.

Sunt considerate ca *parisilabice* toate neutrele terminate la nominativ singular în *-al* și *-ar*, ca: *animal*, animal; *calcar*, pinten.

Perfectul și mai mult ca perfect. Indic. Conj. I-a.

XXIX. Cicero

Inter oratōres Latīnos Cicēro praeclārus erat. Multas oratiōnes in foro pro amīcis suis et contra inimīcos recitāvit. Cicerōnis oratiōnes saepe bonae erant, sed popūlum non semper delectābant. Catilīna, homo imprōbus, magnam coniuratiōnem paraverat. Orātor praeclārus quattuor oratiōnes contra Catilīnam recitāvit. Consul auxilio legiōnum popūlum Romānum servāvit. Legiōnes Romānae Catilīnam in pugna magna superaverunt. Romāni Cicerōnem multis gra-

M. Tullius Cicero

tulationibus oneraverunt. Orator enim Romam a periculo et prodicione liberaverat.

Expresii de memorat: *Corpus delicti*. — *In vino veritas*

Conjugarea I, Indicativul perfect:

S. <i>Lauda-vi</i> , am lădat	P. <i>lauda-vi-mus</i> , am lădat
<i>lauda-vi-sti</i> , ai lădat	<i>lauda-vi-stis</i> , ați lădat
<i>lauda-vi-t</i> el, ea a lădat	<i>lauda-ve-runt</i> , ei, ele au lădat

Indicativul mai mult ca perfect:

S. <i>Lauda-v-eram</i> , lădasem	P. <i>lauda-v-erāmus</i> , lădaserăm
<i>lauda-v-eras</i> , lădaseși	<i>lauda-v-erātis</i> , lădaserăți
<i>lauda-v-erat</i> , lădase	<i>lauda-v-erant</i> , ei, ele lădaseră

LECTURA DE TEXTE ALCĂTUITE ÎN LATINA VULGARĂ

XXX. Câmpia.

Discipulus Pelendavensis amico Alburnensi salutem.

In regionibus nostris homines non *excutiunt* ex *balneis* seu fodinis aurum, argentum, *aeramen*, ferrum et plumbum. Occupatio hominum nostrorum est agricultura. Campi nostri et loca *sessa* sunt pleni cerealium, dona deae Cereris, et colles sunt pleni vinearum, dona dei Bacchi.

Sunt apud nos *seminaturae* grani, hordei, secalis, milii, lentis; sunt etiam *foenicia* vasta. Inter *seminaturas* agricolae cannabem colunt. Quando *seminaturae* sunt coctae seu maturaе, agricolae illas *sicilant* in *manuculis*, *ad-post* tribulant, illas in carros *incarricant* et ad casas suas ducunt. Herbam metunt, *excucant* et in foenum *perfaciunt*, quod hiberno tempore animalibus seu *vitis* ad manducandum dant, aut simplex aut *ammisticatum* cum paleis.

Mulieres frangunt cannabem cum malleis et ex illa faciunt *aciam*, funes, *fimbrias* et *pandiam*.

Huius interdum implet filix, *nigellina*, spini, *marra-*
cinae, cicutae et sabuculus. Saepe *seminaturae* sunt praeda
locustarum et *extricatae* sunt a soricibus.

In collibus nostris et in pratis sunt etiam vineae cum
vitibus, quae bonum vinum dant. Apud nos est proverbium:
„Spicum plenum stat *plicatum*. Vale.“

Adjectiveve de declinarea a III-a.

XXXI. Tartarus

Tartarus erat sedes tristis mortuorum. Styx, fluvius
lugubris, sedem vivorum a sede mortuorum separabat.

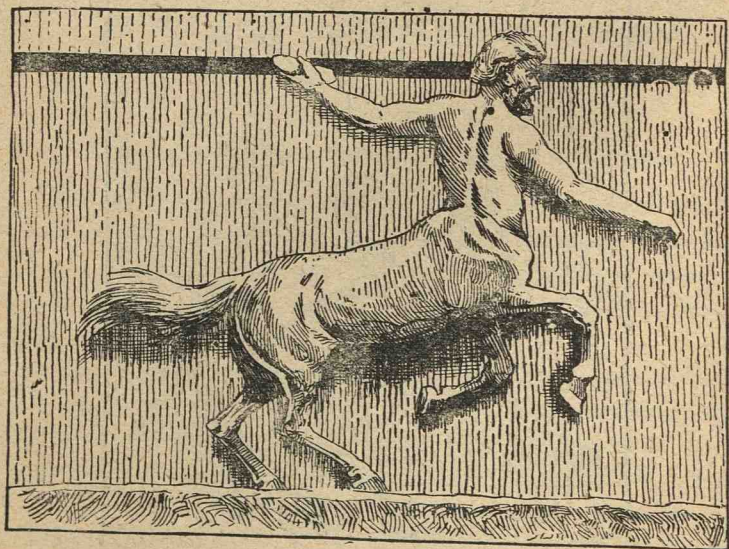
Charon, Mercur și un suflet. (Bell's Latin course, London).

Mercurius, nuntius deorum, animas tenues ad fluvium lugubrem congregat, ubi Charon, nauta tristis et terribilis, undas servat et manes trans fluvium portat in nave lugubri. Animae per speluncam immānem intrābant portam Tartāri, ubi Pluto, deus crudēlis, incōlas regni tristis gubernābat. Ante portam Cerbērus, canis horribilis et immānis, regna tristia servābat. In Tartāro animae canem crudēlem timēbant. Poenae tristes et crudēles omnibus manibus improborum mortalium commūnes erant.

Expresii de memorat: *Argumentum baculinum. Variatio delectat.*

XXXII. Centaurii

Vetēres poetae incredibiles fabūlas de centauris nar-

Centaur.

rant. Corpōra et membra centaurorum sunt ingentia. Centauris est natūra duplex: sunt similes equis, sed

capite et pectore hominibus sunt similes. Silvestria animalia centauri necant velocibus sagittis. Fere omnes sunt indole audaci et crudeli. Fere omnes sunt ad turpem ebrietatem proclives. Miseri agricolae terribilem centaurorum iram timent. Attamen centaurus Chiron, praeceptor Achilles, clementi et sapienti indole fuit.

Expresii de memorat: *Rara avis.* — *Pro tempore.* — *Sursum corda.*

XXXIII. Sentințe și proverbiu

Fortes fortuna adiuvat. Omne principium difficile est. Molles preces vincunt dura pectora. Turpe est aliud dicere, aliud sentire. Vita brevis, ars longa. Repetitio est mater studiorum. Consuetudo (est) altera natura. Arborea altae non semper radices longas habent. Ex ungue leonem, ex auribus asinum (cognoscimus). Una hirundo non facit ver. Nihil est ab omni parte beatum. Quale vinum, tale Latium.

51. *Adjectivele de declinarea III-a*, întocmai ca și substantivele, sunt de două feluri:

1. *Vocalice* sau *parisilabice*, având două terminațiuni: *-is* pentru masculin și feminin, *-e* pentru neutru; de ex.: *dulcis* (m. f.) *dulce* (n.) dulce.

2. *Consonantice* sau *imparisilabice*, având o singură terminațiune pentru câteși trele genurile; de ex.: *felix* (m. f. n.) fericit.

	Parisilabice		Singular	Imparisilabice
N. V.	<i>dulc is</i>	(m. f.)	<i>dulcē</i> (n.)	<i>felix</i> (m. f. n.)
G.		<i>dulc is</i>		<i>felic is</i>
D. Abl.		<i>dulc i</i>		<i>felic i</i>
Ac.	<i>dulc em</i>		<i>dulcē</i>	<i>felic em felix</i>
			Plural	
N. A. V.	<i>dulc es</i>	<i>dulc iā</i>		<i>felic es felic iā</i>
G.	<i>dulc ium</i>			<i>felic ium</i>
D. Abl.	<i>dulc ibus</i>			<i>felic ibus</i>

În regulă generală, adjectivele de declinarea III, atât cele vocalice cât și cele consonantice, au ablativul singular în *ī*; nominativul, acuzativul și vocativul plural neutru în *ia*; genitivul plural în *ium*.

- *Genul* substantivelor de declinarea III. Sunt în general:

1. *Masculine*, substantivele terminate în *o*, *or*, *er*, *os* și imparisilabicele în *es*.

2. *Feminine*, substantivele terminate în *as*, *is*, *aus*, *x*, parisilabele în *es* și cele în *s* precedat de o consoană.

3. *Neutre*, substantivele terminate în *a*, *e*, *c*; *l*, *n*, *t*; *ar*, *ur us* (gen. *oris*, *eris uris*).

LECTURĂ

DE TEXTE ALCĂTUIE ÎN LATINA VULGARĂ.

XXXIV. Pădurea sau codrul

a.

Magnae et vastae sunt *silvae* terrae nostrae, imprimis in Moldavia et Transsilvania. *Silvae* istarum provinciarum sunt compositae ex variis *essentiis* ligni. Sic habemus fagos, fraxinos, populos, tilia, platanos, carpinos, ulmos, pinos, iuniperos, iugastros, *mestecanos*, cornos, *alnicos*, daphinos, lauros, *abellanos*, stirpales, salices aliasque arbores.

Salices crescunt imprimis praeter rivos et aquas *currentes* et praeter valles humidas, iuniperi autem in culminibus montium altorum, et *tufae* ad radices illorum. Nonnullae arbores habent resinam, aliae viscum.

In silvis, seu *quadris* et in montibus nostris vivit integer *lumen* seu mundus animalium. Vivunt illuc animalia *silvatica* seu ferae, aves innumerae variorum colorum, insecta, reptilia et serpentes. Ferae silvarum prendunt animalia domestica seu *vitae*, illas dilacerant et *manducant*. Ferae etiam homini-

bus sunt periculosae, quando illis obviam exeunt. Sic sunt ursi, lupi et vulpes. Leones, tigri et leopardi non vivunt in nostris silvis seu *paludibus* et in nostris montibus. Venatores venantur in montibus, praeter feras, etiam capras rubras seu *roseas* et capras nigras, cervos, porcos *silvaticos* et alia.

XXXV. Păsările din pădure

b.

Aves rapaces et aves *peregrinantes* delectant seu *disfant* in silvis auditum nostrum, nam *tufae* et arbores altae sunt *peragratae* et *contribulatae* a multitudine avium cantantium. In ramis *tufarum* et arborum se *accaptiant* cum *glarris* suis vultur seu aquila, merula, turdus, turturella, cuculus, lusciniia seu *pervigilatoria* et gavia. Grues, grauli, coturniculae, hirundines, *passeres*, *motacellae*, corvi et aliae aves *exvolant* per campos et praeter casas hominum. Bubo est avis nocturna. Arma avium ad *apparandum* sunt *glarrae*; cum his et cum rostro *excariant* venatores.

In silvis seu *paludibus* invenimus seu *afflamus* etiam fructus bonos ad *māducandum*: fragas, moras, boletos et alia.

Inter plantas silvarum et ad *radicinas* arborum se *afflant* interdum serpentes, qui non sunt periculosi, excepta *vipera* venenosa.

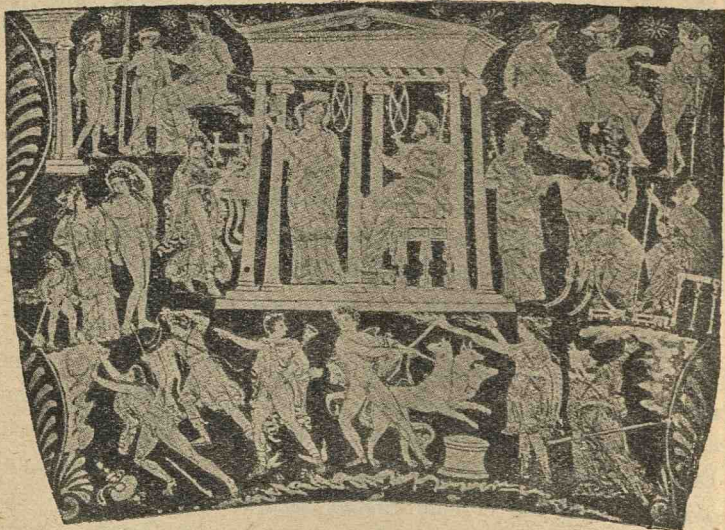
In silvis vivunt plurima animalia parva, insecta nominata, ut muscae, *tentilia*, scarabaei.

DECLINAREA IV-a

XXXVI. Orcus

Graecōrum opiniōne homīnes post mortem in Orco habitābant. Orcus locus obscūrus erat et difficīles adītus habēbat. Nam magna circum erant flumīna, ut

Styx et Cocytus. Charon nauta mortuos transportābat fluctus Stygios. Mortuōrum animae sine sensu erant; reditum ad lucem solis non habēbant. Rex inferōrum

Infernul. Pictură pe un vas din München

erat Pluto, deus vultu tristi et sevēro. Magni erant hominū nefariōrum in Orco cruciātus.

Expresii de memorat: *Manu militāri.*—*Lapsus linguae,*—*Lapsus calami.*

XXXVII. Coarnele animalelor.

Cervōrum genua parva sunt, cornua autem magnā et ramis similia sunt. Tauri et cervi cornibus pugnant. Vulnēra cornuum canibus periculōsa sunt. Venatōres cornibus animalium tecta sua saepe ornant. Multi homines cervōrum cornua magni (mult) aestimant. Venatōres non solum cornua, sed etiam caput cervi amant. Venātor cervi corpus in veru ante ignem figit.

Expresii de memorat: — *Casus belli* — *Statu quo.*

Substantivele de declinarea a *patra* au genitivul terminat în -ūs. Cele masculine sau feminine au nominativul singular terminat în -ūs, cele neutre în -u.

	Masculine și feminine	Neutre
	Singular	
N. V.	<i>fruct ūs</i> (m.) fruct	<i>corn u</i> , corn
G.	<i>fruct ūs</i>	<i>corn ūs</i>
D.	<i>fruct ūī</i>	<i>corn ū</i>
Ac.	<i>fruct um</i>	<i>corn u</i>
Abl.	<i>fruct ū</i>	<i>corn ū</i>
	Plural	
N. Ac. V.	<i>fruct ūs</i>	<i>corn ūă</i>
G.	<i>fruct ūum</i>	<i>corn ūum</i>
D. Abl.	<i>fruct ūbŭs</i>	<i>corn ūbŭs</i>

DECLINAREA V.

XXXVIII Zilele la Romani

Dies est pars mensis. Hora est pars diei. Dies diēi non similis est. Dies diem docet. Die homines labōrant, nocte dormiunt. Aestāte dies longi sunt, hiēme breves. Motus terrae est causa longitudinis diērum et noctium. In nostris regionibus bis in anno noctes diēbus pares sunt. Dies natāles multi celēbrant. Nomīna diērum apud Romānos erant: dies Solis, dies Lunae, dies Martis, dies Mercurii, dies Iovis, dies Veneris, dies Saturni.

Expresii de memorat: *Ad rem* — *Bona fide* — *S(enatus)*
P(opulus) Q(ue) R(omanus).

Substantivele de declinarea a V-a au genitivul singular terminat în *eī*, iar nominativul singular e terminat în *es*.

	Singular			Plural	
N. V.	<i>rēs</i> , lucrul	<i>dī ēs</i> , ziua	N. Ac. V.	<i>rēs</i>	<i>dī ēs</i>
G.	<i>rēi</i>	<i>dī ēi</i>	G.	<i>rērum</i>	<i>dī ērum</i>
D.	<i>rēi</i>	<i>dī ēi</i>	D. Abl.	<i>rēbūs</i>	<i>dī ēbus</i>
Ac.	<i>rem</i>	<i>dī em</i>			
Abl.	<i>rē</i>	<i>dī ē</i>			

Vocala *e* dela genitiv și dativ singular este lungă, când e precedată de *i*: *diēi*, *faciēi*, *glaciēi*; este scurtă când e precedată de consoană: *rēi*, *spēi*.

Afară de *res* și *dies*, celelalte substantive de declinarea V-a nu se declină la plural; sau dacă se declină, n'au nici genitiv, nici dativ-ablativ plural.

Substantivele de declinarea a V-a sunt de genul feminin, afară de *dies* și compusul său *meridies* (amiază) cari sunt masculine. Cu toate acestea, *dies* la singular este feminin, când însemnează „lumină“ și în expresiuni de termin, ca *die constituta*, la ziua hotărîtă

LECTURĂ

DE TEXTE ALCĂTUITE ÎN LATINA VULGARĂ

Corpul omului.

*Discipulus e Resculo partes corporis
humani describit.*

XXXIX. Capul

Homo constat ex animo et corpore. Partes corporis humani a vertice ad calcaneum sunt: *caput*, *truncus* et *membra*.

Ad caput seu *capitinam* observamus pilum nigrum vel castaneum apud teneros, canuntum aut album, apud veteres. Ad caput pertinet frons et templa, facies, oculi cum pluppeis, genae, supercilia, nasus et nares, labra seu *buzia*, buccae, *barbilia*, aures, gula, etiam rostrum nominata, lingua, dentes, maxillae, gingivae, glandes et coelum gulae. Viri barbati et iuvenes seu *fetioli mustacia* et barbam radunt, pilum e *subala* non radunt. Ante Catonem Censo-

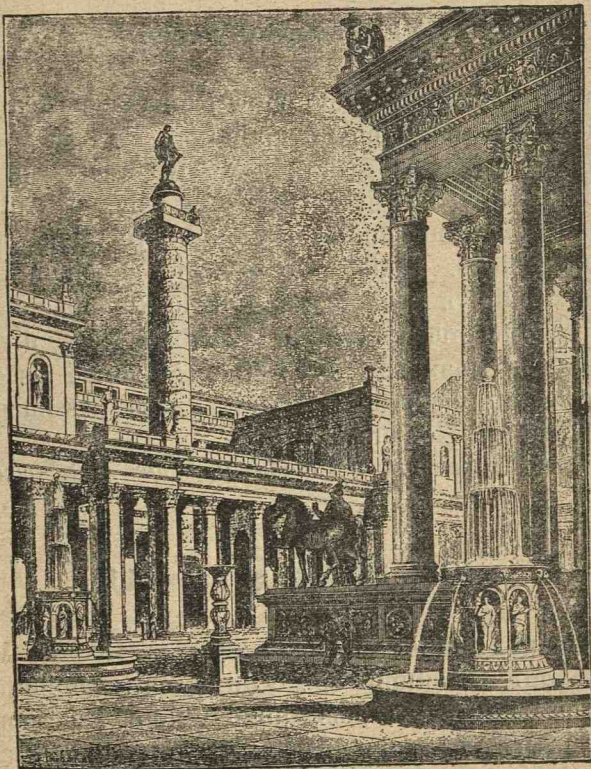
rium homines barbam et *mustacia* portabant. In gula habemus salivam seu sputam, quam *scuipamus*, in naso, quando cum *gutturatio* sumus, mucos habemus.

Feminae seu mulieres et filiae seu *fetae* portant circellos in auribus, *margellas* et *salvias* ad guttur, *brachialia* in manibus et annulos in digitis.

Comparațiunea adjectivelor

XL. Clădirile din Roma

Antiquissimis temporibus pauca erant clara et nota aedificia în urbe Roma; postea multa erant notissima

Forul lui Traian din Roma. Restaurație.

edificia. Altae et amplae erant domus nobilium et divitum hominum, altiōra et ampliōra templa deōrum, altissimum et amplissimum erat amphitheatrum Flavium sive Colissēum. Multa erant clara fora: clarum erat forum Caesāris, clarius forum Traiāni, clarissimum forum Romānum. Clari et utiles erant aquaeductus, clariōres et utiliōres balneae, sive thermae, clarissimi et nobilissimi circi et theatra. Nonnulli aquaeductus longissimi erant.

Expresii de memorat: *Nervus rerum—Panem et circenses.*

XLI. Imperiul roman

Initio non magna erat civitas Romāna, postēa maior denique maxima omnium civitatū Eurōpae antīquis temporibus. Multas gentes in Afrīca, plures in Asia, plurimas in Eurōpa in sua potestāte habēbat. Antiquissimis temporibus mores Romanōrum erant optimis postea peiōres. Optimi mores erant summum bonum et maximum praesidium reipublicae Romānae et principātum plurimarum gentium parābant. Pessimi more“ erant causa maxīmae discordiae. Maxīmae discordiae erant, aetāte bellōrum civilium, causa pessīmae perniciēi imperii Romāni.

Expresii de memorat: *Est modus in rebus—Utile dulci.*

XLII. Sentințe și proverbiil

Certa pax melior est quam sperāta victoria. Veterimus amīcus optimus est. Vita humāna simillima est floribus. Nihil est turpius quam vitium. Maximum remedium irae est mora. Amīcus Plato sed magis amīca veritas. Usus omnium rerum magister est. Res huma-

nae cadūcae sunt. Per risum multum cognoscimus stultum. Manus manum lavat. Usus tyrannus. Ex fructibus arborem cognoscimus, ex cantu avem.

Comparațiunea adjectivelor în limba latină se face în două feluri:

1. Prin *prefixe*, ca în românește, de ex:

Pozitiv, *pius*, evlavios. Compar. *magis pius*, mai evlavios, Superl. *maxime pius*, foarte evlavios.

Pozitiv, *vacuus*, gol. Compar. *magis vacuus*, Super. *maxime vacuus*.

Din *magis* s'a format adverbul românesc *mai*, iar din *fortis*, tare, s'a format adverbul românesc *foarte*, înlocuit în Moldova prin *tare*, de ex.: tare evlavios adică foarte evlavios.

Uneori în loc de *magis* și *maxime*, cari sunt mai mult adverbe, se puneau prefixele *per* sau *prae*. De ex.: *permulti*, foarte multi, *permagnus*, foarte mare, *praeclarus*, prea strălucit.

2. Prin *sufixe*.

Comparativul adjectivelor se formează adăugând la tulpină terminațiunea *-ior*, dacă adjectivul e masculin sau feminin, terminațiunea *-ius*, dacă adjectivul e neutru.

Superlativul se formează, în general, adăugând la tulpină terminațiunea *issimus* pentru masculin, *issima* pentru feminin, în *issimum* pentru neutru.

Pozit.	Tulp.	Comp.	Superl.
<i>longus, -a, -um</i>	<i>long-</i>	<i>longior, -ius</i>	<i>longissimus, -a, -um</i>
<i>felix</i>	<i>felic-</i>	<i>felicior, -ius</i>	<i>felicissimus, -a, -um</i>

Însă, dacă adjectivul e terminat la nominativ singular în *-er*, superlativul se formează adăugând la *nominativ masculin singular* terminațiunea *-rimus, -a, -um*:

<i>niger, -a -um</i>	superl.	<i>niger rimus, -a, -um</i>
<i>pulcher, -a -um</i>	"	<i>pulcher rimus, -a, -um</i>
<i>celer, -ris -re</i>	"	<i>celer rimus, -a, -um</i>

Comparativul are genetiul singula în *ōris* și se declină întocmai ca substantivele de declinarea III consonantice.

Superlativele se declină ca adjectivele de declinarea I-a și a II-a.

Următoarele adjective fac comparativul, cu totul neregulat, fiindcă au o altă tulpină decât cea din pozitiv.

	Comparativ			Superlativ
<i>bonus</i>	bun	<i>melior</i> (m.f.)	<i>melius</i> (n.)	<i>optimus</i> , -a -um
<i>malus</i>	rău	<i>peior</i>	<i>peius</i>	<i> pessimus</i> , „ „
<i>magnus</i>	mare	<i>maior</i>	<i>maius</i>	<i> maximus</i> , „ „
<i>parvus</i>	mic	<i>minor</i>	<i>minus</i>	<i> minimus</i> , „ „
<i>multus</i>	mult	<i>plus, plures</i>	<i>plura</i>	<i> plurimi</i> -ae, a

LECTURA

DE TEXTE ALCĂTUIE ÎN LATINA VULGARĂ

Corpul omului

Discipulus e Resculo partes corporis humani enumerat

XLIII. Trunchiul și membrele

Truncus iunctus est cum capite per guttur seu *grumum* seu cervicem. Ad truncum hominis videmus praeter furcam pectoris, duo latera seu rena, humeros, *titias*, quae gurgu-neum habent, stomachum, follem seu panticem, spinam seu spinalem, crucem spinae, spatham vel dorsum, costas, coxas, mediolum et umbicolum.

Membra seu *medullaria* sunt duae manus, dextra et sinistra, quae brachia formant, et pedes. Ad manum habemus cubita, palmas, et digitos cum unguibus. Digitus *grossus* etiam pollicaris se nominat. Quando palmam stringimus, facimus pugnum. Apud pedes habemus pulpas, genua, rotulam seu ovunculum, digitos cum unguibus et calcaneum. Quando non bene calceati *sumus*, tempore *hiberno* frigore degelamus.

Intra caput habemus testam et cerebrum, intra pectus animam seu cor, pulmonem, stomachum seu ventrem, *minutalia*, splen, ficatum, *matia* et vesicam. Habemus etiam in corpore nostro sanguinem, musculos, venas, arterias, nervos, fel, ossa cum medulla et crassitudines seu *oxungia*. Caro adoperta est cum pelle, quae porros habet et fila subtilia pili.

XLIV. Defectele corpului omului.

Nonnulli homines habent apud guttur *geusias*; alii habent in pelle nigellos seu carbunculas, *furuncellos* et *petiginem*. Pueri si non bene *curati* sunt, habent in oculis *horridorem*, in capite lindines et *peducellos*, in pelle *araneam* seu scabiem, in vestimentis pulices. Quando carbunculae et *aranea* nos manducat, *scarpinamus* nos usque ad sanguinem et quando dentes aut maxillae sunt *extricatae*, illas *excutimus* seu illas *plumbamus*.

Animalia domestica et fera habent easden partes corporis *quam* homo; nomina autem sunt nonnunquam mutata. Illa habent brancas, falcas, *glarras*, botum, comam, caudam, cornua, ubera et cristas.

Nonnulli homines sunt muti, aut surdi, aut orbi, aut *excloppi*, aut *gibbi* etc.

1. Pronumele personal și posesiv

XLV. Răspunsul unui avocat.

Roscius, praeclārus iurisconsultus, publicos ludos quondam spectābat. Subito vir rusticus appropinquāvit. „Da mihi, inquit, responsum, praeclāre Rosci: canis divitis vicini meum agrum intrāvit necavitque tres pullos; quantam tu mulctam domīno canis indicas?“ — „Quattuor denarios“, respondet Roscius. — „Da mihi igitur denarios“, inquit ille, tuus enim canis reus est.“ — „Res aequa est, itērum respondet Roscius, et liben-

ter tibi quattuor denarios do. At tu primum numera mihi quinque denarios: nusquam enim iurisconsulti sine mercēde dant responsa sua.

Expresii de memorat: *Alter ego = Sui generis.*

Pronumele personal în limba latină are numai persoana întâia și a doua. Pentru persoana a treia nu există decât pronume reflexiv.

	Singular		
	Pers. I	Pers. II	Pers. III (reflexiv)
N.	<i>egō</i> eu	<i>tū</i> tu	—
G.	<i>mēi</i> de mine	<i>tūi</i> de tine	<i>sūi</i> de sine
D.	<i>mīhi</i> mie	<i>tibi</i> ție	<i>sibi</i> sieși
Ac.	<i>mē</i> pe mine	<i>tē</i> pe tine	<i>sē</i> pe sine
Abl.	<i>mē</i> dela mine	<i>tē</i> dela tine	<i>sē</i> dela sine

	Plural	
N.	<i>nōs</i> noi	<i>vōs</i> voi
G.	<i>nostrī</i> de noi <i>nostrum</i> dintre noi	<i>vestrī</i> de voi <i>vestrum</i> dintre voi
D.	<i>nobīs</i> nouă	<i>vōbīs</i> vouă
A.	<i>nōs</i> pe noi	<i>vōs</i> pe voi
Abl.	<i>nōbīs</i> dela noi	<i>vōbīs</i> dela voi

Pronumele personal de persoana III-a nu există în latinește. Când e trebuință de un asemenea pronume, se pune *is, ea, id*, sau un alt pronume demonstrativ.

Formele singulare ale reflexivului servesc și la plural.

La persoana I-a și II-a, genitivul plural are două forme. Forma *nostrī, vestri* se întrebuintează ca complement la verbe și la adjective, cari cer genitivul; forma *nostrum, vestrum* e partitivă, adică se pune ca atribut la cuvintele cari arată o parte.

Când ablativul e însoțit de prepozițiunea *cum* (cu), această prepozițiune se așează enclitică la pronume: *mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum*, cu mine, cu tine, etc.

2. Pronumele posesive

Pronumele și adjectivele posesive sunt:

<i>me-us, -a, -um</i>	}	al meu, a mea,
<i>tu-us, -a, -um</i>		al tău, a ta,
<i>su-us, -a, -um</i>		al său, a sa,
		al lor, a lor,
<i>noster, -tra, -trum</i>		al nostru, a noastră,
<i>vester, -tra, -trum</i>		al vostru, a voastră,

Aceste pronume se declină ca *bonus, -a, -um* cu deosebire că *meus*, face vocativul *mi* (de ex.: *o mi puer!* O copilul meu!)

3. Pronumele demonstrative

XLVI. Socrates și Alcibiades

Socrătes et Alcibiades Athenienses erant. Ille pauper hic dives erat. Illius casa parva, huius aedes splendidae erant. Illi tantum res necessariae erant, huic etiam multae pretiosae et luxuriosae. Illum omnes homines sapientem appellabant, hunc audacissimum. In illo magna sapientia, in hoc animus audax neque constans erat. Illa est magna virtus, hoc magnum vitium.

Et saepe vita pauperum et divitum diversa est. Nam ea saepe fe-

Alcibiades.

licior est quam ista. Eam propter mores simplices et probos saepe laudant, istam propter luxuriam vitupērant. In ea magis impērat necessitas, in ista avaritia. Illa sunt commōda paupertātis, haec sunt incominōda opulentiae.

Expresii de memorat: *Ad hoc*. — *Ipsissima verba* sau *expressis verbis*.

Pronumele demonstrative sunt:

1. Is

	Singular			Plural		
N.	<i>is</i> (m.)	<i>ēā</i> (f.)	<i>īd</i> (n.)	<i>īi</i> (m.)	<i>ēae</i> (f.)	<i>ēā</i> (n.)
G.	<i>eius</i>			<i>ēōrum ēārum ēōrum</i>		
D.	<i>ei</i> (diftong)			<i>īs (ēs)</i>		
Ac.	<i>ēum</i>	<i>eam</i>	<i>īd</i>	<i>ēōs</i>	<i>ēās</i>	<i>ēā</i>
Abl.	<i>ēō</i>	<i>ēā</i>	<i>ēō</i>	<i>īs (ēs)</i>		

Ca *is*, *ea*, *id* se declină și *ī-dem*, *ēā-dem*, *ī-dem*; *eius-dem*, *ēi-dem* (două silabe), *ēum-dem*, etc.

2. Hic

	Singular			Plural		
N.	<i>hīc</i> (m.)	<i>haec</i> (f.)	<i>hōc</i> (n.)	<i>hī</i> (m.)	<i>hae</i> (f.)	<i>haec</i> (n.)
G.	<i>huius</i>			<i>hōrum hārum hōrum</i>		
D.	<i>huīc</i> (diftong)			<i>hīs</i>		
Ac.	<i>hunc</i>	<i>hanc</i>	<i>hōc</i>	<i>hōs</i>	<i>hās</i>	<i>haec</i>
Abl.	<i>hōc</i>	<i>hāc</i>	<i>hōc</i>	<i>hīs</i>		

3. Iste

	Singular			Plural		
N.	<i>istē</i> (m.)	<i>istā</i> (f.)	<i>istūd</i> (n.)	<i>istī</i>	<i>istae</i>	<i>istā</i>
G.	<i>istius</i>			<i>istōrum istārum istōrum</i>		
D.	<i>istī</i>			<i>istīs</i>		
Ac.	<i>istum</i>	<i>istam</i>	<i>istud</i>	<i>istōs</i>	<i>istās</i>	<i>istā</i>
Abl.	<i>istō</i>	<i>istā</i>	<i>istō</i>	<i>istīs</i>		

Ca *iste* se declină și *ille* și *ipse*; cu deosebire că *ipse* are nominativul și acuzativul singular *ipsum* (c *um*, nu cu *d*).

XLVII. Socratis dicta

Socrātes cum civībus omnium ordinum sermōnes habēbat. Clara sunt haec dicta eius: Beāti ii sunt, qui sorte sua contenti sunt. Homo pauper, qui parvam casam habet, saepe felicior est quam dives, cui aedes splendīdae sunt. Eos parentes laudo, a quibus filii bene educāti sunt. Eae urbes felīces sunt, quarum cives fortitudīne libertātem patriae servant. Vitupēro eos, qui vos ad bella iniusta excitant. Contenti este, Athenienses, in ipso imperio, quod nunc vobis est. Quis vestrum ignōrat proverbium: Homo ipse fortunāe suae faber est.

Socrates.

Expresii de memorat: *Quid novi — Eiusdem farinae.*

4. Pronumele relativ

Pronumele relativ este *qui, quae, quod, Care? ce?*
El se declină astfel:

	Singular			Plural	
N.	<i>quī</i> (m.)	<i>quae</i> (f.)	<i>quōd</i> (n.)	<i>quī</i>	<i>quae quae</i>
G.	<i>cūius</i>			<i>quōrum</i>	<i>quārum quōrum</i>
D.	<i>cūi</i> (diftong)				<i>quībūs</i>
Ac.	<i>quem</i>	<i>quam</i>	<i>quōd</i>	<i>quōs</i>	<i>quās quae</i>
Abl.	<i>quō</i>	<i>quā</i>	<i>quō</i>		<i>quībūs</i>

5. Pronumele interogative

Pronumele interogative, mai principale, sunt trei:

Qui? quae? quod? care ? ce ?

Quis? quid? cine ? ce ?

Uter? utra? utrum? cine (care) din doi ?

Qui? quae? quod? se declină întocmai ca pronumele relativ.

Quis? Quid? are celelalte cazuri la fel cu pronumele relativ, afară de acuzativul singular neutru, care face *quid*.

Uter se declină numai la singular și are cazurile la fel cu *niger, nigra, nigrum*, afară de genetiv și de dativ singular cari fac *utrius* și *utri* pentru toate genurile.

LECTURĂ DE TEXTE ALCĂTUIE ÎN LATINA VULGARĂ

XLVIII. Ocupațiunea țăranului

a

Terranus se occupat cum agricultura et se dedat crescentiae animalium domesticorum. Mulier illius colat casam et cortem et praeparat imprimis necessaria ad manducandum.

In *corte* terrani se *afflant* instrumenta agriculturae. Tempore hiberno praeparat illa denuo et *exstricata* reparat

pro vere. In *corte* illius sunt *fontanæ* seu *putei* cum una *gallela*. Cum ista *excudit* aquam, versat eam in *ulceolium* vel in alia vasa et ducit in casam. Quando siccitas est, *vitas* cum aqua ex puteo *adaquant*.

Toto vere *exsudat lucrando pavimentum*, arando, *sappando*, seminando, *sicilando* et tribulando. Mulier ei dat *adjutorium* ad *lucrum* et nati pascunt in campis et in *paludibus* turmas *vitarum*.

In *corte* terrani *magis* videmus carrum cum quattuor rotis et aratrum seu vomerem, cum quo ille terram arat. *Tendicula*, ferrea vel lignea, ferrum aratri intendit. Cum *sappa* pavimentum *sappat* et sementiam seminat. Cum *securi* ligna *taliat* et illa *despicat*. Super gratem carrorum *poma* exsueat.

Ad jugum boves et caballos injugat et quando *minat* carrum in campum non carrum minat, sed boves et caballos qui illum trahunt. Interdum ponit selam in equo et *mergit caballarie*. Sellam cum cinga stringit. Caballos *minat* cum freno seu ducit a capistro. Uni equi *mergunt* in passu *bovestri*.

- Ad mediam diem boves disjugat et transmittit ad pactionem. *Vitæ* et imprimis vituli noctu in stabulis dormiunt. Negotium terrani stat in venditione et *comparatione vitarum*.

Conjugarea verbului auxiliar esse

XLIX. Tropæum Traiani

En! in colle illo aprico ante duodeviginti saecula arx fuit amplissima et firmissima. Domini arcis fuerunt fortissimi et nobilissimi. Nunc illius arcis muri tantum exstant. Et in hac planitie, in qua nunc agri fecundi et prata virentia sunt, antiquis temporibus urbs fuit celeberrima; ingens fuit multitudo incolarum industriorum et domuum pulchrarum.

Multa et insignia sunt exempla inconstantiae rerum humanarum. Vetēres Romāni domini fuērunt totius sere orbis terrarum; multae gentes iis obnoxiae erant, quae antea potentissimae fuērunt. Sed nimia potentia Romā-

Tropaeum Traiani, Adamclissi.

nis perniciēi fuit. Avaritia et luxuria causa fuērunt interitus imperii vetērum Romanōrum. Cetērum, tu quoque, quam infirmus es et cadūcus! Tu hodie non es, qui heri fuisti, neque cras eris, qui hodie es.

Expresii de memorat: *Primus inter pares — Sit venia verbo.*

L. Iuno și păunul

Pavo, Iunōnis avis, deae aliquando: „Utīnam vox mea, inquit, tam sua vis esset quam vox lusciniae, ne omnibus avibus ludibrio essem!“ Tum Iuno: „Tu, inquit, pulchrior es, quam cetērae aves fere omnes. Sed animalia non omnibus bonis ornāta sunt. Tibi est forma, aquilae robur, lusciniae vox sua-vis. Ut cetērae aves rebus suis contentae sunt, ita tu quoque sorte tua contentus esto“.

Iuno.

Expresii de memorat: *Sine qua non.* — *Ad augusta per angusta.*

LECTURA DE TEXTE ALCĂTUITE IN LATINA VULGARĂ

LI. Ocupațiunea țăranului.

b

Cors agricolae laboriosi est plena animalium domesticorum. Sunt ecum-hic gallinae cum pullis, palumbi, pavones et alii passeres, ad—post boves, tauri, vaccae, juvenci et

vituli; caballi, admissarii, equae et *mandi*; oves, vervecēs, agnelli, *agnelliolae*, annotini, *tertivi*; caprae, haedi, *vituleae*; porci, verres, scrofae, masculi, porcelli et asini. Camelli non vivunt apud nos, sed in terris calidis.

Oves, vaccae et caprae dant lac (*tem*) dulce. Primum lac vaccae *fetatae* colastra se nominat. Agnelli et haedi ad ubera matrum suarum sugunt. Homines applicant primum agnos ad ubera matrum. Ab porcis habemus carnem, *uncturam* et apud *servatoriam Carnationis carnacea*, ab *vitis*, carnem, *unctum* et sebum.

In *corte* agricolarum sunt etiam canes. Catellae catellos fetant. Canis qui latrat, non morsicat, sed *expavimentat exterraneos* et traicientes.

Terranus *ingrassiat vitas*; *eccum-illas* extirpes et carnem *vitarum* vendit *macellariis* vel negotiatoribus magno praetio. Oves semel in annum tondet, cotidie autem illas mulget.

Mulier fervet lac (*tem*) ovium et vaccarum ad focum in ollis et dat natis ad manducandum, vel *exstercorat*, *excutit* unctum et incoagulat et caseum facit.

Granum et secale ad molam ducit, *machinat* ad petram molae, *fermentat* farinam, facit *allevatum* et in *tenda* casae coquit in coctorio seu in furno et facit panem.

Tempore *veris* mulier *mergit* cum *barbato* et natis ad *lucrum* campi; tempore hiberno *colat* casam, *excarminat* lanam, facit *foliolos* lanae et lini, torquet caria in fusum et textit camisias et lineas. Toto tempore anni femina consuit vestimenta barbati, illas *expallavat* et uda ad solem *exventat* et exsueat. Fila torti *orditur*, *depanat* et ex ea facit *pandiam*, ex lana *pannulam*, pro vestimentis, et saricas.

Socia terrani scit *curtiare* et *parsitare* illa quae *barbatus* eius *adunat*.

Modul Indicativ	Modul Conjunctiv	Modul Imperativ	Modul Infinitiv	Modul Part.
<p><i>Sing.</i> Su m, eu sunt es t</p> <p><i>Plur.</i> sũ mũs es tũs su nt</p>	<p>S. S i m, sã fiu (aș fi) s i s s i t</p> <p>P. s i mũs s i tũs s i nt</p>	<p><i>Sing.</i> Es, fii !</p> <p><i>Plur.</i> es te, fiți !</p>	Es se, a fi	
<p><i>Sing.</i> Er a m, eram er a s er a t</p> <p><i>Plur.</i> er a mũs er a tũs er a nt</p>	<p>S. Es se m, aș fi (sã fiu) es se s es se t</p> <p>P. es se mũs es se tũs es se nt</p>			
<p><i>Sing.</i> Er õ, voiu fi er i s er i t</p> <p><i>Plur.</i> er i mũs er i tũs er u nt</p>		<p><i>Sing.</i> es to, sã fii, es to sã fie,</p> <p><i>Plur.</i> es tõte, sã fiți su nto, sã fie</p>	<p>Fo re sau Fũt ũrum (m) } esse fũt ũram (f) fũt ũrum (n) cã va fi</p>	<p>S. Fũt ũrũs. -rã, -rum.</p> <p>Pl fũt. ũrĩ -rae, -rã, care va fi</p>
<p><i>Sing.</i> Fũ i, am fost fũ i stĩ fũ i t</p> <p><i>Plur.</i> fũ i mũs fũ i stis fũ erunt sau fu erẽ</p>	<p>S. Fũ erĩ m, sã fi fost (aș fi fost) fũ erĩ s fũ erĩ t</p> <p>P. fũ erĩ mũs (sau-rĩmũs fũ erĩ tũs (sau-rĩtis) fũ erĩ nt</p>		Fũ isse, a fi fost	
<p><i>Sing.</i> Fũ era m fusesem fũ era s fũ era t</p> <p><i>Plur.</i> fũ era mũs fũ era tũs fũ era nt</p>	<p>S. Fũ isse m, aș fi fost (aș fi fost) fũ isse s fũ isse t</p> <p>P. fũ isse mũs fũ isse tũs fũ isse nt</p>		<p>S. Fũ er õ, voiu fi fost fũ erĩ s fũ erĩ t</p> <p>P. fũ erĩ mũs fũ erĩ tũs fũ erĩ nt</p>	<p>Vil. II Ind.</p>

LII. O scrisoare a lui Publius Scipio

(*Scipio senatui s(alutem).*)

Fuit Carthāgo; nunc iam non est. Expugnāvi et delēvi

Publius Scipio Africanus.

urbem. Terra
marīque urbem
oppugnāvimus,
omnia caede et
incendio imple-
vīmus. Denīque
urbem et arcem
milītes expug-
navērunt et om-
nia incendio de-
levērunt. Quam-
quam iam antea
milītes multa
loca expugna-
vērunt et incen-
dio delevērunt,
tamen Carthāgi-
nem diu frustra
delēre temptā-
bant. Si post
Carthāginem
alia oppida mi-
nōra milītes Ro-
māni expugna-
vērunt et dele-

vērunt, totam Afrīcam expugnaverīmus. Gloria armō-
rum popūli Romāni totum orbem implēbit.

Expresii de memorat: *Vivat, crescat, floreat* — *Tarde venien-
tibus ossa.*

LIII. Nioba.

Nioba, regis Thebanorum uxor, deis se aequavit. Itaque cum Tiresias Thebanis imperavisset, ut Latonae, Apollini et Dianae sacrificarent, Nioba: „Cur ignotis, inquit deis sacrificatis. Mihi est Tantalus pater, Atlantem et Iovem avos appello. Nemo nobilitate me superat. Num Diana pulchritudine me aequat? Spectate liberos: num septem filios meos septemque filias cum Latonae liberis comparabitis?“

Nioba.

Thebani reginae dicto obtemperaverunt. Latona autem, cum Niobae superbiam non toleraret, liberos oravit, ut reginae scelus vindicarent. Apollo et Diana voluntati matris obtemperaverunt. Statim ad Thebarum arcem properaverunt, ac primum Apollo septem Niobae filios sagittis necavit. Tum Nioba: Filiis, inquit, me privavisti, Latona, tamen mihi plures liberi supersunt quam tibi. Sed cum ita se iactavisset, Diana omnes septem filias necavit. Iam Nioba desperavit miseramque Juppiter in saxum mutavit.

Expresii de memorat: *Modus vivendi* — *Parturiunt montes.*

LIV. Moartea lui Gel

Milites Tuhutum ducem Geloum iuxta fluvium Copus interfecerunt; tunc habitatores terrae videntes mortem

domīni sui, sua propria voluntāte dextēram dantes dominum sibi elegērunt Tuhūtum; ...a die illo terram obtinuit pacifice et feliciter, sed posteritas eius usque ad tempus sancti regis Stephāni obtinuit.

Expresii de memorat: *Vice versa. — Tres faciunt collegium.*

LV. Caupona vel deversorium ad „elephantum“¹⁾

Hospitium hic habētis et triclinium cum tribus lectis. Aestas est et sub viridibus arbōris frondibus sedent servi quattuor vinum bibentes. Eis vinum e caupōna

Caupona vel Deversorium, Pompei

apportat is puer, altēra manu pocūlum e vitro factum tenens, altēra urceum fictilem. Ante eam domum stat carrus, ingentem utrem vino plenum gerens. Eius carri rotae rubrae sunt. Puēri duo id vinum in eas amphōras diffundunt. Has amphōras vino plenas in caupōnam postea comportābunt et in terram ad dimidium depri-

¹⁾ Deasupra unei cărciumi din Pompei.

ment: Advēnit homo equo vectus. Canis quoque lingua ex ore pendente accurrit.

Expresii de memorat: *Nulla dies sine linea — Nosce te ipsum.*

LVI. Hercules et Apollo

Deōrum pater et coeli regīna olim magnam contentiōnem nutriēbant. Dea saeva Hercūlem, Iovis filium, pro patre punit. Hercūles multos annos tyranno crudēli servīvit. Eurystheus enim, tyrannus saevus, multis laboribus Hercūlem impedīvit. Hercūles autem sine pericūlo omnes labōres finit. Ex oracūlo enim Apollinis sic audīvit:

Si labōres tuos finies, Eurystheus te expediet. Multos annos tyranno crudēli servies. Chiron, centaurus preclārus, te omnibus artibus erudiet. Leōnis pelle corpus vesties. Si labōres finies, Iuno iram suam molliet. Tum dea saeva te expediet. Si verba mea audiveris, dolōres tuos molliam.

Hercūles autem verba audit et mox labōres finit. Tum dea crudēlis Hercūlem expedīvit, vir enim fortis deae iram mollivērat.

Expresii de memorat: *Brevi manu — Non plus ultra.*

LVII. Triclinium

In triclinio tres lecti erant circum mensam quadrātam dispositi. Novem convīvae in lectis discumbēbant. Inter convīvas Lucius quoque, qui nunc iam civis erat, cenābat. Hic enim togam praetextam exuērat, et auream bullam deposuērat et eam Laribus dedicavērat.

Cena hilāris erat. Inter primam et secundam mensam Sempronius, causidicus nobilis et Hortensius senex, quondam tribūnus militum, lusu se delectābant. Martiālis, elegantissimus epigrammātum scriptor, qui

inter convīvas cenābat, interrōgat. „Quid est inter caelum et terram? Convīvae dicunt: unus, *aërem*, alius *nubes* tertius *nihil*, alii *spatium*, sed frustra. Poëta

Triclinium, Pompei.

ridet. „En ipse, inquit, rem aperiam. Inter caelum e
 terram.... est *et* coniunctio“. — O furcifer! exclāmant
 convīvae et instant, ut pergat talia proponere.

Expresii de memora: *Nomina odiosa — Nihil novi sub sole.*

LVIII. Douã ghicitori

Magister. Discipūli, hodie iam scholam finivimus et
 quia bene didicistis, dicam vobis nonnullas res ioculā-
 res. Quis dissolvēt nobis hoc aenigma: „Mitto tibi na-
 vem prora puppique carentem? Num quid tibi misi,
 Quinte?

Quintus. Prora est pars prior, puppis autem pars
 posterior navis. — Vocabūli „navem“ pars prior (vel
 prora) est littēra *n*, pars posterior (vel puppis) est littēra

m: itaque si hoc vocabulum caret prora puppique (litera *n* et *m*),
 avē. — Ergo mitto tibi *ave*,
 id est *salūtem*.

Magister. —
 Optime aenigma
 dissolvisti, mi
 fili. *

Magister. —
 Nunc attendite.
 In tabula scri-
 bam aenigma:

O quid tua te
 be bis bia abit
 ra ra ra
 es et in
 ram ram ram
 i i.

Quis hoc dis-
 solvet? Tu-ne Intr'o școală romană. (Bell-s latin course).
 Sexte?

Sextus.—O super *b*=O superbe, *quid* super *bis*, quid
 superbis? *tua* super *bia*=tua superbia, *te* super *abit*=te
 superabit, *ter ra* (3×*ra*)=terra, *es et in ter ram* (3×*ram*)
 = terram, *i bis* (1×2)=ibis. Ergo: *O superbe, quid su-
 perbis? tua superbia te superabit, terra es et in
 terram ibis.*

Magister. — Valde bene, mi fili.

Expresii de memorat: *Nunc est bibendum* — *Beāti possidentes*

Recapitularea conjugărilor

LIX. Ce'e patru vârste

a

Quo tempore Saturnus mundum regēbat, aurea erat
 aetas. Omnia tum virēbant et florēbant, fruges fructus-

que ultro hominibus se porrigēbant. Flumina plena erant lactis et mellis. Secūri tum omnes vivēbant. Non-

Saturn.

erant reges, non magistrātus; nemo ius dicēbat. Neque bella indicēbant neque copias in aciem educēbant, neque acie conflagēbant. Non tum erant morbi; dormientes homines animam efflābant.

Argentea aetate Iuppiter annum in quattuor partes distinxit. Iam agros urit calor, iam frigora constringunt omnia; iam homines aedificia sibi construunt, ut a ca-

lore et frigore se tegant. Iam semen terrae mandant, iam tauris currus iungunt. Sed homines impii deos neglęunt. Itaque Iuppiter totum genus extinxit.

b

Homines, qui aenea aetate erant, bella gerēbant. Non solum arma et instrumenta, sed etiam aedificia aenea erant. Non fructibus vel frugibus vivēbant, sed ferae iis cibum praebēbant. Mors eos superavit et ad Orcum deduxit.

Hominibus vero ferreae aetatis nihil sanctum erat. Non fides erat, non pietas. Divitias omni modo homines congesserunt. Auri cupiditas ad maxima scelera eos adduxit. Postrēmo deis ipsis insidias struxerunt. Quod cum dei intellexissent, hoc quoque genus extinxerunt.

Expresii de memorat: *Bis repetita placent — Finis coronat opus.*

Conjugările active

Limba latină are, ca și limba română patru conjugări. Verbele de conjugarea I-a au caracteristica *ā*, cele de conjugarea II-a au caracteristica *ē*, cele de conjugarea a IV-a au caracteristica *ī*, iar cele de conjugarea III-a au drept caracteristică o *consonantă* sau semivocala *u*.

Sunt patru timpuri primitive, dela cari se formează toate celelalte. Acestea sunt prezentul și perfectul indicativ, supinul și infinitivul prezinte. Ca să putem conjugă un verb trebuie să cunoaștem aceste timpuri primitive. Astfel la verbele regulate din paradigme vom avea următoarele timpuri primitive:

Conj. I	Laud-o	lauda-vi	lauda-tum	laudā-re
II	dele-o	dele-vi	dele-tum	delē-re
IV	audi-o	audi-vi	audi-tum	audī-re
III	{leg-o, citesc	leg-i	lec-tum	leg-ē-re
	{statu-o, așez	statu-i	statu-tum	statu-ē-re

Cele mai multe verbe de conjugarea II pierd pe *e* la timpurile perfectice și prefac pe *v* în *u*. Supinul acestora schimbă caracteristica *e* în *ī*. De ex.:

mone-o, înștiințez *mon-ui mon-ī-tum monē-re*.

Verbele de conjugarea III fac perfectul sau în *i* sau în *si*, iar supinul în *tum* sau în *sum*.

Persoana se arată după sufixele verbale, a căror urme se văd și în limba românească. Acestea sunt la fel la toate timpurile indicativului și conjunctivului. Imperativul are sufixe speciale.

Activ	Activ
Indicativ și conjunctiv	Imperativ
Pers. I Sing. <i>m (i, o)</i>	Pres. II Sing. fără sufixă
II „ <i>s (sti)</i>	II Plur. <i>te</i>
III „ <i>t</i>	Viit. II Sing. <i>to</i>
I Plur. <i>mus</i>	III „ <i>to</i>
II „ <i>tis</i>	II Plur. <i>tote</i>
III „ <i>nt</i>	III „ <i>nto</i>

Conjugarea

Timpul	Indicativ	Conjunctiv
Prezinte	S. laud- ō , (<i>lauda-o</i>), <i>laud</i> laudā - s laudā - t Pl. laudā - mūs laudā - tīs lauda - nt	laud - e - m , <i>să laud</i> laud - ē - s laud - ē - t laud - ē - mūs laud - ē - tīs laud - e - nt
Imperfectul	S. laudā - ba - m , <i>lăudam</i> laudā - bā - s laudā - bā - t Pl. laudā - bā - mūs laudā - bā - tīs laudā - ba - nt	laudā - re - m , <i>aș lăudă</i> laudā - rē - s laudā - rē - t laudā - rē - mūs laudā - rē - tīs laudā - re - nt
Viitorul I- <i>iu</i>	S. laudā - bō , <i>voiu lăudă</i> laudā - bī - s laudā - bī - t Pl. laudā - bī - mūs laudā - bī - tīs laudā - bu - nt	
Perfectul	S. laudāv - ī , <i>lăudai, am lăudat</i> laudāv - ī - stī laudāv - ī - t Pl. laudāv - ī - mūs laudāv - ī - stīs laudāv - ē - runt (<i>ēre</i>)	laudāv - eri - m , <i>să fi lăudat</i> laudāv - eri - s laudāv - eri - t laudāv - eri - mūs (- eri - mūs) laudāv - eri - tīs (eri - tīs) laudāv - eri - nt
Mai mult ca perfectul	S. laudāv - era - m , <i>lăudasem</i> laudāv - erā - s laudāv - erā - t Pl. laudāv - erā - mūs laudāv - erā - tīs laudāv - era - nt	laudāv - isse - m , <i>aș fi lăudat</i> laudāv - issē - s laudāv - issē - t laudāv - issē - mūs laudāv - issē - tīs laudāv - isse - nt
Viitorul al II-lea	S. laudāv - erō , <i>voiu fi lăudat</i> laudāv - eri - s laudāv - eri - t Pl. laudāv - eri - mus laudāv - eri - tīs laudāv - eri - nt	
<p>Gerunziu: N. (<i>lauda-re</i>), <i>lăudarea</i> G. lauda -nd -i D. lauda -nd -ō A. lauda -nd -um Abl. lauda -nd -ō</p>		

I activă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<p><i>Sing.</i> laudă, <i>laudă!</i></p> <p><i>Plural.</i> laudă -te, <i>laudați!</i></p>	<p>laudă -re <i>a lăuda</i></p>	<p>lauda -n -s lauda -nt -is <i>lăudător</i> (<i>care laudă, lăudând</i>)</p>
<p><i>Sing.</i> laudă -tō, <i>să lauzi</i> laudă -tō</p> <p><i>Plural.</i> laudă -tōtē lauda-ntō</p>	<p>laudat -ūrum -ūram -ūrum } esse <i>că va lăuda</i> (<i>a voi a lăuda</i>)</p>	<p>laudat -urus, -a, -um (<i>care va lăuda</i>) (<i>voind a lăuda</i>)</p>
	<p>lăudav -isse <i>a fi lăudat</i></p>	
<p>Supinul: laudāt -um, <i>pentru a lăuda</i></p>		

Tim-pul	Indicativ	Conjunctiv
Prezinte	S. delē -ō, <i>distrug</i> delē -s delē -t Pl. delē -mūs delē -tīs dele -nt	delē -a -m, <i>să distrug</i> delē -ā -s delē -ă -t delē -ā -mūs delē -ā -tīs delē -a -nt
Imperfect	S. delē -ba -m, <i>distrugeam</i> delē -bā -s delē -ba -t Pl. delē -bā -mūs delē -bā -tīs delē -ba -nt	delē -re -m, <i>aș distruge</i> delē -rē -s delē -rē -t delē -rē -mūs delē -rē -tīs delē -re -nt
Viitorul I-ii	S. delē -b -ō, <i>voiu distruge</i> delē -bī -s delē -bī -t Pl. delē -bī -mūs delē -bī -tīs delē -bu -nt	
Perfectul	S. delēv -ī <i>distrusei, am distrus</i> delēv -i -stī delēv -ī -t Pl. delēv -ī -mus delēv -i -stīs delēv -ē -runt <i>sau</i> delēv -ē re	delēv -ēri -m, <i>să fi distrus</i> delēv -ēri -s delēv -ēri -t delēv -ēri -mūs (-ēri -mus) delēv -ēri -tīs (-ēri -tīs) delēv -ēri -nt
Mai m. cu perf.	S. delēv -ēra -m, <i>distrusesem</i> delēv -ērā -s delēv -ērā -t Pl. delēv -ērā -mūs delēv -ērā -tīs delēv -ēra -nt	delēv -isse -m, <i>aș fi distrus</i> delēv -issē -s delēv -issē -t delēv -issē -mūs delēv -issē -tīs delēv -isse -nt
Viitorul al II-lea	S. delēv -ērō, <i>voiu fi distrus</i> delēv -ēri -s delēv -ēri -t Pl. delēv -ēri -mūs delēv -ēri -tīs delēv -ēri -nt	
<p>Gerunziu N. (dele -re), <i>distrugerea</i> G. dele -nd -ī D. dele -nd -ō Ac. dele -nd -um Abl. dele -nd -ō</p>		

II activă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<p><i>Sing.</i> delē, <i>distruge!</i></p> <p><i>Plur.</i> delē-te, <i>distrugeți!</i></p>	delē -re , <i>a distruge</i>	dele -n -s dele -nt -is <i>distrugând</i>
<p><i>Sing.</i> delē-tō, <i>să distrugi!</i> delē-tō</p> <p><i>Plur.</i> delē-tōtē dele-ntō</p>	delēt -ūrum } -ūram } esse -ūrum } <i>că va distruge.</i>	delet -ūrus (m.) -ūră (f.) -ūrum (n.) <i>care va distruge</i> <i>voinđ a distruge</i>
	delev -isse <i>a fi distrus</i>	
Supinul : delēt um <i>pentru a distruge</i>		

Timpul	Indicativ	Conjunctiv
Prezinte	<p><i>Sing.</i> lĕg -ō, <i>cetesc</i> leg -ī -s leg -ī -t</p> <p><i>Plur.</i> leg -ī -mūs leg -ī -tīs leg -u -nt</p>	<p>lĕg -a -m, <i>să cetesc</i> leg -ā -s leg -ă -t leg -ā -mūs leg -ā -tīs leg -a -nt</p>
Imperfect	<p><i>Sing.</i> lĕg -ē -bā -m, <i>ceteam</i> leg -ē -bā -s leg -ē -bā -t</p> <p><i>Plur.</i> leg -ē -bā -mūs leg -ē -bā -tīs leg -ē -ba -nt</p>	<p>lĕg -ē -re -m, <i>aș ceti</i> leg -ē -rē -s leg -ē -rē -t leg -ē -rē -mūs leg -ē -rē -tīs leg -ē -re -nt</p>
Viitorul I-ii	<p><i>Sing.</i> lĕg -a -m, <i>voiu ceti</i> leg -ē -s leg -ē -t</p> <p><i>Plur.</i> leg -ē -mūs leg -ē -tīs leg -e -nt</p>	
Perfectul	<p><i>Sing.</i> lĕg -ī, <i>cetii, am cetit</i> leg -ī -stī leg -ī -t</p> <p><i>Plur.</i> leg -ī -mūs leg -ī -stīs leg -ē -runt (-ērē)</p>	<p>leg -eri -m, <i>să fi cetit</i> leg -eri -s leg -eri -t leg -erī -mūs (-erī-mūs) leg -erī -tīs (-erī-tīs) leg -eri -nt</p>
Mai mult ca Perfect	<p><i>Sing.</i> lĕg -ēra m, <i>cetisem</i> leg -ērā -s leg -ērā -t</p> <p><i>Plur.</i> leg -erā -mūs leg -ērā -tīs leg -ēra -nt</p>	<p>lĕg -isse -m, <i>aș fi cetit</i> leg -issē -s leg -issē -t leg -issē -mūs leg -issē -tīs leg -isse -nt</p>
Viitorul al II-lea	<p><i>Sing.</i> lĕg -ērō, <i>voiu fi cetit</i> leg -eri -s leg -erī -t</p> <p><i>Plur.</i> leg -erī -mūs leg -erī -tīs leg -eri -nt</p>	
<p>Gerunziu N. (leg -e re), <i>cetirea</i> G. leg -e nd -ī D. leg -e nd -ō Ac. leg -e nd -um Abl. leg -e nd -ō</p>		

III activă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<i>Sing.</i> lęg ę, cetește! <i>Plur.</i> leg -i -te, cetiți!	lęg -ę -re, a ceti	lęg -e-n -s, cetină leg -e -nt -is
<i>Sing.</i> lęgi -tō, să cetești lęgi -tō <i>Plur.</i> legi -tōtę leg -u -nto	lect ūrum } esse ūram } ūrum } că va ceti	lect -ūrūs (m.) -ūră (f.) -ūrum (n.) care va ceti
	lęg isse, a fi cetit	

Supinul: lect -um, pentru a ceti.

Conjugarea

Tim-pul	Indicativ	Conjunctiv
Prezintă	<i>Sing.</i> audi -ō, <i>auz</i> audī -s audī -t <i>Plur.</i> audī -mūs audī -tīs audi -u -nt	audi -a -m, <i>să auz</i> audi -ā -s audi -ă -t audi -ā -mūs audi -ā -tīs audi -a -nt
Imperfect	<i>Sing.</i> audi -ēba -m, <i>auziam</i> audi -ēbā -s audi -ēbā -t <i>Plur.</i> audi -ēbā -mūs audi -ēbā -tīs audi -ēba -nt	audī -re -m, <i>aș auzi</i> audī -rē -s audī -rē -t audī -rē -mūs audī -rē -tīs audī -re -nt
Viitorul I-ii	<i>Sing.</i> audi -a -m, <i>voiu auzi</i> audi -ē -s audi -ē -t <i>Plur.</i> audi -ē -mūs audi -ē -tīs audi -e -nt	
Perfectul	<i>Sing.</i> audīv ī, <i>auzii, am auzit</i> audīv ī -stī audīv ī -t <i>Plur.</i> audīv ī -mūs audīv ī -stīs audīv ē -runt (-ērē)	audīv -ēri -m, <i>să fi auzit</i> audīv -ēri -s audīv -ēr -t audīv -erī -mūs (-ērī-mūs) audīv -erī -tīs (ērī-tīs) audīv -eri -nt
Măi m. ca perfect	<i>Sing.</i> audīv -ēra -m, <i>auzisem</i> audīv -erā -s audīv -erā -t <i>Plur.</i> audīv -erā -mūs audīv -erā -tīs audīv -era -nt	audīv -isse -m, <i>aș fi auzit</i> audīv -issē -s audīv -issē -t audīv -issē -mūs audīv -issē -tīs audīv -isse -nt
Viitorul al II-lea	<i>Sing.</i> audīv -ēr-ō, <i>voiu fi auzit</i> audīv -ēri -s audīv -ēri -t <i>Plur.</i> audīv -erī -mūs audīv -erī -tīs audīv -eri -nt	

Gerunziu : N. (audi-re) *auzirea*
 G. audi -e -nd -ī
 D. audi -e -nd -ō
 Ac. audi -e -nd -um
 Abl. audi -e -nd -ō

IV activă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<p><i>Sing.</i> audī, <i>auzi!</i></p> <p><i>Plur.</i> audī -tē, <i>auziți!</i></p>	audī -re, <i>a auzi</i>	<p>audi -e ns</p> <p>audi -e nt-is</p> <p><i>auzind</i></p>
<p><i>Sing.</i> audī -tō, <i>să auzi</i> audī -tō</p> <p><i>Plur.</i> audī -tōtē audi -u -ntō</p>	<p>audīt -ūrum -ūram } esse -ūrum } <i>că va auzi</i></p>	<p>audit -ūrūs (m.) -urā (f.) -ūrum (n.) <i>care va auzi</i></p>
	<p>audiu -isse <i>a fi auzit</i></p>	
<p>Supinul : audīt -um pentru a auzi</p>		

LX. O convorbire între băieții Marcus și Nicolaus

M. Quomodo educabāris, Nicolāe? Narra de pueritia tua.

N. Una cum multis puēris educābar. Membra nostra undis frigīdis Eurōtae fluvii firmabantur. Non in lectis sed in terra dura dormiebāmus. Non vino sed aqua pura recreabāmur. Pecunia ferrea erat, nam aurum et argentum in patriam nostram non importabantur. Furta non vituperabantur.

M. Quid? Propter furta non castigabāmini?

N. Si furtum occultabātur, laudabāmur, si non occultabātur, plagis acerbis castigabāmur.

LXI. Leonidas

Multa sunt exempla constantiae Lacedaemoniōrum. Constantia Leonīdae Lacedaemonii a multis poetis praedicāta est. Copiae magnae Persārum aliquando Thermopylis, portis Graeciae, appropinquābant. A Leonīda angustiae parvis copiis occupātae erant, nam a plurimis Graecōrum pericūlum belli vitātum erat. Copiae Persārum multis proeliis a Lacedaemoniis in angustiis fugātae sunt; tandem via occulta Persis a viro perfido monstrāta est. Itaque Lacedaemonii undīque oppugnāti et universi necāti sunt. In sepulcro virōrum monumentum pulchrum aedificātum est et in monumento gloria mortuōrum pulchris poetae verbis praedicāta est. Etiam si hoc monumentum vastātum erit, gloria Leonīdae in aeternum praedicabitur.

LXII. Leul și șoricelul

Leo dormiens a muscūlo]e somno excītus est. Metu perterrītus muscūlus: Ne me necavēris, inquit; id si a te impetravēro, gratiam tibi habēbo. His precībūs leōnis ira lenītur neque muscūlus ab eo punītur. Paulo post leo plaga irretītus est, ex qua frustra se expedīre studēbat. Sed cum iam de vita desperāret, a muscūlo grato expeditus est.

LXIII. C. Julius Caesar

C. Julius Caesar, nobilissīma Iuliōrum genītus familia, annum agens sextum et decimū patrem amīsīt. Corneliam, Cinnae filiam, duxit uxōrem: cuius pater cum esset Sullae inimicissīmus, is Caesārem voluit compellere ut eam repudiet; neque id potuit efficere. Quare Caesar bonis spoliātus, cum etiam ad necem quaererētur, mutāta veste nocte ex urbe evāsīt, et, quamquam tunc quartānae morbo laborāret, prope per singūlas noctes latēbras commutāre cogebātur; et comprehensus a Sullae liberto, ne ad Sullam perducerētur, vix data pecunia evāsīt. Postrēmo per propinquos et adfīnes suos veniam impetrāvit.

LXIV. Găinile sacre

Claudius, vir stultus et temerarius, consul factus est atque in Poenos magna cum classe profectus est. Ceterōrum ducum consilia paene culpābat. „Ego bellum, inquit, ad finem perdūcam simūlac hostes vidēro“. Mos erat Romānis semper ante proelium auspicāri. Hoc autem in tempore custos gallinārum sacrārum omīna mala cum his verbis nuntiāvit: Gallīnae neque e caveis exeunt neque vescuntur. Tum Claudius ridens, inquit: „Ergo in mare eas proicite; cum edere nolint, saltem

bibere licet“. Paulo post Romāni maxīma clade victi sunt; octo milia hominum interfecta; viginti milia capti sunt. Itaque Claudius temeritate sua perditus est et a populo damnatus.

LXV. Deianira și centaurul Nessus.

Cum Hercūles in flumine esset, Nessus: Conscende, inquit, Deianīra, tergum meum, ut a me traducāris. Pulchritudo mulieris tanta erat, ut centaūrus amōre incenderētur. Itaque cum Hercules iam tranavisset, blanda voce: Vincor, inquit, Deianīra, pulchritudine tua et amōre incendor. Frustra igitur te Hercūles expectābit. Nam in speluncam meam a me ducēris. Non laedēris, Deianīra, sed laeta vita ibi a te agētur. Sed Deianīra: Nunquam inquit, addūcar, ut Hercūlem relinquam, a quo tu monstrum deforme omnibus rebus vincēris. Frustra igitur mihi vita beata a te ostenditur. Tamen Nessus mulierem timīdam abducere parāvit. Tum Deianīra perterrita magna voce exclamavit. Audi, Hercūles, misere abdūcor. Hercūles scelus centaūri statim punīvit.

LXVI. Hydra Lernaea

Per praecōnem rex timīdus Hercūli imperāvit, ut novum opus ab eo expedirētur. Incōlae agrorum nostrōrum, inquit, furōre hydrae Lernaee impediuntur et sollicitantur. Rex igitur impērat, ut morte serpentis mala agricolārum finiantur. Finientur, inquit Hercūles, mala hominum miserōrum. Nam robore et animo valeo neque periculis pugnae impediōr. Hydrae ingenti multa capita erant. Si Hercūles unum caput amputavērat duplicāto capītum numēro pericūlum pugnae amplificātur. Sic victoria Hercūlis diu impedita est. Opus expeditum non esset, nisi truncis flagrantibus colla delevisset. Cruore hydrae necātae Hercūles sagittas suas venenāvit.

LXVII. Sofocle și fiii săi

Sophocles ad summam senectūtem tragoedias fecit: quod propter studium cum rem familiārem negligere viderētur, a filiis in iudicium vocātus est, ut illum quasi disipientem a re familiāri removērent iudices. Tum senex dicitur eam fabulā, quam in manibus habēbat et proxīme scripsērat, Oedipum Coloneum, recitasse iudicibus et quaesivisse, num illud carmen desipientis viderētur. Quo recitāto sententiis iudicum est liberātus.

LXVII. Căință târzie

Asinus sarcinis onustus equum rogavit, ut onēris parte se levāret. Sed equi aures precibus illius clausae erant. Paulo post asinus nimio onēre oppressus vita privātus est. Tum agitator omnes sarcinas, quas ille portaverat, atque insuper pellem ei detractam equo iniunxit. Iam vero hic fortunam suam deflens: me miserum, inquit, qui cum asini preces non audiērim nunc tanto onēre premar.

Ind. și Conj.		Imp. Pres.	
Pers.	I Sing. -r	Pers.	II Sing. -re
"	II " -ris (re)	"	II Plur. -mini
"	III " -tur	Viit.	-
"	I Plur. -mur	Pers.	II Sing. -tor
"	II " -mini	"	III " -tor
"	III " -ntur	"	II Plur. -minor
		"	III " -ntor

Timpurile trecute se formează din participiul perfect, ca și în românește, cu verbul auxiliar *esse*.

Tim-pul	Indicativ	Conjunctiv
Prezinta	S. laudo -r, <i>sunt laudat(ă)</i> laudā -rīs laudā -tūr Pl. laudā -mūr laudā -mīnī laudā -ntūr	laud -e -r, <i>să fiu laudat(ă)</i> laud -ē -rīs (re) laud -ē -tūr laud -ē -mūr laud -ē -mīnī laud -ē -ntur
Imperfectul	S. laudā -bā r, <i>eram laudat(ă)</i> laudā -bā rīs(-rē) laudā -bā tūr Pl. laudā -bā mūr laudā -bā mīnī laudā -bā ntur	laudā -rē -r, <i>aș fi laudat(ă)</i> laudā -rē -rīs (re) laudā -rē -tūr laudā -rē -mūr laudā -rē -mīnī laudā -rē -ntur
Viitorul I	S. laudā -bō -r, <i>voiu fi laudat(ă)</i> laudā -bē -rīs (rē) laudā -bī -tūr Pl. laudā -bī -mūr laudā -bī -mīnī laudā -bu -ntur	
Perfectul	S. laudāt { sum, <i>am fost</i> us, -a -um { es [laudat(ă)] est P. laudāt -i { sumus -ae, -a, { estis sunt	laudāt -us, { sim, <i>să fi fost</i> -a, -um { sis [laudat(ă)] sis laudāt -i, { simus -ae, -a { sitis sint
Mai m. ca perf.	S. laudāt- { eram, <i>fusesem</i> us, -a -um { eras [laudat(ă)] erat Pl. laudāt -i, { erāmus ae, -a, { erātis erant	laudāt -us, { essem, <i>aș fi fost</i> -a, -um { esses [laudat(ă)] esset laudāt -i, { essēmus -ae, -a { essētis essent
Viitorul al II-lea	S. laudāt- { ero, <i>voiu fi fost</i> us, -a -um { eris [laudat(ă)] erit Pl. laudāt -i, { erīmus -ae -a { erītis erunt	

Supinul: lauda-tū, de laudat

I pasivă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<p><i>Sing.</i> laudā-rē, <i>fi lău-</i> [dat(ă)!]</p> <p><i>Plur.</i> laudā-mīnī <i>fiți lău-</i> [dați (e)!]</p>	<p>laudā-rī, <i>a fi lău-</i> [dat(ă)]</p>	
<p><i>Sing.</i> laudā-tōr, <i>să fi lău-</i> laudā-tōr. [dat(ă)]</p> <p><i>Plur.</i> lauda -minōr lauda -ntōr</p>	<p>laudāt um irī <i>ca va fi lăudat(ă).</i></p>	<p>lauda-ndūs (m)¹⁾ -ndă (f.) -ndum (n.) <i>care trebuie lăudat(ă)</i></p>
	<p>laudāt-um, -am, -um (esse) <i>a fi fost lău-</i> [dat(ă)].</p>	<p>laudat -ūs, ă, -um lăudat, -ă</p>
<p>1) Part. Viit. pas. se numește și <i>gerundiv</i></p>		

Tim-pul	Indicativ	Conjunctiv
Prezintă	S. delē -ōr, <i>sunt distrus(ă)</i> delē -rīs delē -tūr Pl. delē -mūr delē -mīnī delē -ntūr	dele -ă -r, <i>să fiu distrus(ă)</i> dele -ā -rīs (rē) dele -ā -tūr dele -ā -mūr dele -ā -mīnī dele -a -ntūr
Imperfectul	S. dele -bă -r, <i>eram distrus(ă)</i> delē -bā -rīs (rē) delē -bā -tūr Pl. delē -bā -mūr delē -bā -mīnī delē -bā -ntūr	delē -rē -r, <i>aș fi distrus(ă)</i> delē -rē -rīs (-rē) delē -rē -tūr delē -rē -mūr delē -rē -mīnī delē -rē -ntūr
Viitorul I	S. dele -bō -r, <i>voiu fi distrus(ă)</i> dele -bē -rīs (rē) dele -bī -tūr Pl. dele -bī -mūr dele -bī -mīnī dele -bu -ntūr	
Perfectul	S. delēt -us, { sum, <i>am fost</i> es [fui dis- -a, -um { est [trus(ă)]	delēt -us, { sim, <i>să fi fost</i> -a, -um { sis [distrus(ă)] sit
	Pl. delēt -i, { sumus estis -ae, -a { sunt	delēt -i, { simus sitis -ae, -a { sint
Mai m. ca perf.	S. delēt -us, { eram, <i>fusesem</i> -a, -um { eras [distrus(ă)] erat	delēt -us, { essem, <i>aș fi fost</i> -a, -um { esses [dis- esset [trus(ă)]
	Pl. delēt -i, { erāmus erātis -ae, -ă { erant	delēt -i, { essēmus essētis -ae, -a { essent
Viitorul II-lea	S. delēt -us, { ero, <i>voiu fi fost</i> -a, -um { eris [distrus(ă)] erit	
	Pl. delēt -i, { erīmus erītis -ae, -a { erunt	

Supinul: delet -ū, de distrus

II pasivă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<p><i>Sing.</i> delē -re, <i>fi dis-</i> [trus(ă)]!</p> <p><i>Plur.</i> delē-mīnī, <i>fiți di-</i> [struși(e)]</p>	delē-ri, <i>a fi distrus</i>	
<p><i>Sing.</i> <i>trus'ă!</i> delē-tōr, <i>să fi dis-</i> delē-tōr, <i>să fie dis-</i> <i>Plur.</i> [trus(ă)] delē-mīnōr delē-ntōr</p>	delēt um, <i>iri,</i> <i>că va fi distrus(ă)</i>	dele -ndūs (m). ¹⁾ -ndā (f) -ndum (n) <i>care trebuie dis-</i> [trus(ă)]
	delēt-um,-am,-um esse <i>a fi fost distrus(ă)</i>	delēt -us, -ă, -um <i>distrus, (ă)</i>
<p>1) Participiul viitor pasiv se numește și <i>gerundiv</i>.</p>		

Tim-pul	Indicativ	Conjunctiv
Prezinte	S. lëg - ö -r, <i>sunt cetit(ă)</i> leg - ë -rîs leg - î -tur Pl. leg - î -mür leg - î -mîni leg - u -ntür	lëg ă -r, <i>să fiu cetit[ă]</i> leg ă -rîs (-re) leg ă -tür leg ă -mür leg ă -minî leg a -ntür
Imperfect	S. lëg - ë -bă-r, <i>eram cetit(ă)</i> leg - ë -bă-rîs (rë) leg - ë -bă-tür Pl. leg - ë -bă mür leg - ë -bă minî leg - ë -bă ntur	lëg ë -rë-r, <i>aş fi cetit(ă)</i> leg e -rë-rîs (-re) leg e -rë-tür leg e -rë-mur leg e -rë-minî leg e -rë-ntür
Viitorul I	S. lëg - ă -r, <i>voiu fi cetit(ă)</i> leg - ë -rîs (-re) leg - ë -tur Pl. leg - ë -mür leg - ë -minî leg - ë -ntür	
Perfectul	S. lect -us, { sum, <i>am fost</i> -a, um { es (cetit(ă)) est Pl. lecti-, { sumus -ae, -a { estis sunt	lect -us, { sim, <i>să fi fost</i> -a, -um { sis (cetit(ă)) sit lect -i, { simus -ae, -a { sitis sint
Mai m. ca perf.	S. lect -us, { eram <i>fusesem</i> -a, -um { eram [cetit(ă)] erat Pl. lect -i, { erāmus -ae, -a { erātis erant	lect -us { essem, <i>aş fi fost</i> -a, -um { esses cetit(a) esset lect -i, { essēmus -ae, -a { essētis essent
Viitorul al II-lea	S. lect -us, { ero, <i>voiu fi</i> -a, -um { eris [fost cetit(ă)] erit Pl. lect -i, { erīmus -ae, -a { erītis erunt	

Supinul: lect ū, de cetit

III pasivă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<p>S. leg -ě -rě, <i>fi cetit(ă)!</i> Pl. leg-i-mīnī, <i>fiŕi cetiŕi!</i></p>	<p>leg -i, <i>a fi cetit</i></p>	
<p>S. leg-ī-tor, <i>să fi cetit(ă)</i> leg-ī-tōr, <i>să fie ce-</i> Pl. <i>tit(ă)</i> leg-ī-mīnōr leg-u-ntōr</p>	<p>lect-um iri <i>că va fi cetit(ă)</i></p>	<p>leg-e-ndus (m). 1) -ndă (f): ndum (n): <i>care trebuie cetit(ă)</i></p>
	<p>lect-um-am-um esse <i>a fi fost cetit(ă)</i></p>	<p>lect -us, -ă, um <i>cetit -ă</i></p>

1) Participiul viitor pasiv se numește și *gerundiv*.

Tim-pul	Indicativ	Conjunctiv
Prezinte	S. audi - ő -r, <i>sunt auzit(ă)</i> audi -rīs audi -tūr Pl. audi -mūr audi -mīnī audi -u-ntūr	audi - ă -r, <i>să fiu auzit(ă)</i> audi - ă -rīs (-rē) audi - ă -tūr audi - ă -mūr audi - ă -mīnī audi - a -ntūr
Imperfectul	S. audi ē - bă -r, <i>eram auzit(ă)</i> audi ē - bă -rīs (-rē) audi e - bă -tūr P. audi e - bă -mūr audi e - bă -mīnī audi e - ba -ntūr	audi - rē -r, <i>aș fi auzit(ă)</i> audi - rē -rīs (rē) auuī - rē -tūr audi - rē -mūr audi - rē -mīnī audi - rē -ntūr
Vitorul I	S. audi - ă -r, <i>voiu fi auzit(ă)</i> audi - ē -rīs audi - ē -tūr Pl. audi - ē -mūr audi - ē -mīnī audi - ē -ntūr	
Perfectul	S. audīt-us, { sum, <i>am fost</i> -a, -um { es [<i>auzit(ă)</i>] est Pl. audīt -i, { sumus estis -a sunt	audīt -us, { sim, <i>să fiu fost</i> -a,-um { sis [<i>auzit(ă)</i>] sit audīt -i, { simus -a, -a { sitis sinț
Mai m. ca perf.	S. audīt-us, { eram, <i>fusesem</i> -a, -um { eras [<i>auzit(ă)</i>] erat Pl. audīt -i, { erāmus eratis ae, -a { erant	audīt -us, { essem, <i>aș fi fost</i> -a, -um { esses [<i>auzit(ă)</i>] eset audīt -i, { essēmus -a, -a { essētis essent
Vitorul al II-lea	S. audīt-us, { ero, <i>voiu fi fost</i> -a, -um { eris [<i>auzit(ă)</i>] erit Pl. audīt -i, { erīmus erītis -ae, -a { erunt	

Supinul: audītū-, de auzit

IV pasivă

Imperativ	Infinitiv	Participiu
<p><i>Sing.</i> audī -re, <i>fi auzit(ă)!</i></p> <p><i>Plur.</i> audī -mīnī, <i>fiți</i> [<i>auziți(e)!</i>]</p>	<p>audī -rī, <i>a fi</i> <i>auzit(ă)</i></p>	
<p><i>Sing.</i> audī -tōr, <i>să fi auzit(ă)</i> audī -tōr, <i>să fie au-</i> <i>Plur.</i> [zit(ă)] audī -mī -nor audī -u -ntor</p>	<p>audīt -um irī <i>că va fi auzit(ă)</i></p>	<p>audi -e ndūs (m!) ¹⁾ -e ndă (f.) -e ndum (n) <i>care trebuie auzit(ă)</i></p>
	<p>audīt- um, -am, -um esse <i>a fi fost auzit(ă)</i></p>	<p>audīt -ūs, -ă, -um <i>auzit, (ă)</i></p>
<p>1) Participiul viitor se numește și <i>gerundio</i></p>		

AD AUSUL I

*Traduceri de poezii și cântece în limba latină clasică
și vulgară*

1. Imnul regal

În imnul regal găsim, între șaptezeci și trei cuvinte de origine latină, zece cuvinte străine (nouă slavone și unul unguresc). Ele sunt în subliniate în text. Dintre aceste zece cuvinte străine, două se repetă de două ori și unul de trei ori. Cuvintele *apărător* (dela *ad-paro*) și locuit (dela *locuisco*) sunt din latina vulgară; toate celelalte sunt din latina clasică :

1. <i>Trăiască</i> regele In pace și onor De țară <i>iubitor</i> Și-apărător de țară !	1. Salvus sit rex In pace et honore Terrae amator Et terrae defensor!
2. Fie domn glorios Peste noi, Fie'n <i>veci norocos</i> In <i>răsboiu</i> .	2. Sit dominus gloriosus Super nos, Sit semper felix In bello.
3. O doamne sfinte, Ceresc părinte, Susține cu-a ta mână Coroana română.	3. O domine sancte, Caelestis parens, Sustine cum tua manu Coronam romanam.
4. <i>Trăiască</i> patria Cât soarele ceresc <i>Raiu vesel</i> pământesc Cu mare, <i>falnic</i> nume.	4. Salva sit patria Quantum sol caelestis Paradisus laetus terrestris Cum magno glorioso nomine
5. Fie 'n <i>veci</i> ea <i>ferită</i> De <i>nevoi</i> Fie 'n <i>veci</i> locuită De eroi !	5. Sit semper tuta A calamitatibus Sit semper habitata Ab heroibus !
6. O doamne sfinte, Ceresc părinte, Intinde a ta mână Pe țara română.	6. O domine sancte, Caelestis parens, Intende tuam manum Super terram romanam.

2. Tricolorul

1. Trei culori cunosc pe lume
Ce le țin de-un *scump* odor
Sunt culori de-un vechiu renume
Suvenir de-un *brav* popor.
2. Roșu-i focul ce-mi străbate
Inima-mi plină de dor
Pentru sfânta libertate
Și al patriei amor.
3. Auriu, ca *mândrul* soare,
Fi-va-al nostru viitor
Pururea 'n eternă floare
Și cu luciu neperitor.
4. Iar albastră ni-e credința
Ce'n peptu-ni-o nutrim
Credincioși fără schimbare
Pân'la moarte o să fim.

1. Tres colores cognosco in *lumine* (mundo)
Quos teneo ut carum *odorem* (gazam)
Sunt colores *vetuli* nōminis
Memoria fortis populi.
2. *Roseus* est *focus* qui mihi *transbattit*
Animam plenam doloris
Pro sancta libertate
Et patriae amore.
3. Aureus, ut superbus sol,
Erit nostrum futurum
Semper in aeterno flore
Et cum *lucore* non perituro.

4. Sed *albastra* nobis est *credentia* (*fides*)
Quam in pectore nutrimus
Fidi *foras excambiare*
Usque ad mortem erimus.

În cele patru strofe ale „Tricolorului” numai patru cuvinte nu sunt de origină latină. În traducere am subliniat cuvintele din latina vulgară.

3. Răsunetul Ardealului

Primele și ultimele strofe

1. Deșteaptă-te, Române, din somnul cel de moarte,
La care te-adânciră barbarii de tirani.
Acum ori niciodată, *croiește-ți* altă soarte,
La care să se'nchine și cruzii tăi *dușmani*.
  2. Acum ori niciodată să dăm *dovezi* la lume,
Că'n aste mâini mai curge un sânge de roman,
Și că'n a noastre piepturi păstrăm cu *fală* 'n lume
Triumfători în lupte un nume de Traian. . . .
  3. Români din patru unghiuri, acum ori niciodată
Uniți-vă în cuget, uniți-vă 'n simțiri
Strigați în lumea largă că Dunărea -i furată
Prin intrigă și ură, *viclene* uneltiri.
  4. Preoți cu crucea'n frunte, căci oastea e creștină
Deviza-i libertatea și scopul e prea sfânt,
Murim mai bine 'n lupte cu glorie deplină
Decât să fim sclavi iarăș în vechiu-ne pământ.
1. *Deexcita-te*, Romane, e somno mortali
Ad quem te *aduncaverunt* barbari tui tyranni.
Nunc vel nunquam crea tibi aliam sortem,
Ad quam se *inclinant* etiam tui crudeles hostes.
  2. Nunc vel nunquam, demus testimonium in *lumine* (mundo)
Quod in his manibus *magis currit* sanguis romanus,
Et quod in nostris pectoribus servamus cum gloria in *lumine*
Triumphantes in luctis unum nomen Traiani . . . . .

3. Romani ex quattuor angulis, nunc vel nunquam
 Unite vos in cogitationibus, unite vos in sensibus.
Strigate in lumine largo quod Danubius est furatus
 Per artificia et odia, dolosas machinationes.
4. Presbyteri cum cruce in fronte, nam *hostia* est christiana
 Summum est libertas et scopus sanctissimus.
 Moriamur *magis* bene in luctis cum gloria *deplena*,
 Quam simus servi iterum in *vetulo* nostro *pavimento*

In cele patru strofe din „Răsunetul Ardealului“ avem numai cinci cuvinte cari nu sunt de origine latină. In traducere am subliniat cuvintele din latina vulgară, pe cari intenționat nu le-am tradus prin vorbe din latina clasică.

4. Cântecul ginții latine

1. Latina gintă e regină
 Intr'ale lumii ginte mari,
 Ea poartă'n frunte o stea divină
 Lucind prin timpuri seculari.
Menirea ei tot înainte,
 Măreț îndreaptă pașii săi;
 Ea merge'n capul altor ginte,
 Vărsând lumina'n urma ei.
2. Latina gintă e vergină
 Cu farmec dulce, răpitor,
 Străinu'n cale-i se închină
 Și pe genunchi cade cu dor.
 Frumoasă, vie, *zâmbitoare*
 Sub cer senin în aer cald,
 Ea se mirează'n splendid soare
 Se scaldă'n mare de smarald.
3. Latina gintă are parte
 De ale pământului *comori*
 Și mult voios ea le împarte

Cu celelalte a ei surori,
Dar e teribilă'n *mânie*,
Când brațul ei liberator
Lovește 'n cruda tirănie
Și luptă pentru-al său onor.

4. In ziua cea de judecată
Când față'n cer cu domnul sfânt
Latina ginte-a fi întrebată
Ce-a făcut pe-acest pământ,
Ea va răspunde sus și tare
O! doamne, în lume cât am stat
In ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat.

Latina gens

1. Latina gens est regina
Inter *luminis* gentes magnas
Illa portat in fronte stellam divinam
Lucendo per tempora saecularia.
Fatum eius semper est ante
Maricio indirigit passus suos,
Illa *mergit* in capite *alterarum* gentium
Versando luminam in orna eius.
2. Latina gens est virgo
Cum pharmaco dulci, raptore,
Exterraneus in calle eius se *inclinat*
Et in *genucula* cadit cum *dolo*.
Formosa, viva, subridens,
Sub caelo sereno, in aëre calido,
Illa semet videt in splendido sole
Se *excaldat* în mari smaragdi.
3. Latina gens habet partem
De *pavimenti* thesauris.

Et multum *volens* illa eas impertit
 Cum *ecce-illis* alteris eius sororibus.
 Sed terribilis est in ira
 Quando brachium eius liberator
 Ferit in crudam tyrannidem
 Et luctat pro suo honore.

4. In die *ecce-illa* iudicii
 Quando *facia* in caelo cum Domino sancto
 Latina gens erit interrogata,
 Quid fecisti per *ecce-istud pavimentum?*
 Illa respondebit *sursum et tale*
 O! Domine, in *lumine* quantum steti,
 In oculis suis plenis admirationis
 Te ipsum repraesentavi.

In Latina gîntă n'avem decăt cinci cuvinte nelatine; in traducere am subliniat vorbele din latina vulgară.

5. Limba română

1. Mult e dulce și frumoasă Limba ce <i>vorbim</i> Altă limbă armonioasă Ca ea nu <i>găsim</i> .	1. Multum est dulcis et formosa Lingua quam loquimur <i>Altera</i> lingua harmoniosa Quam illa, non reperimus.
2. Saltă inima 'n plăcere Când o ascultăm Și pe buze aduce miere Când o cuvântăm.	2. Saltat anima in <i>placere</i> Quando eam <i>auscultamus</i> Et in <i>buzia</i> adducit mel Quando eam <i>conventamus</i> .
3. Românașului îi place Ca sufletul său Vorbiți, scrieți românește Pentru Dumnezeu!	3. Romano illa placet Quam animus suus Loquimini, scribite, romane, Pro Domino Deo.

In aceste patru strofe din cântecul „Limbii române“ nu găsim decăt două vorbe de origine nelatină. In traducere am subliniat vorbele din latina vulgară.

6. Mama lui Ștefan cel Mare

(Câteva strofe)

Pe o *stâncă* neagră, într'un vechiu castel,
Unde curge în vale un râu mititel,
Plânge și suspină, tânăra domniță
Rumenă, suavă, ca o *garofiță*.
Căci în bătălie soțul ei dorit
A plecat cu oaste și n'a mai venit.

Un orologiu sună noaptea jumătate,
La castel în poartă, oare cine bate?
— Eu sunt, bună mamă, fiul tău dorit,
Eu, și dela oaste mă întorc *rănit*;
Soarta noastră fuse tristă astă dată,
Mica mea oștire fuse sfărâmată.

Dar, deschideți poarta! Turcii mă'ncunjor
Vântul suflă rece,.... *Rănil*e mă dor.

— Ce spui tu, străine? Ștefan e departe,
Brațul său puternic mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mamă; el e fiul meu.
De tu ești acela, nu-ți sunt mamă eu!

Insă dacă cerul, vrând să îngreuiuze
Anii vieții mele și să mă'ntristeze,
Nobilul său suflet astfel s'a schimbat,
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aicea, fără *biruință*
Nu poți ca să intri cu-a mea *voință*.

Mergi și strânge oastea, pentru țară mori!
Și-ți va fi mormântul 'ncoronat cu flori.

.....
Ștefan se întoarce și din cornu-i sună,
Oastea *risipită* de prin văi s'adună;
Lupta iar începe . . . *dușmanii zdrobiți*
Cad ca niște spice, de securi *loviți*.

Mama lui Ștefan cel Mare

Per unam rupem nigram in *vetulo* castello
Ubi *currit* in vallem unus rivus parvulus
Plangit et suspirat tenera *dominula*
Rubicunda, suavis *quam* dianthculus.
Nam in *battualia* socius eius *dolitus*
Plicavit cum *hoste* et non *magis* venit.

Unum horologium sonat noctem dimidiam,
Ad castellum in porta, quisne *battit*?
Ego sum, bona mater, filius tuus *dolitus*,
Ego et ab *hoste* me *intorqueo* vulneratus.
Sors nostra fuit cruda isto dato
Micum meum agmen fuit *sfarrimatum*.

Sed *discludite* portam? Turcae me *congrirant*
Ventus *sufflat recens*. Vulnera me dolent.

—Quid exponis tu, exterranee, Stephanus est *dequarte*
Brachium suum potens milia mortuorum *impartit*.
Ego sum sua mater; ille est filius meus.
Si tu es ille, non tibi sum mater ego!
Sed si caelum, volens ingravescere
Annos vitae meae et me intristare,
Nobilis suus *sufflitus* isto modo se *excambiavit*,
Si tu es Stephanus cum *adadvero*
Ad-post tu *hicce foras* victoria
Non potes intrare cum mea voluntate.

Merge et *stringe* tuum *hostem*, pro patria morerē
Et tibi erit *monumentum* coronatum cum floribus.

Stephanus se *intorquet* et e suo cornu sonat
Hostis dilapsus ex vallibus se *adunat*.
Lucta iterum incipit . . . . . *hostes obtriti*
Cadunt, ut spicae, a securibus icti.

In poezia „Mama lui Ștefan cel Mare“ avem numai unsprezece cuvinte de origine nelatină; în traducere am sublîniat cuvintele din latina vulgară.

Proza literară română și elementele latine

Statistica ne arată că scriitorii români, în majoritatea lor covârșitoare, întrebuințează în operele lor literare 90—91% cuvinte de origine latină și numai 9—10 la sută cuvinte de altă origine. Ziaristica reduce procentul cuvintelor străine sub 6. Se înțelege nu toate cuvintele latine întrebuințate în ziaristică ne au venit pe cale populară. Ele s'au introdus în mare parte ca neologisme din limba franceză. Dăm, la întâmplare, trei pagini, luate ca exemple:

a) In slujba păcii

de I. Al. Brătescu - Voinăști

Căci spune, se poate *inchipui* ceva mai revoltător, decât ca această furie de întrecidere și de distrugere să dureze de atâta timp, ca în fiecare zi să moară și să se *schilodească* mii și mii de oameni în floarea *vârstei*, ca în fiecare zi să se nimicească lucruri de un preț incalculabil — și ca toți *cârmuitorii* să strige cât îi ține gura că n'au vrut ei *răsboiul*? Și spune, dacă se poate concepe o mai puternică justificare a anarchismului decât mărturisirea că evenimente de așa însemnătate *atârnă* de o fatalitate inevitabilă și că conducătorii sunt incapabili de a *păzi* popoarele de *deslănțuirea* lor.

Cine și prin ce mijloace, poate *opri* pe ori și cine să se întrebe: Oare, dacă în toate țările care se *răsboiesc* ar fi fost revoluție, s'ar fi *săvârșit* atâta ruină, câtă a săvârșit până acum *răsboiul*?

Ar fi pierit atâția oameni valizi? Ar fi rămas atâția alții *schilodiți* pentru restul vieții? Ar fi innebunit atâția? S'ar fi dărâmat cu tunul atâtea construcții, atâtea căi de comunicații, atâtea sate și *orașe* întregi?

S'ar fi dus în fundul mărilor atâtea vase cari au costat sume fabuloase, încărcate cu *mărfuri* și cu produse, fabricate sau cultivate cu atâtea *muncă*?¹⁾

Din 203 cuvinte, avem 16 străine de limba latină (patru sunt repetate), deci un procent de 92 elemente latine și 7^{3/4} străine.

b) Ciuleandra de Liviu Rebreanu

În curând uită pe doctor și nu se mai *gândi* decât la immormântare. Se simțîa amărit că nu i s'a spus *baremi* cum va fi ceremonia funeabră. Și cu cât se apropiă ora trei, cu atât parcă minutele treceau mai anevoie. Apoi când *sosi* în *sfârșit* momentul în care *trebuiă* să înceapă serviciul religios, Puiu se așeză în genunchi, lângă fereastră, cu fruntea *sprijinită* pe *pervaz* și prinse să se roage fierbinte. Nu mai știă nici o rugăciune afară de „Tatăl nostru“, dar și aceasta îi ajungea acuma. O repetă de sute de ori, cu *evlavie*, cu lacrimi, cu însetare. În restimpuri se întrerupeă și suspină din profunzimile inimii.

Iartă-mă, Madeleine, fie-ți *milă* de mine!

Genunchii, *neobișnuiți*, îi amorțiră. Dureri de cuțite îl înjunghiau prin încheieturi. Stătea însă *neclintit*, ca *șintuit* acolo. Suferința o simțîa ca o ușurare²⁾.

Din 141 cuvinte, avem 12 cuvinte de origine slavonă, deci un procent de 92 elemente latine și 8 elemente străine.

c) Uniunea pentru Societatea Națiunilor și chestiunea Minorităților

Este într'adevăr de neînțeles că unele state, profitând de situațiunea lor de fapt, să se erige, chiar sub

¹⁾ Pag. 84.

²⁾ Pag. 139.

forma Societății Națiunilor, în judecători și să refuze totdeodată să se supună în drept regulelor pe cari pretind a le impune altora. Aceasta cu atât mai mult, cu cât nu există stat mare european care să nu aibă și el dificultăți în această *pravință* și să nu poseadă populațiuni de altă rasă și altă limbă sau altă credință, decât cea majoritară, adică *tocmai* minorități așa cum le-au definit nouile tratate ce ni s'au impus.

Am arătat în fine că progresul justiției internaționale, dacă într'adevăr o dorim în mod sincer și ea nu e numai un pretext pentru alte scopuri, *trebuie* să meargă în această direcțiune. *Intocmai* cum indivizii într'o societate *trebuie* să se *bucure* de un tratament egal în drept, căci așa cer principiile cele noi ale democrației, cărora nimic nu *trebuie* să li se mai *împotrivească* de aici înainte.

Dacă într'adevăr Adunarea Uniunii este animată de preocuparea progresului și a justiției internaționale, ea *trebuie* spre a nu se dezice, să *primească* teza noastră și să estindă toate măsurile pe cari le cere în legătură cu problema minoritară, la toate statele fără excepțiune. Aceste măsuri sunt într'adevăr sau drepte și atunci *trebuiesc primite* de toți, sau nedrepte și atunci *trebuie* desființate pentru toată lumea.

În susținerile noastre am fost puternic *sprijiniți* de delegațiunile poloneză, iugoslavă și cehoslovacă.

După lungi debateri aprinse de mai multe zile, în cursul cărora am *întâlnit* mereu opozițiunea plină de violență a delegațiunilor maghiară și bulgară, comisiunile au adoptat în totul punctul nostru de vedere ¹⁾.

Din 270 cuvinte avem 9 cuvinte slavone (cinci sunt repetate) deci un procent de 94,1 elemente latine și numai 5,9 străine.

---

¹⁾ Din raportul d-lui Mircea Djuvara, în ziarele dela 16 August 1928.

ADAUSUL III

1. Sintaxa

Mai mult decât *vocabularul* și decât *morfologia*, este sintaxa românească aceeași cu *sintaxa* latină. Aceasta se constată ușor atât din legile acordului dintre subiect și predicat cât și din părțile secundare ale propozițiunii dezvoltate, precum și din regulile după care este alcătuită fraza. Vom da câteva exemple.

a) Propozițiunea simplă și dezvoltată

Subiectul. Se exprimă, întocmai ca în românește, printr'un substantiv, adjectiv, numeral, pronume, printr'un verb la infinitiv și prin orice parte de cuvânt despre care se spune ceva. Subiectul poate fi și o propozițiune întreagă, numită propozițiune subiectivă.

Predicatul. Se exprimă printr'un verb, predicat *verbal* și printr'un nume, predicat *nominal*. Predicatul verbal poate avea, întocmai ca în românește o întregire, numită *întregire predicativă*. De ex.: *Gloria aeterna manet, gloria rămâne eternă sau Romani Ciceronem consulem creaverunt, Romanii au ales pe Cicero consul*.

Acordul. Legile acordului sunt întocmai ca în românește. De ex.:

<i>Puer audit, pueri audiunt</i>	Băiatul aude, băieții aud
<i>Puer auditus est, pueri auditi sunt</i>	Băiatul e auzit, băieții sunt auziți
<i>Puella audita est, puellae auditaetae sunt</i>	Fata este auzită, fetele sunt auzite
<i>Puer et puella auditi sunt</i>	Băiatul și fata sunt (sau au fost) auziți
<i>Si tu et ille scribitis, ego et frater scribimus</i>	Dacă tu și acela scrieți, eu și frate-meu scriem
<i>Magna multitudo hominum convenerant</i>	O mare mulțime de oameni s'au strâns

Atributul se exprimă întocmai ca în românește și este sau adjectival sau substantival.

<i>Puer bonus scribit</i>	Băiatul bun scrie
<i>Puella bona scribit</i>	Fata bună scrie
<i>Pes mensae fractus est</i>	Piciorul mesei sau de masă e frânt
<i>Dux magnae autoritatis ad- venit</i>	Comandantul de o mare autoritate a sosit.

Genetivul se exprimă în românește câte odată prin propoziția *de*; în limba franceză se exprimă întotdeauna cu această propozițiune.

Complementele. Complementul *adjectivului* se exprimă, ca și în românește, prin cazul genetiv, mai ales cu *de*, prin dativ sau caz prepozițional. De ex.:

<i>Puer memor est magistri</i>	Băiatul e aducător aminte <i>de</i> învățătorul său
<i>Ver omnibus gratum est</i>	Primăvara este plăcută tuturor
<i>Milites fiduciae erant pleni</i>	Soldații erau plini de încredere
<i>Homo erat utilis multis sau ad multas res</i>	Omul era folositor multora sau pentru multe lucruri.

Complementul *verbului* se exprimă în mare parte, ca în românește:

<i>Memini fratris tui</i>	Imi aduc aminte <i>de</i> fratele tău
<i>Proditionis accusavit</i>	L-a acuzat de trădare
<i>Amicitiam omnibus rebus an- teponimus</i>	Preferăm amiciția tuturor lucrurilor
<i>Est mihi fames</i>	Imi este foame
<i>Me poenitet facti mei</i>	Mă căesc de fapta mea
<i>Multos annos regnavit</i>	A domnit mulți ani.

Limba română, nepăstrând ablativul latin, rolul acestui caz îl îndeplinește în cea mai mare parte acuzativul precedat de o prepozițiune.

b) Propozițiunea complexă sau fraza

Aceleași feluri de propozițiuni avem și în românește ca și în limba latină. Limba noastră însă, fiind mai simplă, întrebuițează mai mult propozițiunile simple,

pe când limba Latină întrebunțează mai ales perioade mari și maestrit alcătuite. În aceste perioade găsim adeseori întrebunțat modul conjunctiv, acolo unde limba română întrebunțează indicativul.

În genere însă sintaxa română este formată după normele sintaxei latine.

2. Fonetica

Fonetica, adică acea parte a gramaticii care se ocupă cu sunetele, ne arată, în mare parte, aceleași fenomene de limbă.

Dăm numai câteva dovezi:

1. După cum limba latină, și în special limba latină vulgară, aveă tendința să piardă aspirata *h* și chiar și alte sunete la începutul cuvintelor (afereza), de ex.: *abeo* în loc de *habeo*, *lis*, în loc de *stlis*, *mitte* în loc de *omitte*, tot astfel limba română tinde să piardă pe *h* inițial de ex.: *ambar* în loc de *hambar*, *amuri* în loc de *hamuri*, *Adrian* în loc de *Hadrian*, *otar* în loc de *hotar* a *otări* în loc de a *hotări*, *cobor* în loc de *scobor*, etc.

2. Pierderea unei silabe interne (*sincopa*), atât de frecventă în limba latină: *periculum*, *periculum*; *saeclum*, *saeclum*; *praehenda*, *praeda*; *laudavisset*, *laudasset* se întâmpină mai rar în limba română și fenomenul aparține mai ales cuvintelor de origină latină: *chiag* din *coogulum*, *cald* din *calidus*, *bătrân* din *veteranus*, *caut* din *cavito*.

3. După cum limba latină, și mai ales limba latină vulgară, aveă tendința să piardă sufixele cazuale, de ex.: *animal* în loc de *animale*, *altar* în loc de *altare*, *teatru*, *multu*, *Corneliu*, în latina vulgară, în loc de *theatrum*, *multum*, *Cornelius*, tot astfel limba română are tendința să piardă unele sufixe, de ex.: *laborator*, în loc de *laboratoriu*, *dormitor* în loc de *dormitoriu*, *minister* în loc de *ministeriu*, *roi* în loc de *roiu*, etc.

Verbele *dico, duco, facio* (și *fero*) au imperativul *dic, duc, fac* (și *fer*), pierzându-și finala care servește ca sufixa personală (apocopa). E surprinzător să constatăm că și în românește imperativul acestor verbe se face întocmai ca și în limba latină: *zi, du, fă*.

4. Deasemenea schimbările de vocale, ca și schimbările de consonante, își urmează evoluția lor pe care o întâlnim în latina vulgară.

5. Tot astfel, *accentul* în limba română cade, în general, ca și în limba latină pe penultima sau pe antepenultima: *formica* furnică, *basilica* biserică; pe ultima cade, în cuvintele polisilabe, numai atunci când a dispărut în limbă finala cuvântului latin: *venatus*, vânat, *laudavit*, laudă.

ADAUSUL IV

Sufletul latin al Românului

Nu numai graiul nostru este graiul latin, la o anumită treaptă de dezvoltare a sa, dar chiar și sufletul românesc, este într'o largă măsură, suflet moștenit de la strămoșii noștri romani.

Câteva dovezi :

1. Religie și credințe

1. Politeismul Romanilor supraviețuește în mulțimea de sfinți și îngeri pe cari i-a adoptat creștinismul monoteist, refugiat în Dacia în timpul persecuțiilor religioase. Acestora poporul le atribuie puteri supra-naturale, ca și divinității supreme¹⁾. Poporul admite, în special, pe lângă *Dumnezeul* nostru „prea mare și prea bun“, o divinitate negativă, un demon rău făcător, protivnic zeității ce-iei bune, admite pe *Diavolul*.

¹⁾ Maica Domnului și Sf. Paraschiva (*Venus*), Sf. Petru (*Mercur*) Sf. Ilie, cel schiop (*Vulcan*), etc., Ingerii (*Genii*).

2. Cerul nos'ru, cu constelațiunile sale, este, într'o foarte mare parte, cerul Romanilor. Astfel, după tradițiile noastre populare, Traian, după ce a cucerit Dacia, a dus de aci la Roma, pe *Calea Robilor* (calea Laptelui), în *Carul Mare* pe robii daci, iar în *Carul Mic*, pe căpeteniile acestor robi.

3. În tradiția noastră, cine omoară un *paianjen* îi se iartă nouă păcate; aceasta, fiindcă Maica Domnului a blăstămat pe o fată, transformând-o în urmă în paianjen, deoarece a îndrăsnit să se ia la întrecere cu ea. Găsim în aceasta tradiție, păstrată în întregime, legenda zeiței Minerva, care metamorfozase pe Arachne în paianjen.

4. *Soarele* nostru depe cer, sfântul Soare cum îi se spune popular, este Phoebus — Apollo al Romanilor. El caută să ia de soție pe sora sa *Luna* — casta, am putea zice precesta, Diana, care însă fuge neconținut de fratele ei. Căii, pe cari îi aveă soarele Romanilor, i-a dat *Sfântului Ilie*, confundat și el cu Helios.

5. În cer avem și noi, precum aveau și Romanii, în afară de D-zeu, pe *cetele de ingeri* și, împreună cu aceștia, sufletele celor buni.

6. Pe bolta cerească avem și noi fiecare, după cum aveau și Romanii, steaua protectoare—*genius, natale comes, qui temperat astrum*.

7. *Vânturile* cari își au lăcașurile lor între cer și pământ, sunt considerate ca sfinți în tradiția noastră populară; de aceea sora soarelui se ia la discuție cu sora vântului în privința întâietății fraților lor.

8. Bisericile noastre sunt așezate întotdeauna cu altarul spre răsărit; Romanii când făceau o jertfă se întorceau întotdeauna cu fața în aceeaș direcție.

9. Romanii aveau o mulțime de *sărbători*. Sărbătorile lor cele mai populare, neputând fi cu totul înlăturate, au fost primite de creștinism și identificate cu sărbătorile cele nouă creștine și perpetuate până astăzi.

Astfel populara și sgomotoasa sărbătoare a *Saturnalelor*, din luna Decembrie, s'a contopit cu sărbătoarea Nașterii Domnului, cu *Crăciunul*, iar sărbătoarea zeului *Ianus*, dela întâi Ianuarie, cu cea a anului nou, sau *Sân Vasâi*, formând împreună, ca Saturnalele „cea mai mare din sărbători“.

Haec est clara dies, clararum clara dierum

Haec est festa dies, festarum festa dierum
sau, după cum se spune în cântecul nostru

„căci aceasta este pentru noi,
cea mai mare din sărbători“

Obiceiurile acestor sărbători ni s'au păstrat. Astfel, la anul nou se prezintau felicitări și se primiau daruri (cadouri). Iată o felicitare din timpul Romanilor :

Annum novum faustum, felicem, tibi.

Romanii aveau și o zeiță a anului nou, aveau pe *Strena* sau *Strenua*, de unde a rămas cuvântul francez *étrennes*, cadou, adecă dar de anul nou. Atât la saturnale, cât și la anul nou, se distribuiau între alte daruri, mai ales *nuci*, simbolul rodniciei și al fecundității, nuci de cari amintesc colindătorii noștri în urările lor dela Moș Ajun.

În noaptea de anul nou, în toate țările romanice, se face *calendarul de ceapă*, pentru cele douăsprezece luni. Obiceiul acesta, ca și datina *regilor magi*, care deasemenea se găsește la toate popoarele neolatine a trebuit să existe și la Romani; altfel nu ne-am putea explica generalizarea acestor datine.

10. Într'un cântec popular latin se spune:

Gaudium et laetitia

Sit in hac domo

Tot filii

Tot porcelli

Tot agni.

Sorcova noastră traduce urarea astfel :

In astă casă să fie
Bucurii și veselie
Cați mititei
Atâți purcei
Și tot atâția mici.

11. La 15 Februarie (*Februa* însemnează ispășire, purificare) începea la Roma sărbătoarea *Lupercalia*. Luperci, niște preoți desbrăcați și încinși numai cu un șorț de piele, cu niște bice în mâini, loviau pe femeile ce le ieșiau în cale. Sărbătoarea foarte populară la Romani, a fost prefăcută la anul 494 de papa Gelasius în sărbătoarea *Intâmpinarea Domnului*. Lupercalia continuă cu *Fornacalia* sau *Stultorum Feria*, adică Sărbătoarea Nebunilor. Cu prilejul Fornacaliilor se îmbrăcau bărbații în haine femești și cântau cu fluierul. Uneori umblau călări pe măgari.

Datina s'a păstrat la Românii din Banat, unde în prima săptămână din Păresimi, bărbații se îmbracă ca femeile și cântă din fluier. La Aromâni bărbații se boiesc cu funingine și păstrează amintirea *asellei* Romanilor.

În ajunul Intâmpinării Domnului, noi avem sărbătoarea Sf. Trifon, *nebunul*.

12. În luna lui Februarie, Romanii spânzurau câinii, într'o furcă de soc, între templul zeiței Iuventus și al zeului Summanus. Motivul acestei spânzurări era că, cu prilejul asediului fortăreții Roma de către Gali, câinii n'au simțit apropierea dușmanilor și numai găștile sacre ale Junonii au trezit, prin găgăitul lor, sentinelele romane, salvând astfel Capitoliul. De aceea, censorii romani se și îngrijau în special de hrana găștilor.

Tarbaca câinilor sau *jujeul* este o urmă a acestei datini care se practică în toată Peninsula Balcanică. Câinii la cari țin așa de mult păstorii aromâni, sunt

spânzurați, iar găștilor li se dă o îngrijire deosebită, în ajunul Păresimilor.

13. Luna Februarie, ultima lună din an — anul odinioară eră numai de zece luni și de abia sub regele Numa Pompiliu s'au introdus și lunile Ianuarie și Februarie — eră consacrată cultului morților.

În luna aceasta cădeau *Parentalia*, *Feralia* și *Caristia*, toate pentru *manes*, adică pentru sufletele celor morți. Aceștia ieșiau din morminte și dacă cei vii, cei rămași în viață, nu le aduceau jertfe, atunci ei se prefaceau în stafii și puteau să le facă rău.

După tradițiunea noastră populară se deschid, cam la aceeaș epocă, mormintele și ies de acolo sufletele *moșilor* și ale părinților noștri îngropați. Aceștea le aducem jertfe: covrigi, colaci sau colivă și dăm săracilor obiecte de pomană, în special mâncări și vase. La *târgul Moșilor* se cumpără vase noi pentru cultul morților.

14. La 3 Maiu începea la Roma sărbătoarea *Floralia*, în cinstea zeiței Flora. Sărbătoarea eră foarte populară și ținea șase zile. Creștinismul a identificat *Floralia* cu sărbătoarea Intrării Mântuitorului în Ierusalim. În această sărbătoare creștină se făcea altădată o procesiune cu un *măgar* și se sfinția *palmierul*, cu care poporul ieșise întru întâmpinarea Domnului. Procesiunea măgarului, despre care se spune în Apus :

Orientibus partibus
Adventavit asinus
Pulcher et fortissimus
Sarcinis aptissimus

a dispărut la noi — măgarul în țările românești a fost totdeauna o raritate, — iar sfințirea palmierului, — deasemenea rar la noi — a fost înlocuită cu sfințirea *sâlcii* la Florii. Sâlcia sfințită are efecte miraculoase și înlătură vara trăsnetele și furtuna. Zeița Flora

a fost prefăcută în tradiția populară în *Ileana Cosînzeana*, zâna Florilor.

15. Parentalia aveă și un caracter privat. Eră așă numita *Rosalia*, care face parte din aceleași parentalii. Rosalia se celebră la începutul primăverii, timp de șapte zile. Sărbătoarea rozelor eră și sărbătoarea naturii celei vii, sărbătoarea lui Bacchus și, acelaș timp, *sărbătoarea morților*.

Zeitățile feminine ce însoțiau cultul lui Bacchus au fost prefăcute, în mintea poporului nostru în *Rusalii*, numite prin eufemism Iele, Albele, Dănsese, etc., divinități rău făcătoare, iar cultul morților s'a păstrat întocmai ca și la Romani.

16. La începutul iernii, în luna lui Brumariu se sărbătoria la Romani, mai ales în Peninsula Balcanică, sărbătoarea numită *Brumalia*, în cinstea zeului Bacchus, numit și Brumos. Sărbătoarea a dispărut la Români; ne-a rămas însă numirea de Brumariu și Brumărel, zeități rău făcătoare, intruchipate în *Satan* ce se arată în noaptea Sf. Andrei.

17. La 21 Aprilie, două zile înainte de Sf. Gheorghe Romanii celebrau sărbătoarea *Parilia*, în cinstea zeiței câmpenești Pales. Cu prilejul acestei sărbători se purificau oile. Și anume, se împodobiau cu frunze, se stropiau cu apă și se treceau prin fum de pucioasă vie (*sulphure vivo*). Se împodobiau deasemenea cu frunză verde și flori staulele oilor. Purificarea aceasta se numia *lustratio per aquam* și *lustratio per ignem*.

Obiceiul ni s'a păstrat întocmai, ca și la Romani, cu deosebirea numai că el are loc la Sf. Gheorghe, la 23 Aprilie. Focul se face la Aromâni prin frecarea lemnelor, nu cu chibrit, deci *foc viu*.

18. Intre sărbători cădea în luna lui Maiu și sărbătoarea *Lemuria*. În această împrejurare se arătau sufletele celor morți, cari făceau rău oamenilor, dacă nu erau înlăturate prin anumite practice religioase și su-

perstițioase. În timpul Lemuriilor, templele erau ținute închise.

Dela Paști până la Rusalii, după tradițiunea generală a poporului nostru, *cerul stă deschis*, iar sufletele din cer văd tot ce se petrece pe pământ.

La noi, ca și la Romani, este credința că nu e bine să se facă nunți în această lună a lui Maiu.

2. Superstiții

Deoarece noțiunile de știință exactă erau în antichitate cu mult mai reduse decât sunt ele astăzi, după o trecere de două mii de ani, și deoarece progresele făcute pe tărâmul științific ne au explicat multe fenomene cari nu puteau fi explicate atunci decât prin supranatural, eră lucru firesc ca Romanii să fi fost și mai religioși și mai superstițioși, decât suntem noi acum.

Religia Romanilor o cunoaștem. Superstițiile lor însă nu le cunoaștem decât într'o mică măsură, fiindcă ele au trăit și au circulat, fără să fi fost consemnate în scris și păstrate în cărți. Totuș din puținul ce ni-a rămas se vede clar că sufletul plin de superstiții roman a fost lăsat moștenire poporului român. Această moștenire se poate urmări dela nașterea omului până la moartea lui.

Dăm numai câteva dovezi:

La *naștere* copilul eră ursit, ca și la noi, de uritoare; apoi în leagăn îi se cântă: *lalla, lalla, lalla, aut dormi aut lacte*.

La *nuntă*, la Romani ca și la noi, se simulă bătaia și furtul miresii.

La *immormântare*, la Romani ca și la noi, se întrebuiță formula: *Sit tibi terra levis* sau *requiescat*

in pace și i se dădea mortului un ban pentru Charon, la noi pentru vămile văzduhului ¹⁾.

Geniul, sau îngerul păzitor al fiecăruia, era reprezentat printr'un șarpe; la noi, *șarpele casei*.

Dacă *urlă câinele* sau *cântă cucuwaia*, la Romani ca și la noi, era un **semn** rău.

Dacă *cântă cucul* sau *dacă găina cântă cocoșește*, la ei ca și la noi, era o urită prevestire.

Dacă *oala behăia*, la ei ca și la noi, nu era a bine. In Miorița se spune:

Dar cea mioriță
Cu gura plăviță
De trei zile încoace
Gura nu-i mai tace
Iarba nu-i mai place.

Dacă cineva *strănută*, la ei ca și la noi, era cu noroc.

Dacă cineva *călcă cu piciorul stâng*, nu nimeria bine: *sinistro pede profectus*, a pornit-o cu piciorul stâng.

Dacă ne doare dinții, la ei, ca și la noi la țară, se întrebuițează ca leac *dintele de cal*.

Dacă suferia cineva de anghină, la ei, ca și la noi, la țară, se întrebuița *cuibul de rândunică*.

Dacă laptele da îndărăt, la ei ca și la noi, se întrebuița *rosmarin*.

Dacă cineva era socotit că face nebunii îi se spune, la ei ca și la noi, că a mâncat laur: *laurum momordit*.

In poporul roman trăia o sumedenie de *farmece* și *vrăji*, de *descântece* și *blasteme*. Ele amintesc pe cele ale noastre cu cari seamănă întocmai. Dăm numai câteva exemple:

---

¹⁾ Vorba *Dumnezeu să-l ierte* o întâlnim într'o inscripție: *Voi, pe cari v'am supărat, iertați-mă*.

Un descântec pentru *scrântitură*, pe care nu-l putem tălmăci, sună astfel:

Haut, haut, haut

Ista

Pista

Sista

Damiabo

Damaustra

O vrajă aveă cuprinsul următor :

Dii iferi, vobis comedo si quicqua sactitatis habetes ac trado Ticene carisi, quodquod agat, quod incidat omnia in adversa, dii iferi vobis comedo ilius membra, colore, figura, caput, capilla, umbra, cerebrum, frute, supercilia, os, nasu, metu, bucas, labra, verba, alitu, colu, iocur, umeros, cor, pulmones intestinas, vetre, bracia, dicitos, manus, ublicu, vistica, femena, cenua, cruratalos, planta, dicitos.

dii iferi, si illa videro tabescete, vobis sacrificiu lubes ob anuversariu facere dibus parentibus ilius voveo peculiu tabescas.

Zeii ai Iadului, vouă mă adresez, dacă aveți vreo putere supraomenească și vă încredințez pe Tychena lui Carisiu că orice va face și orice îi s-o întâmplă toate să-i meargă pe dos. Zeii ai Iadului vouă vă încredințez și membrele ei și tenul ei și figura și capul, părul, umbra, creierul, fruntea, sprâncenele, gura, nasul, barba, obrazul, buzele, vorbele, hrana, gâtul, ficatul, umeri, inima, plămâni, intestinele, burta, brațele, degetele, mâinile, buricul, beșica, coapsa, genunchii, picioarele, glesnele, tălpile, degetele.

Zeii ai Iadului, dacă o voi vedea topindu-se vă făgăduiesc că o voi aduce bucuroasă un sacrificiu anual. . . . .

Intr'o altă vraje se spune:

Adiuro te demon quicunque es et demando tibi ex anc ora ex anc die ex oc momento, ut equos prasini et albi crucies, ocidas, et agitatore Clarum et Felice et Primulum et Romanum ocidas, collida, neque spiritum illis lerinques; adiuro te per eum qui te resolvit temporibus deum pelagicum aerium. . . . .

Te conjur drace, oricine ai fi, și îți cer ca din acest ceas, din această zi și din această clipă să chinuești și să ucizi cail celui îmbrăcat în haine verzi și albe și pe vizitii Clarus și Felix și Primulus și Romanus să-i ucizi și să-i sdrobești și să nu le mai lași suflarea; te conjur pe cel ce te-a scăpat . . . . .

Vrajiile și blestemele sunt întocmai ca și cele ce le întâlnim la poporul nostru dela țară.

Iată o vraje românească asemănătoare:

          Ieși deochi
          Dintre ochi
Ieși din sgârciul nasului
          Din carnea obrazului
          Din rinichi
          Din ficat
          Din splină
De ori unde ești băgat
          Din creerii capului
          Din fruntea bolnavului
          Din rădăcina perilor
          Din răgăocile ochilor
Ieși din sânge și din piele
          Din tine ca să se spele, etc.

Prin urmare, nu numai limba românească este limba latină în evoluțiunea ei, de două mii de ani, dar chiar sufletul latin, chiar romanitatea însăș, a fost transmisă ca moștenire urmașilor coloniștilor lui Traian, stabiliți în Dacia,

Exerciții orale

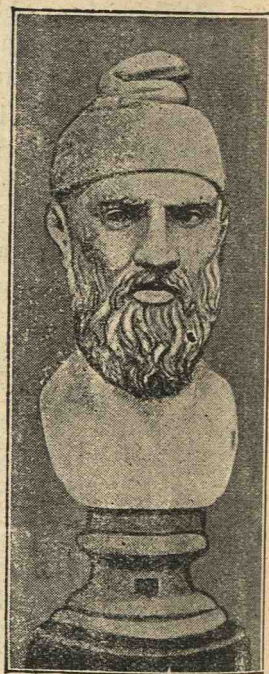
Conversație și temă

I. Dacia

Ubi erat Dacia? Cuius arae erant in Dacia? Quid ornabant incolae Daciae? Quo-cum ornabant incolae Daciae aras deorum? Cuius erant coloniae Daciae? Ex quibus terris venerunt coloniae in Daciam? Erantne pugnae inter incolas Italiae et Daciae? Cuius patria est Dacia?

II. Roma

Qualis erat gloria Romae? Quid ornabat Romam? Cuius audacia erat magna? Quis narrat de magna gloria et de magnis victoriis incolarum? Quid erat in viis Romae? Habebatne Roma multas vias? Quales erant viae Romae? Ubi erant statuae deorum? Quales erant statuae deorum? Quae erat lingua incolarum Romae?

Un Dac.
Muzeul din Vatican, Roma.

III. Acera sau vulturul

1. Treci toate cuvintele din singular în plural și din plural în singular, păstrând cazul.

2. Cum acordă predicatul cu subiectul *a)* când predicatul este un verb și *b)* când predicatul este un nume, adjectiv sau substantiv?

3. Cum acordă adjectivul cu substantivul pe lângă care se găsește?

4. Arată dependența genitivelor, dativelor, acuzativelor și ablativelor din această versiune.

IV. Terentia și prietinele ei

a

Prietinele Terentia și Livia intră în curtea casei și strigă: Unde sunteți, prietinelor? Fetele așteaptă la fereastră de mult timp. Noi suntem aici; voi unde sunteți? Fetele erau la poarta curții. Povestește-mi o istorioară. Mie-mi sunt plăcute istorioarele glumețe. Grăbiți-vă la prietinele voastre. Ascultă istorioara.

V. Terentia și prietinele ei

b

1. Scoate toate prepozițiunile din versiunea „Terentia și prietinele ei” și arată cu ce caz se pun aceste prepozițiuni.

2. Arată toate complementele drepte și cele nedrepte.

3. Arată complementele circumstanțiale, orientându-te după prepozițiunile de cari depind.

4. Arată toate atributele substantivale exprimate prin cazul genetiv.

5. Declină în latinește și românește *fabula iocosa*, precedând declinarea de întrebările *cine, a cui, etc.*

VI. Stăpânul și sclavul

1. Care este în general terminațiunea pluralului la substantivele de declinațiunea I și II în românește și în latinește: *masă, casă, sclav, stăpân* și dacă este vreo deosebire între limba română și cea latină în această privință.

2. Cari sunt cazurile asemenea la declinațiunea a II și cari sunt asemenea la declinațiunea I-a.

3. Declină în românește și latinește substantivul însoțit de adjectiv: *dominus contentus* și *incola bonus*.

VII. Neptun și Mercur

Stăpânul Oceanului și al fluviilor eră zeul Neptun. Locuitorii antici ai țării noastre sacrificau lui Neptun cai și tauri. Zeii cei mari ai Grecilor și ai Romanilor locuiau când în Olymp, când pe pământ, când în Infern. Mercur întrecea pe zei prin viclenie. Poporul Romanilor antici jertfă zeilor tauri frumoși.

VIII. România

Quae est patria nostra? Quid ornat patriam nostram?
Qui sunt fluvii magni patriae nostrae? Ubi sunt oppida clara?
Quales fuerunt incolae antiqui patriae nostrae?
Quales poetae sunt in patria nostra? Ubi sunt viri docti?
Estne praeclara patria nostra?

IX. Sclavii Romanilor

Sclavul servește stăpânului, sclava servește stăpânei. Mulți sclavi sunt credincioși, mulți însă necredincioși. Sclavul credincios curăță curtea stăpânului și udă grădina. Sclavii iubesc pe stăpânii cei buni. Poeții laudă

ne sclavii credincioși și povestesc multe istorioare
despre sclavi. La Romani au fost mulți sclavi și multe
sclave

X. Dacii

Dacă. Columna lui Traian.

Ubi habitabant Daci?
Quales erant antiqui in-
colae terrae nostrae?
Quales erant feminae
antiquae terrae nostrae?
Erantne bella inter an-
tiquos Romanos et an-
tiquos Dacos? Quales
erant Daci in proeliis?
Quis superat Dacos?
Quis redigit Daciam in
formam provinciae Ro-

manae? Quae erant oppida praeclara Daciae? Erantne
bonae viae in Dacia?

XI. Orbilius

Cuius magister fuit
Orbilius? Cui solve-
bant pecuniam dis-
cipuli? Quid solve-
bant discipuli ma-
gistro Orbilio? Quid
frequentabant pueri
Romani? Qualis ma-
gister fuit Orbilius?
Cur Horatius Orbi-

Dacă. Columna lui Traian.

lium plagosum nominabat? Quocum scribebant disci-
puli Romani? Quocum debebant discipuli litteras malas.
Quis castigabat discipulos pigros.

XII. Armele și tabăra Romanilor

1. Arată complementele drepte din această versiune.
2. Dă exemple de substantive cari se întrebuițează numai la singular și substantive cari se întrebuițează numai la plural. E vreo deosebire în această privință între limba latină și limba română?
3. Declină în românește și latinește *vir liber* și *aedificium pulchrum*.
4. Încearcă deslegarea enigmei:

Cu *s* la muncă și treabă sunt bun,
Cu *c* vânătorii pe fugă mă pun.

XIII. Ocupațiunea unui școlar

1. Arată cari sunt sufixele personale la prezintele indicativ al conjugării I și II și ce diferență este între aceste două conjugări și conjugarea a III-a.
2. Cari sunt vocalele ajutătoare ale conjugării a III-a și ce vocală ajutătoare întâlnim la conjugarea IV-a.
3. Conjugă paralel verbele *disco* și *punio*, insistând asupra accentului.
4. Află complementele circumstanțiale din această versiune și subliniază pe cele fără prepozițiune.
5. Ce însemnare anume are prepozițiunea *cum*, pusă înaintea unui substantiv.

XIV. Iuliu Caesar

1. Arată cari sunt substantivele de declinarea III a din această versiune și ce rol sintactic au fiecare.
2. La ce caz se aseamănă ele cu substantivele de declinarea I-a și II-a.
3. Declină în latinește și românește *clarus imperator*.

4. Treci toate vorbele din singular în plural și cele din plural în singular, înlocuind însă înțelesul de „Caesar“ prin cel de „prinț“.

XV. Soldații și comandanții Romanilor

Quales erant duces et milites Romanorum? Quem superabant Romani audacia et disciplina ducum? Eratne parvus amor patriae in militibus et ducibus Romanorum? Quid ornabat milites praeclaros Romanos. Cuius victores fuerunt imperatores Romani? Quo modo pugnabant in proeliis milites Romanorum? Quae erant arma militum apud antiquos? Quis erat dux copiarum apud Romanos.

XVI. Apollo

Cuius filius erat Apollo? Quis erat frater Dianae? Cui erant comites Musae? Quem delectabant Musae inter epulas? Cui erat sacrum oraculum Delphicum? Quis erat sacerdos Apollinis apud oraculum Delphicum? Quid nuntiabat hominibus Pythia? Quales custodes erant sacerdotes Delphici. Quid ornabat parietes templi Delphici.

Incearcă deslegarea enigmei:

Jumătate sunt un om
Jumătate sunt un cal
Dacă tai tu prima parte
Rămân numai animal.

XVII. Sacrificiul la Romani

Poporul Grecilor și al Romanilor împăca mânia zeilor prin jertfe. Preotul pregătiă sacrificiul, căci preotul eră cunoscător în dreptul divin. Preoții sacrificau zeilor

din infern jertfe negre, zeilor de sus însă jertfe albe. Când (*cum*) preotul sacrifică zeului o jertfă, impodobiă capul jertfei cu coroane frumoase. Preoții ardeau măruntaele jertfelor. După sacrificiu preotul pregătea un ospăț în onoarea zeilor. Darul zeului eră tămâie, vin, lapte și miere.

XVIII. Marea

1. Declină în românește și latinește *mirum animal*.
2. Declină *hiems* și *mare*, arătând deosebirea în terminațiunea lor.
3. Caută prepozițiunile din acest capitol și dă exemple de întrebuițarea lui *in* cu acuzativul și cu ablativul.
4. Știi tu un popor ce fuse bătut odată de Caesar.

Cu literă mică însemnează
Pasere 'n zori ce veghează.

XIX. Cicero

Quis fuit Cicero? Ubi recitabat Cicero orationes suas? Quales fuerunt orationes Ciceronis? Quem delactaverunt orationes clari oratoris? Quis paraverat patriae coniurationem? Paravistine instrumenta necessaria? Paravistisne instrumenta necessaria? Paraverasne instrumenta necessaria? Paraveratisne instrumenta necessaria? Quis servavit populum Romanum auxilio legionum? Quis servaverat patriam Romanam? Quis oneraverat Ciceronem multis gratulationibus.

XX. Tartarus

In Infern eră locașul trist al morților. Zeul Mercur a îngrămădit în Infern sufletele cele triste ale morților. Zeul îngrozitor guvernă în Infern pe locuitorii cei

trști ai tristului lăcaș. Înaintea porții Infernului era un câine teribil. Trei capete avea grozavul Cerber. Sufletele oamenilor răi se temeau de pedepsele zeilor Infernului. Charon transportă peste fluviul lugubru al Styxului manii oamenilor morți.

XXI. Centaurii

1. Declină în românește și în latinește *sedes tristis*.
2. Ce deosebire este între declinarea unui substantiv vocalic (*sedes*) și a unui consonantic (*aestas*)?
3. Ce deosebire este între declinarea unui substantiv vocalic neutru (*mare*) și a unui consonantic neutru (*caput*)?
4. Cu ce caz se construiește verbul *timeo* în limba latină și cum se construiește el în limba română?
5. Enumără adjectivele consonantice și enumără adjectivele vocalice din această versiune.

XXII. Orcus

După opinia Grecilor sufletul omului după moarte locuia în Orcus. Intrările în Orcus erau grele. În Infern erau două fluvii mari Styxul și Cocytul. Corăbierii transportă pe oameni peste fluvii și peste mări. Înțoarcerea din Infern era grea chiar și zeilor. Tortura oamenilor blăstămați în Infern era mare. Zeul Pluto era de o înfățișare tristă și severă.

XXIII. Coarnele animale'or

1. Cu care declinare se aseamănă mai mult declinarea a IV.
2. Ce deosebire găsim între declinarea unui substantiv neutru și între declinarea unui substantiv masculin de declinarea IV-a,

3. Ce forme identice găsim la declinarea II, III și IV neutră?

4. În ce caz se pune complementul adjectivelor *similis* și *periculosus* și în ce caz se pune același complement în limba română.

XXIV. Zilele la Romani

1. Declină în românește și în latinește *res publica* și *ius iurandum*.

2. Arată genul tuturor cuvintelor din ultimele cinci versiuni.

3. Arată complementele circumstanțiale de timp din ultima versiune.

4. Numește zilele săptămânii după numirea romană.

XXV. Clădirile Romei

Quales fuerunt antiquissimis temporibus domus Romanorum? Qualia erant aedificia Romanorum postea? Quid erat notissimum in urbe Roma? Cuius domus erant amplae? In qua urbe erat Colosseum? Cuius domus erant ampliores et altiores? Enumera clarissima aedificia urbis Romae. Erantne utiles aquaeductus? Quid erat utilius, aquaeductus an (sau) amphitheatrum? Quid erat clarius et utilius, balneae an theatra?

XXVI. Imperiul roman

1. Formează gradele de comparare de la adjectivele *crudelise*, *miser a um*, *turpis e*, *audax*, și *vetus eris*.

2. Declină *mos bonus*, *melior*, *optimus*.

3. Ce deosebire găsești între declinarea unui adjectiv vocalic sau consonantic de gradul pozitiv față de gradul comparativ.

4. Desleagă enigma :

Nu-s nici *aqua*, nu-s nici *panis*
Știu să latru, sunt un . . . . .

XXVII. Răspunsul unui avocat

Quid spectabat aliquando iurisconsultus Roscius?
Quales erant ludi, quos Roscius spectabat? Erantne ludi
publici an ludi privati? Quis intravit in agrum vicini?
Cui appropinquavit vir rusticus? Cuius pullos canis ne-
cavit? Quot pulli erant, quos canis necaverat? Quot
denarios rustico iurisconsultus indicavit? Quid respondet
rusticus?

Dantne iurisconsulti responsa sua sine mercede?

XXVIII. Socrates et Alcibiades

1. Declină *hic puer, haec puella, hoc scamnum*
2. Ce deosebire găsești între declinarea unui sub-
stantiv și a unui pronume?
3. De ce declinare sunt pronumele demonstrative?
4. Incearcă să deslegi enigma:

La plural când vorba este
In ea omul locuește
Când însă-i la singular
In ea s'află un altar.

XXIX. Socratis dicta

Este fericit bărbatul care este mulțumit cu soarta sa?
Socrate, care avea conversație cu toți cetățenii cei
buni, zicea acestora: mai fericit este săracul care este
mulțumit cu o casă mică decât bogatul care are palate

splendide. Dulce este libertatea pe care o au cetățenii unei patrii libere. Lăudăm întotdeauna pe părinții ai căror copii au moravuri bune. Cine dintre voi nu iubeste libertatea pe care ni-au dat-o zeii.

XXX. Tropaeum Traiani

1. Spune latinește: sunteți, erați, veți fi, veți fi fost, ați fost, fuseserați, să fiți, ați fi, să fi fost, ați fi fost, fiți, să fiți.

2. De ce nu traduci: un, cel, cea, niște?

3. Ce ne dau două negațiuni în latinește?

4. Ce asemănare găsești între imperfect și mai mult ca perfect atât la indicativ cât și la conjunctiv la verbul *esse*?

5. Ce apropiere faci între conjugarea viitorului I și viitorul II-lea?

XXXI. Iuno și păunul

Cuius avis erat pavo? Quid dicit pavo deae Iunoni? Eratne suavis vox pavonis? Cuius vox erat suavior, vox luscinae an vox pavonis? Suntne ornata animalia omnibus bonis? Quae avis est formosior et cuius vox est suavior? Quae avis habet maximum robur? Estne pavo contentus voce sua? Eruntne homines contenti sorte, quam dii iis paraverunt?

Incearcă deslegarea enigmei:

Sunt un zeu destul de mare

Distrug tot ce-mi iese'n cale

Vezi ușor opera mea

Schi nbă-un sunet doar din ea.

XXXII. O scrisoare a lui Publius Scipio

Quis expugnavit Carthaginem? Quo modo Scipio urbem Carthaginem delevit? Tentaveratne etiam antea

urbem expugnare? Urbem tantum (numai) expugnavit Scipio? Difficile erat urbem Carthaginem expugnare? Qualis erat gloria armorum populi Romani? Cui scripsit Scipio suam epistulam?

Incearcă deslegarea enigmei:

	1	2		
3				4
5				
	6			

Orizontal

1. Conjuncțiune. 5. Insușire a fetelor (nominativ plural). 6. Formă verbală des întrebuintată.

Vertical

2. Animal. 3. Adverb de întrebare. 4. Numeral.

XXXIII. Nioba

Quis fuit Nioba? Cui se aequavit Nioba? Quis imperat Thebanis, ne sacrificent Latonae. Quis imperavit Thebanis, ne Latonae sacrificarent. Quem superabat nobilitate Nioba? Quot filios et quot filias habebat Nioba et quot filios habebat Latona? Obtemperaveruntne Thebani dictis reginae? Quis vindicavit superbiam Niobae? Quomodo necaverunt dii filios et filias Niobae? Tolerares superbiam hominum stultorum? Toleravisses superbiam hominum stultorum? Esne homo tolerans? Estisne homines toleraturi.

XXXIV. Moartea lui Gel

1. Arată cari timpuri se formează din tulpina prezentului, cari din cea a perfectului și cari din cea a supinului. Arată aceasta printr'un punct, dela care să pornească timpurile derivate sub formă de raze.

2. Dacă în propozițiunea principală avem un timp trecut, mai putem pune în secundara, ca în românește, un prezinte?

3. În loc de a traduce *ad litteram*, *mihi est Tantalus pater*, cum putem da expresiunea mai frumos în românește.

Incearcă deslegarea enigmei:

Seara merg frumos pe cer,
Când copiii'n pat se cer,
A în loc de *u* de-ai pus,
Caer fata toarce'n fus.

XXXV. *Caupona vel deversorium „Ad elephantum”*

1. Care este caracteristica celor patru conjugări?
2. Arată cum s'au format dela perfect timpurile derivate: mai mult ca perfectul indicativ și conjunctiv, viitorul al II-lea și perfectul conjunctiv și infinitiv.
3. Câte forme avem noi la modurile nepersonale și câte sunt în limba latină.
4. Conjugă românește și latinește persoana II sing. a verbelor *teneo* și *gero* la toate timpurile.
5. Incearcă să deslegi enigma:

Cu *i* sunt albă și rece și moale,
Cu *o* nu apar la lumină și soare,
Cu *u* sunt un fruct cu coaje și tare.

XXXVI. *Hercule și Apollo*

Zei nutriseră odinioară o mare ceartă între ei (*se*). Iuno pedepsise pe Hercule, fiindcă (*quia*) era fiul lui Juppiter. Hercule a servit mulți ani tiranului Eurysteu. Hercule a isprăvit toate lucrările. Dacă veți fi isprăvit toate lucrările voastre, veți fi liberi. Hercule, isprăvind lucrările, a fost liber. Hercule care avea să isprăvească

(part. viit). lucrările sale, a fost liber. Dacă ai isprăvi toate lucrările, ai fi liber. Isprăviți toate lucrările voastre și veți fi liberi.

XXXVII. Triclinium

1. Arată toate verbele din această versiune, indicând timpul în care se găsesc.

2. Treci toate aceste verbe la persoana I plurală a viitorului I și a conjunctivului prezinte.

3. Treci toate substantivele și adjectivele dela singular la plural și dela plural la singular.

4. Încearcă să deslegi enigma:

Cu-un *f* în arbore mă suiu,

Cu-un *d* în pivniță mă puiu.

XXXVIII. Două ghicitori

Școlarii sfârșiseră școala și fiindcă au învățat bine, profesorul le-a spus două ghicitori. Nava va fi lipsită de proră. Prora este o parte a corăbiei. Nava care este lipsită de proră nu este folositoare. Pe tablă vom scrie mai multe enigme. Ascultați, copiii, astăzi vă voi spune această frumoasă enigmă. Dacă vei deslegă această enigmă, îți voiu dărui o carte frumoasă.

XXXIX. Cele patru vârste

Quando fuit aurea aetas? Quis regebat mundum, quando erat in terra aurea aetas? Cur erat illis temporibus aetas aurea? Vidistine aliquando flumen lactis? Quis narrat de temporibus aetatis aureae? Quo modo vivebant homines illa aetate? In quot partes distinxit Juppiter annum aetate argentea? Qualis erat calor,

Quale frigus? Arabantne homines terras aetate argentea?
Quis exstinxit totum genus humanum? Quomodo vive-
bant homines aetate aenea et ferrea?

XL. O convorbire între băeții Marcus și Nicolaus

Băeții sunt educați în școli. Membrele noastre vor fi întărite în unda rece a fluviului. Corpul omului se recrează prin somn. Mulți sclavi au fost importați. Aurul fusese ascuns de hoți (*fur*, is). Paturile de fier vor fi fost importate. Furturile nu totdeauna au fost pedepsite. Acum să fim lăudați, nu pedepsiți.

XLI. Leonidas

Transformă din pasiv în activ toate verbele din această versiune.

XLII. Leul și șoricelul

Treci toate verbele din singular în plural și cele din plural, în singular, păstrând același timp și mod. Verbul *pono* trece-l prin toate timpurile și modurile la persoana I și III din singular și plural.

XLIII. C. Julius Caesar

Qua familia genitus est C. Julius Caesar? Quando Caesar patriam amisit? Cuius filiam duxit uxorem C. Julius Caesar? Repudiavitne C. Julius Caesar suam uxorem? Quis compulit Caesarem ut uxorem repudiareret? Impetravitne Caesar veniam? Quis comprehendit Caesarem? A quo comprehensus est Caesar?

XLIV. Găinele sacre

Transformă din activ în pasiv toate verbele din această versiune.

XLV. Deiamira și centaurul Nessus.

Povestește din Mitologie câteva isprăvi de ale lui Hercule.

XLVI. Hidra Lernaea

Treci prin toate timpurile și modurile verbul *finio*, la pers. II-a. din singular și plural.

XLVII. Sofocle și fiii săi

Conjugă verbul *scribo* la toate modurile nepersonale.

XLVIII. Căința târzie

Arată toate verbele compuse din această versiune, indicând prefixele.

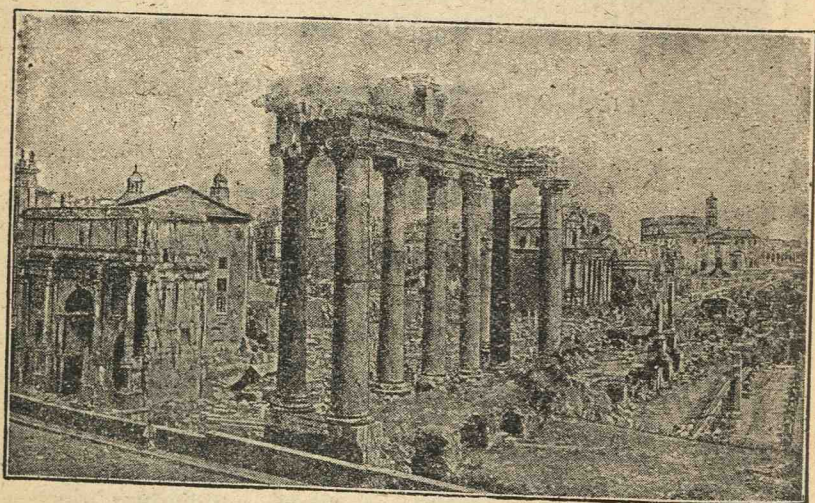
Ex evangelio Matthaei

(Caput VI, a versu IX usque ad v XIII).

Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in caelo et in terra. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen.

Ruinele Fōrului.

PARTEA III-a

VOCABULAR SPECIAL

- Schola, ae,** școală.
tempus, oris, timp, vreme.
annus, i, an.
elementum, i, element.
scientia, ae, știință.
gymnasium, i, gimnaziu.
lyceum, i, liceu.
vita, ae, viață.
classis, is, clasă, flotă.
meridies, ei, amiază.
lumen, inis, lumină, lume.
paries, etis, părete.
fenestra, ae, fereastră.
* ustia, ae, ușe.
angulus, i, unghi, colț.
effigies, ei, efigie, chip, icoană.
Jesus, u, Iisus.
Christus, i, Christos.
tabula, ae, tablă, tabelă.
ittera, ae, literă.
* conventum, i, cuvânt, fr.
couvent — mănăstire.
dominus, i, domn, stăpân.
creta, ae, cretă.
spongia, ae, spongie, burete.
* buccata, ae, bucată, (*bucca,*
 bucă).
* pandia, ae, pânză.
* pannula, ae, pănură, (*pannus,*
 petec).
- * primarius, a, um,** primar.
quattuor, patru.
necessarius, a, um, necesar, ne-
 cesară.
meus, a, um, al meu, a mea.
tertius, a, um, al treilea, a treia.
* assediatus, a, um, așezat,
 (dela *ad-sedeo*).
noster, a, um, al nostru, a
 noastră.
magnus, a, um, mare, (*magnific*).
spatiosus, a, um, spațios, spați-
 oasă.
tres, tria, trei.
plenus, a, um, plin, plină.
is, ea, id, acel, aceea; el, ea.
unus, a, um, unu, una.
niger, a, um, negru, neagră.
albus, a, um, alb, albă.
* vetulus, a, um, vechiu.
termino, are, a termina a sfârși,
terminavimus, am sfârșit.
intro, are, a intra, *intravimus,*
 am intrat.
cognosco, ere, a cunoaște.
incipio, ere, a începe.
habeo, ere, a avea.
est, este.
video, ere, a vedea.

stergo, *ēre*, a șterge.
pendeo, *ēre*, a atârna, a spân-
zura (*dependent*).
scribo, *ēre*, a scrie.
in, prep. în.
quando, conj. când.
* *eccum-modo*, adv. acum,
aut, conj. au, sau.

funditus, adv. din fundament.
et, conj. și.
ad, prep. la.
per, prep., pe, prin.
* *per-intro*, pentru
cum, prep. cu.
* *ad-post*, conj. apoi.
seu, conj. sau.

II.

Discipulus, *i*, școlar (*disciplină*).
scamnum, *i*, scaun.
magister, *i*, magistru, maestru,
învățător, fr. *maître*.
professor, *oris*, profesor.
nomen, *inis*, nume.
condiscipulus, *i*, conșcolar.
lectio, *onis*, lecție.
explicatio, *onis*, explicație.
studium, *i*, studiu.
religio, *onis*, religie.
lingua, *ae*, limbă.
historia, *ae*, istoria.
geographia, *ae*, geografia.
* *charta*, *ae*, carte, hartă.
libellus, *i*, libel, caet.
liber, *i*, carte, fr. *livre*.
venter, *i*, vântre, stomach fr.
ventre
qui, *quae quod*, care ce.
pinquaginta, cincizeci.
* *desatullus*, *a, um*, destul,
dela *satur*, satul, fr. *soûl*.
multus, *a, um*, mult.
nos, noi.
ille, *a, ud*, acel, acea.

attentus, *a, um*, atent
alius, *a, ud*, alt, altă.
sedeo, *ēre*, a șede.
* *invitio*, *are*, a învăță (dela
vitium).
intro, *are*, a intra.
* *excubulo*, *are*, a se scula,
(dela *cubo*).
saluto, *are*, a saluta.
* *cito*, *are*, a cita, a chema, fr.
citer.
respondeo, *ēre*, a răspunde.
ausculto, *are*, a asculta, fr.
écouter.
examino, *are*, a examina.
explico, *are*, a explica.
venio, *ire*, a veni.
studeo, *ēre*, a studia.
pro, prep. pentru, față de.
ante, prep. înainte.
postquam, conj. după ce.
imprimis, adv. mai ales, dela
in primus, a, um.
libenter, adv. bucuros.
eius, a lui.

III.

Horologium, *i*, orologiu, ceasor-
nic, fr. *horologe*.
cathedra, *ae*, catedră, fr. *chaire*.

* *cors, tis*, curte (dela *cohors*)
fr. *cour*.
momentum, i, moment.

libertas, atis, libertate, (iertare).
spatha, ae, spate, fr. *épaule*.
aqua, ae, apă.
pugnus, i, pumn.
pedica, ae, pedică (dela *pes*).
recreatio, onis, recreație.
responsum, i, răspuns (dela *respondeo*).
nix, nivis, nea, zăpadă.
glacies, ei, gheață.
caput, itis, cap.
 * *pediolus, i*, picior, (dela *pes*).
frigus, oris, frig.
spargo, ere, a sparge, a im-
 prăștia.
frango, ere, a frânge.
degeo, are, a degeră, fr. *geler*.
se, pe sine, se.
ex, prep. din.
tunc, adv. atunci.
 * *putinus, a, um*, puțin (dela *putus*).
totus, a, um, tot, întreg.
 * *extemperatus, a, um*, astâmpărat
alter, a, um, altul.
persedulus, a, um, silitor.
melior, ius, mai bun, fr. *meil-
 leur*.
hibernus, a, um, de iarnă.
sono, are, a sună.

* *excubulo, are*, a sculă.
levo, are, a lua, fr. *lever*.
 * *plico, are*, a plecă.
 * *excappo, are*, a scăpa fr.
échapper.
 * *allargo, are*, alerg (dela *largus*)
joco, are, a jucă fr. *jouer*.
recreo, are, a recreia.
salio, ire, a sări.
udo, are, a udă.
do, dare, a da.
pono, ere, a pune.
 * *batto, ere*, a bate, fr. *battre*.
remaneo, ere, a rămâne.
 * *repeto, are*, a repetă, fr.
répéter.
possint, să poată.
cado, ere, a cădea.
fit, se face.
 * *lubrico, are*, a lunecă.
a, ab, prep. de, de cătră.
ut, conj. ca, să.
illuc, adv. acolo.
non, adv. nu.
sunt, sunt.
nam, conj. căci.
sibi, sieși, lor.
inter, prep. între.
clare, adv. chiar, clar.

IV

Hortus, i, grădină (de unde
horticultură).
planta, ae, plantă.
callis, is, cale.
stratum, i, strat.
flos, floris, floare.
odor, oris, odor, miros, fr. *o-
 deur*.
 * *trantafolium, i*, trandafir.
rosa, ae, roză, trandafir.
color, oris, culoare.
malva ae, nalba, fr. *mauve*.
viola, ae, vioară sau vioarea.

verbena, ae, verbină.
lilium, i, liliu, crin.
serpentia, ae, șerpintă sau șer-
 pariță (dela *serpens*).
senticella, ae, sâncea (dela
sentis).
sugellum, i, sugel (dela *sugo*).
peducellus, i, păducel.
pomus, i, pom.
malus, i, măr, *malum, i*, măr
 (fruct)
trifolium, -i, trifoiu.

pirus, i, păr, **pirum, i**, pară.
prunus, i, prun, **prunum, i**, prună.
persicus, i, persec, **persicum, i**,
 persică.
mustum, i, must.
nux, cis, nuc și nucă.
sanguis, inis, sânge.
crusta, ae, coaje.
ceras s, i, cerăș, **cerasum, i**,
 cerașe.
ficus, us, hică, smochin și smo-
 chină fr. *figuer* și *figue*.
castanea, ae, castan și castană
fructus, us, fruct.
 * **mergo, ere**, merg, măscufund
 * **circito, are**, a cerceta.
 * **imbibo, are**, a îmbăta.
cresco, ere, a crește.
porto, are, a purta.
varius, a, um, diferit (ca culoare).
albus, a, um, alb.
roseus, a, um, roșiu (dela *rosa*),

ruber, a, um, roșiu, roib, fr.
rouge.
galbinus, a, um, galben.
ramosus, a, um, rămuș, fr.
rameux.
gustusus, a, um, gustos (dela
gustus).
dulcis, e, dulce.
pruinus, a, um, brumariu (dela
pruina).
habens, tis, care are (dela *habeo*).
qualis, e, ce fel, fr. *quel*.
viridis, e, verde.
niger, a, um, negru.
mollis, e, moale.
verminosus, a, um, vermăros
 (dela *vermis*).
nobis, nouă.
hodie, adv. astăzi (dela *hoc die*).
enim, conj. căci.
interdum, adv. uneori (dela
inter-dies).

V

* **Flutulus, i**, fluture.
sucus, i, suc.
 * **alvina, ae**, albină, (dela
alvus, stup).
vespa, ae, vespie.
victus, us, vîpt, mîncare.
esca, ae, mîncare (dela *edo*).
folium, i, foaie.
legumen, inis, legumă.
caepa, ae, ceapă.
allium, i, aiu, sau usturoiu fr.
ail.
radicula, ae, ridiche (dela *radix*)
napus, i, nap.
lactuca, ae, lăptucă.
herba, ae, iarbă.
hedera, ae, iederă.
anus, us, mână.

silva, ae, pădure (de unde
Transilvania).
homo, inis, om.
urdica, ae, urzică.
 * **pepo, inis**, pepene (*pepenus i*).
cauliculus, i, curechiu (dela
caulis).
 * **viridia, ae**, varză (dela *viridia*).
gula, ae, gură.
coloratus, a, um, colorat (dela
color).
viscidus, a, um, veșted (dela
viscum).
adductus, a, um, adus (dela
ad duco).
plantatus, a, um, plantat (dela
planto).
salsus, a, um, sărat (dela *sal*)

formose, adv. frumos.
pasco, *ĕre*, a paște.
* *exvolo*, *are*, a sbura.
* *cavito*, *are* a căuta.
cado, *ĕre*, a cădea.
floreo, *ĕre*, a înflori.

invenio, *ire*, a găsi (*a inventa*).
* *ustulo*, *are*, a ustura.
vel, conj. sau, ori.
etiam, conj. chiar.
si, conj. dacă, fr. *si*.
bene, adv. bine.

DECLINAREA I

VI

Dacia, *ae*, Dacia.
terra, *ae*, țară.
ara, *ae*, altar.
dea, *ae*, zeiță.
incōla, *ae*, locuitor (*cultură*).
corōna, *ae*, coroană.
agricōla, *ae*, agricultor.
colonia, *ae*, colonie (*incola*).
forma, *ae*, f. formă, frumușeț.
erat, era.
in, prep. in.
ornābant, împodobiau (*ornament*).
venērunt, au venit.
nostra, a noastră.

Italia, *ae*, Italia.
Roma, *ae*, Roma.
Hispania, *ae*, Spania.
Asia, *ae*, Asia.
pugna, *ae*, luptă (*pumn*).
patria, *ae*, patrie.
Eurōpa, *ae*, Europa.
calendae, *arum*, f. calende,
prima zi din lună. Grecii
n'aveau calende.
graeca, grecesc.
erant, erau.
e, sau ex, prep. din.
saepe, adv. adeseori.
ad, prep. la.

VI

Gloria, *ae*, glorie.
victoria, *ae*, victorie.
causa, *ae*, cauză.
industria, *ae*, activitate (*industrie*).
audacia, *ae*, îndrăsneală, fr.
audace.
poēta, *ae*, poet.
magna, mare, fr. *magnifique*.
parva, mică.
latina, latină.
ornat, împodobește, ornează.
habēbat, avea.
ornābat, împodobia.
via, *ae*, cale fr. *voie*.

statua, *ae*, statuă.
copia, *ae*, mulțime, cantitate
(*copios*).
lingua, *ae*, limbă.
tabūla, *ae*, f. tablă (*tablou*).
rasa, *ae*, rasă.
multa, multă.
formōsa, frumoasă.
parābant, pregăteau (*a cum-păra*).
narrant, povestesc (*narațiune*).
de, prep. de, despre.
nota, notează, însemnează.
bene, adv. bine.

VIII

Aquila, *ae*, acera, vulturii ir.
aigle.
praeda, *ae*, pradă.
columba, *ae*, porumbiță fr. *colombe*.
sagitta, *ae*, săgeată.
vulnērat, rănește, vulnerează.
vulnērant, rănesc, vulnerează.

cara, scumpă fr. *cher*.
digna, demnă, vrednică.
noxia, vătămător fr. *nuisible*.
plena, plină.
erro, *are* a greși (*eroare*).
amant, iubesc, fr. *aimer* (*amor*).
cetēra, celelalte.
humānum, omenesc.

IX—X

Terentia, *ae*, Terenția.
Livia, *ae*, Livia.
amicā, *ae*, amică, prietină.
area, *ae*, curte, arie.
casa, *ae*, casă, colibă.
fenestra, *ae*, fereastră.
porta, *ae*, poartă.
Tullia, *ae*, Tulia.
Lucia, *ae*, Lucia.
gratia, *ae*, grație, plur, mulțumire.
intro, *are*, a intra.
clamo, *are*, a chema, a striga.
expecto, *are*, a aștepta.
prepēro, *are*, a se grăbi, a alerga.
ausculto, *are*, a asculta.
ubi, adv. unde.
iamdiu, adv. deja, demult.
nam, conj. căci.
laetitia, *ae*, bucurie (*Laetitia*).
puella, *ae*, copilă, fată.
fabūla, *ae*, poveste, fabulă.
persōna, *ae* persoană.
nova, *ae*, nouă.
mea, a mea, **tua**, a ta.
gratae, plăcute (*grație*).
iocōsa, glumeață (*joc*).
te, pe tine, te.
rogo, *are*, a ruga, a întreba (*interogație*).

apud, prep. la, lângă.
hic, adv. aci.
ego, eu (*egoism*).
mihi, mie, îmi, mi.
ago, *ere*, a duce, a face (de aci *acțiune*).
domīna, *ae*, doamnă, stăpână.
Ursūla, *ae*, Ursula (*ursoaică*).
ancilla, *ae*, servitoare.
culīna, *ae*, bucătărie fr. *cuisine*.
cena *ae*, cină.
habito, *are*, a locui fr. *habiter*.
apporto, *are*, a aduce (*ad-porto*).
susurro, *are*, a murmura, a zuzăi.
vitupēro, *are*, a muștra, a ocări.
volo, *are*, a sbura, fr. *voler*.
procul, adv., departe.
heu, interj. vai.
diligentia, *ae*, sârguința (*diligentă*).
testa, *ae*, oală (*fast*).
vespa, *ae*, vespie.
villa, *ae*, casă de țară (*vilă*).
ornāta, *ae*, împodobită, ornată.
timīda, fricoasă, timidă.
trepīdo, *are*, a tremura de frică.
fracta, frântă, spartă.
cathedra, *ae*, catedră.
subīto, adv. deodată (*subit*).

XI

Musca, *ae*, muscă.
 historia, *ae*, istorie.
 magistra, *ae*, învățătoare.
 vita, *ae*, viață.
 amicitia, *ae*, amiciție, prietenie.
 capto, *are*, a prinde, a umbla după.
 publica, publică.
 recta, dreaptă (*corect*).
 tuta, sigură (*tutelă*).

fama, *ae*, faima, svon.
 fortūna, *ae*, noroc, soartă (*furtună*).
 concordia, *ae*, unire, concordie.
 vana, deșertă fr. *vain*.
 caeca, oarbă (*ceață*).
 semper, adv. totdeauna.
 festīno, *are*, a se grăbi.
 lente, adv. încet (*lin*).

XII

* *Terranus*, *i*, țaran.
 lignum, *i*, lemn.
 lutum, *i*, lut.
 canis, *is*, câine.
 mensa, *ae*, masă.
 * *armarium*, *i*, armar, scrin.
 latus, *eris*, lature.
 campus, *i*, câmp.
 granum, *i*, grâu.
 secale, *is*, secară.
 hordeum, *i*, orz.
 * *viriditia*, *ae*, verdeață.
 car. us, *i*, car.
 bos, *bovis*, bou.
 vacca, *ae*, vacă.
 capra, *ae*, capră.
 ovis, *is*, oaie.
 * *scambium*, *i*, schimb.
 mulier, *is*, muiere, femeie.
 pellis, *is*, piele.
 * *dominica*, *ae*, duminică
 * *basilica*, *ae*, biserică, basilică.
 ille, *illa illud*, acel acela.
 Romanus, *a, um*, Roman.
 suus, *a, um*, al său.
 unus, *a, um*, un, una.
 hibernus, *a, um*, de iarnă.
 describo, *ere*, a descrie.
 * *Iocuisco*, *ere* a locui.

mulgeo, *ere*, a mulge.
 * *manduco*, *are*, a mânca.
 texo, *ere*, a țese.
 * *accoperio*, *ire*, a acoperi.
 magis, adv. mai.
 * *acce*, *-illud*, acel.
 gallina, *ae*, găină.
 caro, *carnis*, carne.
 panis, *is*, pâine.
 * *unctum*, *i*, unt.
 caseus, *i*, caș, brânză.
 aqua, *ae*, apă.
 * *fontana*, *ae*, fântâna (de la *fons*).
 lac, *lactis*, lapte.
 * *servatoria*, *ae*, sărbătoare.
 vinum, *i*, vin.
 * *imbracamentum*, *i*, îmbrăcăminte.
 tempus, *oris*, timp, vreme.
 aēr, *aēris*, primăvară, vară.
 liturgia, *ae*, liturgie.
 * *qualis*, *e*, ce fel, care.
 ipse, *ipsa, ipsum*, însuș.
 * *alter*, *a, um*, altul.
 latus, *a um*, lat.
 iste, *a, ud*, ăst, asta.
 vigilo, *are*, a veghia.

* *afflo*, *are*, a afla (*sufiu*).
Intendo, *ere*, a intinde.
bibo, *ere*, a bea.
 * *incaldesco*, *ere*, a încălzi
 (*calidus*)

* *aeque-sic*, adv. așa.
 * *sic*, conj. așa, și.
 * *ad-foras*, adv. afară.
 * *fiat-qualis*, e, fiecare.

XIII.

Romania, *ae*, Români.
fluvius, *i*, fluviu.
Danubius, *i*, Dunărea.
Marus, și *Marisus*, Mureșul.
Aluta, *ae*, Oltul.
Tiarantus, *i*, Siretul.
Piretus, *i*, Prutul.
Grissia, *ae*, Crișul.
Musaeus, *i*, Buzăul.
ovum, *i*, ou.
clarus, *a*, *um*, strălucit (*chiar*).
vir, *vir*, bărbat.
prae-clārus, *a*, *um*, foarte stră-
 lucit.
fuērunt, au fost.

ripa, *ae*, ripă, mal.
oppīdum, *i*, oraș.
popūlus, *i*, popor.
bellum, *i*, războiu.
bellicōsus, *a um*, războinic.
animus, *i*, suflet, inimă
doctrīna, *ae*, învățătură, doc-
 trină.
puer, *i*, copil (*puella*).
noster, *a*, *um*, al nostru.
multus, *a*, *um*, mult.
egregius, *a*, *um*, distins.
pius, *a*, *um*, pios, evlavios.
lupus, *i*, lup.
a, *ab*, prep. de, dela, de cătră

XIV

Servus, *i*, sclav, serv; *serva*, *ae*,
 sclavă.
familia, *ae*, familie.
domīnus, *i*, domn, stăpân (*do-*
mīna, *ae*).
cibus, *i*, mâncare.
liber, *a um*, liber.
doctus, *a um*, învățat (*doctrina*).
fidus, *a um*, credincios, fidel
benignus, *a um*, bun de inimă
 (*bene*).
pulcher, *a um*, frumos.
servio, *ire*, a sluji, a servi (*ser-*
vus).
conficio, *ere*, a face (*confețiune*).
purgo, *are*, a curăți (*purgativ*).
custodio, *ire*, a păzi (*custode*).

manumitto, *ere*, a libera de
 sclavie, (*manus mittere*).
vestmentum, *i*, vestmânt.
cubicūlum, *i*, odae de culcare,
 iatac.
hortus, *i*, grădină (*horticultură*).
ager, *i*, ogor.
liberi, *orum*, copii, născuți li-
 beri.
minister, *i*, slujitor (*ministru*).
tener, *a um*, tânăr, fraged.
parvus, *a um*, mic.
miser, *a um*, nenorocit (de aci
mișel).
antīquus, *a um*, vechiu, antic
domus, *us*, abl. *domo*, casă.
modus, *i*, mod.

irriġo, *are*, a uda (*irigație*).
colo, *ere*, a cultiva (*incola*).
edūco, *are*, a educa (*educație*).
punio. *ire*: a pedepsi fr. *punir*.

itāque, conj. deaceā, așā dar.
sed, conj. dar, însă.
grossus, *a, um*, gros.

XV

Dacus, *i*, Dac.
statūra, *ae*, statură.
pratūm, *i*, livadă, prat, fr. *pré*.
Nerva, *ae*, Nerva.
forma, *ae*, formă.
Napoca, *ae*, Cluj.
Patavissa, *ae*, Turda.
praesidium *i*, apărare (dela
prae-sid-ium, de aci *preșe-*
dinte).
alius, *a, ud*, altul.
castus, *a, um*, cinstit, cast (*pre-*
cista).
vastus, *a, um*, întins, vast.
aliēnus, *a, um*, străin (*alienat*).
supēro, *are*, a întrece, a birui
(*super*).
astrum, *i*, astru, stea.

quo, adv. încotro.
proelium, *i*, bătălie.
audacia, *ae*, îndrāsneală, fr. *au-*
dace.
cultura, *ae*, cultură.
Ulpia Traiana, *ae*, azi Grădiște,
Sarmizegetuza.
Apūlum, *i*, Alba Julia.
murus, *i*, zid, mur (*mural*).
aedificium, *i*, clădire, edificiu.
ornamentum, *i*, podoabă, orna-
ment
ferus, *a, um*, fioros, sălbatic.
altus, *a, um*, înalt.
fecundus, *a, um*, roditor, fecund.
redīgo, *ere*, a preface (*redacție*).
asper, *a, um*, aspru.
vado. *ere*, a merge (de aci *vad*).

XVI

Deus, *i*, zeu.
Graecus, *i*, Grec.
Neptūnus, *i*, Neptun.
Oceānus, *i*, Ocean.
taurus, *i*, taur.
Maia, *ae*, Maia.
infēri, *orum*, zeii din Infern,
immōlo, *are*, a jertfi.
numērus, *i*, număr
Mercurius, *i*, Mercur.
nauta, *ae*, corăbier (*navă*).

equus, *i*, cal (*echitație*).
nuntius, *i*, vestitor, crainic, nun-
țiu.
Olympus, *i*, Olympul.
astutia, *ae*, viclenie, șiretenie
fr. *astuce*.
modo-modo, conj. acum-acum,
când-când.
mecum, împreună cu mine (*cum*
me).
coram, prep. în fața.

XVII.

Christus, *i*, m. Cristos.
malus, *a, um*, rău fr. *mal*.
locus, *i*, loc.
extra, prep. afară, extra.
natus, *a, um*, născut, naștere.

annus, *i*, an
contentus, *a, um*, multumit. fr. *content*.
sigillum, *i*, sigil
ante, prep. înainte

XVIII.

Pecunia *ae*, ban (*păcurar*).
Orbilius, *i*, Orbiliu.
cera, *ae*, ceară.
verbum, *i*, vorbă.
liber, *i*, carte fr. *livre*.
stilus, *i*, stil (*stilistică*).
factum, *i*, fapt.
sevērus, *a, um*, sever, aspru.
versus, *a, um*, întors (*invers*).
solvo, *ēre*, a plăti (*solvent*).
castigo, *are*, a pedepsi (a căștiga fr. *châtier*).
moneo, *ēre*, a înștiința, a atrage
 luarea aminte (*monitor*).

disco, *ēre*, a învăța, (*discipulus*).
de, prep. de, despre.
durus, *a, um*, aspru, dur.
plagōsus, *a, um*, bătăios (*plagă*).
frequento, *are*, a frecuenta, a urma.
deleo, *ēre*, a șterge, a distruge.
nomīno, *are*, a numi.
piger, *a, um*, leneș.
libenter, adv. bucuros, cu plăcere.
ultra, adv. dincolo.
plus, adv. mai mult,

XIX.

Arma, *ōrum*, armă de apărare
scutum *i*, scut.
pilum, *i*, suliță de aruncat.
gladius, *i*, sabie (*gladiator*).
sagitta, *ae*, săgeată.
brachium, *i*, braț.
copiae, *ārum*, trupe (*copia*).
clivus, *i*, colină, pantă.
vestigium *i*, urmă, fr. *vestige*.
sepulcrum, *i*, mormânt, (*sepulcral*).
oblongus, *a, um*, lungueț.
aeneus, *a, um*, de aramă fr. *d'airain*.
munitus, *a, um*, întărit, fr. *munit*.
e longinquo adv., din depărtare.
plerumque, de obicei, de mai multe ori.

telum, *i*, armă de atac.
lorīca, *ae*, platoșe.
galea, *ae*, coif.
funda, *ae*, praștie.
signum, *i*, semn, figură.
socius, *i*, aliat, soț.
castra, *ōrum*, tabără, castră (*castel*).
vallum, *i*, val, întăritură.
fossa, *ae*, groapa, șanț fr. *fosse*.
instrumentum, *i*, instrument.
laevus, *a, um*, stâng.
armātus, *a, um*, înarmat.
situs, *a, um*, așezat, situat.
stativus, *a, um*, permanent (*a sta*).
noctu, adv. noaptea.
nunc, adv. acum.

XX.

- Lectūlus**, *i*, patişor, dela *lectus i*,
fr. *lit.*
gratia, *ae*, mulţumită fr. *grâce*
ludus, *i*, joc, şcoală.
votum, *i*, rugăciune, făgăduinţă
fr. *voeu.*
ientacūlum, *i*, dejun.
machina, *ae*, maşină, automobil.
mathematica, *ae*, matematica.
scientia, *ae*, ştiinţă.
pila, *ae*, minge, pilă.
hora, *ae*, ora.
surgo, *ere*, a se scula.
vestio, *ire*, a se îmbrăca (*vestimentum*).
facio, *ere*, a face.
red-do, *ere*, a da, a redă.
ambūlo, *are*, a umbla.
propello, *ere*, a împinge, a se
duce, *machina me propello*,
mă duc cu automobilul.
Gallicus, *a, um*, galic, francez.
Germanicus, *a, um*, nemţesc,
german.
ludo, *ere*, a se jucă (*ludus*).
inflātus, *a, um*, umflat (*su-flare*).
repēto, *ere*, a repetă (*repetiție*)
re-cumbo, *ere*, a se culcă din
nou.
mane, adv. dimineaţa (*măine*).
post-ea, adv. după aceea.
- satis**, adv. adestui (*satisfacție*)
tres, tria, trei.
undecimus, *a, um*, al unspreze-
celea.
ferūla, *ae*, varga, nuia fr. *ferule*.
prandeum, *i*, prânzul.
ventus, *i*, vânt, aer.
studium, *i*, studiu.
non-nihil, ceva.
lavo, *are*, a se spăla, a se la.
lotus, *a, um*, spălat.
descendo, *ere*, a se cobori (*des-
cendent*).
edo, *ere*, a mânca, (*esca*).
eo, *ire*, a merge (*sub-eo*, mă
suiu).
physicus, *a, um*, fitic.
amo, *are*, a iubi fr. *aimer*.
lobōro, *are*, a lucra (*laborios*).
red-eo, *ire*, a se întoarce, a
merge înapoi.
iacto, *are*, a arunca (*proiectil*).
ago, *ere*, a face, fr. *agir*; *gratias*
agere, a aduce mulţumită.
deinde, adv. apoi, în urmă.
tum, apoi.
quoque, conj. și, și încă.
domum, spre casă.
duo, *ae, duo*, doi.
libitus, *us*, voie, capriciu.

XXI

- Aegyptus**, *i*, Egipt.
donum, *i*, dar (*donatie*).
Nilus, *i*, Nilul.
pabulum, *i*, hrană, păşune.
barba, *ae*, barbă.
philosōphus, *i*, filozof.
humānus, *a, um*, omenesc, uman
- divido**, *ere*, a împărţi (*diviziune*).
nubilum, *i*, nor.
Phoebus, *i*, Apollo-Phoebus.
ira, *ae*, mânie (*irascibil*)
exemplum, *i*, exemplu.
spiro, *are*, a respira.
spero, *are*, a spera.

impēro, are, a porunci (impe-
rator):

sileo, ȳre, a tăceà (fr. *silence*).

peto, ȳre, a cere, a peți.

intellēgo, ȳre, a înțelege.

dum, conj. când, cât timp.

sine, prep. fără.

bis, numeral adv. de două ori.
incertus, a, um, nesigur (in-
cert).

certus, a, um, sigur (certitudine).

traho, ȳre, a trage, a târi.

cito, adv. iute.

qui, quae, quod, care cine, ce.

XXII — XXIII

Persona, ae, persoană, mască.

parens, tis, părinte.

pater, tris, tată.

mater, tris, mamă.

filius, i, fiu.

filia, ae, fiică.

* fetiolus, i, ficior.

* feta, ae, fată.

branca ae, brâncă.

consobrinus verus, văr adevă-
rat, fr. *cousin*.

morbus, i, boală, morb.

* orphanus, i, orfan.

mors, tis, moarte.

vitricus, a, vitreg, vitregă.

* filiaster, a, fiastru, fiu vi-
treg.

ma tertera, ae, mașteră (mater
altera).

noverca, ae, mamă vitrigă (ma-
ter nova).

connubium, i, căsătorie (nubo).

nuptiae, arum, nuntă.

maritus, bărbat însurat (mas-
culi n).

* nonnus, a, nun, nună.

* filianus, a, fin, fină.

cultus, us, cult.

barbatus, i, bărbat (barba).

carmen, nis, cântec.

clamitatio, onis, strigătură (cla-
mo).

homo, inis, om.

frater, tris, frate.

soror, oris, sora.

avus, i, bunic *bonus (străbun).

avia, ae, bunică *bona.

uxor, oris, soție.

virgo, inis, fecioară.

nepos, otis, nepot.

neptis, is, nepoată.

avunculus, i, unchiu (avus).

amita, ae, mătușe.

* cognatus, a, cumnat, cum-
nată (natus).

viduus, a, văduv, văduvă, gol.

divortium, i, divorț.

repudium, i, repudiu, divorț.

matrimonium, i, căsătorie (ma-
ter).

nurus, us, noră.

gener, i, ginere.

socer, i, socru.

socrus, us, soacră, vulg. socra
ae.

* consocerus, i, cus cru.

testis, is, martor (testi-moniu).

mensis, is, lună (tri-mestru).

cantus, us, cântec.

* iocus, i, glumă (joc).

hospitium, i, ospăț.

Alburnensis, e, dela Alburnus,
azi Abrud.

verus, a, um, adevărat.

quo modo, în ce mod.

pertineo, arē, a aparține.

maior, *maius*, comp, mai mare.
gannio, *ire*, a găngăni.
per-eo, *ire*, pieri.
nuper, adv. de curând (*novum per*).
denuo, adv. din nou (*novus*).
facio, *ēre*, a face, fit se face,
fiunt se fac.
dies, *ei*, zi.
Maius, *a, um*, de Maiu.
cado, *ēre*, a cădea.
marito, *are*, mă mărit, iau bărbat.
delecto, *are*, a desfătă, a delecta
iocosus, *a, um*, în glumă (*iocus*).
* *maritatus*, *a, um*, măritată,
(*maritus*).
octo, opt.
consto, *are*, a constă.

scilicet, conj. anume (*scireli-*
cet).
quinque, cinci.
iam, adv. dejă, acum.
uxorem ducere sau *in-uxorare*,
a se însură.
vix, adv. abiă.
aliquot, adj. câțiva.
remaneo, *ēre*, a rămănea
igitur, conj. deci.
vetus, *eris*, vechiu (*veteran*).
novus, *a, um*, nou.
meus, *a, meum*, al meu.
festus, *a, um*, de sărbătoare
(*festiv*).
quia, conj. fiindcă.
mortuus, *a, um*, mort.
neque, conj. nici.
* *desfato*, *are*, a desfătă

XXIV

Caesar, *ris*, Caesar.
imperător, *ōris*, comandant (*im-*
părat).
scriptor, *ōris*, scriitor (*scribo*).
labor, *ōris*, lucrare, muncă, su-
ferință (*colaborare*).
durus, *a, um*, dur, aspru.

ingenium, *i*, talent (*geniu*).
periculum, *i*, pericol.
notus, *a, um*, cunoscut.
suus, *a, um*, al său.
hellicus, *a, um*, de războiu (*be-*
lum).
lex, *gis*, lege.

XXV

miles, *itis*, militar, soldat.
dux, *cis*, comandant (*duce*).
amor, *ōris*, iubire (*amo*).
pedes, *itis*, pedestraș, infanterist.
consul, *is*, consul.
lictor, *ōris*, lictor.
comes, *itis*, tovarăș.
urbs, *is*, cetate, oraș.
ratio, *ōnis*, rațiune, socoteală
praemium, *i*, premiu, recom-
pensă.

victor *ōris*, învingător (*victo-*
rios).
equus, *i*, cal *ex equo*, călare.
rex, *regis*, rege.
ultimus, *a, um*, ultim, cel din
urmă.
cunctus, *a, um*, tot.
initium, *i*, început
deinde, adv. apoi.
orbis, *is*, orbită, glob.

XXVI

Apollo, *īnis*, Apollo.
Iup(p)īter, *Iovis*, Iupiter.
cithāra, *ae*, chitară.
oracūlum, *i*, oracol.
sacerdos, *otīs*, preot, preoteasă
 (*sacerdotiū*).
templum, *i*, templu.
sacer, *a, um*, sacru, sfânt.
Delphīcus, *a, um*, dela Delphi.
sapiens, *tis*, înțelept.
tutēla, *ae*, tutela (*tutus*).
sonus, *i*, sunet, son.

epūlum *i*, pl. *epulae, arum*, ospăț.
Pythia, *ae*, Pythia.
custos, *ōdis*, păzitor. custode.
paries, *ētis*, părete.
canto, *are, a* cântă.
ibi, adv. aci.
sapientia, *ae*, înțelepciune.
futūrus, *a, um*, cele viitoare, viitorul.
sat, sau **satis**, adv. destul (de aci *sātul, safiu*).
nihil, subs. nedecl. nimic.

XXVII

Sacrificium, *i*, jertfă, sacrificiu
 (*sacer, facio*).
ius, *ris*, drept (*iurist*).
hostia, *ae*, jertfă.
us, *turis*, tămâie.
mel, *mellis*, miere.
placo, *are, a* îmblânzi, a face pe plac.
perītus, *a, um*, priceput, cunoscător, (*experiență*).
macto, *are, a* jertfi.
simplicitas, *ātis*, f. simplitate.
tempus, *ōris*, timp.

mos, *moris*, morav.
caput, *ītis*, cap.
exta, *ōrum*, măruntaie.
ara, *ae*, altar.
lac, *lactis*, lapte.
honor, *ōris*, onoare, cinste.
divīnus, *a, um*, divin.
supēri, *ōrum*, zeii de sus.
atque, conj. și, și astfel.
cremo, *are, a* arde (*cremațiune*).
praeterea, adv. pe lângă aceea.
sanctus, *a, um*, sfânt.

XXVIII

Mare, *is*, mare.
animal, *is*, animal.
aestas, *ātis*, vara.
procella, *ae*, furtună.
profundus, *a, um*, profund, adânc.
appello, *are, a* numi, a chema. (*apel*).

frigīdus, *a, um*, răcoros (*frigus*).
calīdus, *a, um*, cald.
altus, *a, um*, înalt, mare, *alto mari*, pe întinsul mării.
sal, *salis*, sare.
granum *i*, grăunte.
autumnus *i*, toamna fr. *automne*.

hiems, *is*, iarna.
ora, *ae*, țarm.
mirus, *a, um*, minunat (*miracul*).
infecundus, *a, um*, neroditor (*fecund*).

recte, adv. pe drept.
circum, prep. împrejur.
minus, adv. mai puțin.
quam, conj. ca, decât.

XXIX

Orator, *ōris*, orator.
Cicero, *ōnis*, Cicero.
oratio, *ōnis*, cuvântare (*orație*).
forum, *i*, for, piața publică.
amicus, *i*, amic, prietin.
in-imicus, *i*, inimic.
Catilina, *ae*, Catilina.
coniuratio, *ōnis*, conjurațiune.
corpus, *ōris*, corp.
veritas, *ātis*, adevăr, veritate.

auxilium, *i*, ajutor, (*auxiliar*).
legio, *ōnis*, legiune.
gratulatio, *ōnis*, gratulare, felicitare,
proditio, *ōnis*, trădare (din *prodare*).
recito, *are*, a recită, a cuvânta.
onero, *are*, a încărca (*oneros*).
delictum, *i*, delict, greșeală.
vinum, *i*, vin.

XXX

Regio, *onis*, regiune.
balneum, *i*, baie.
fodina, *ae*, mină, baie (dela *fodio*).
aurum, *i*, aur.
* *aeramen, inis*, arama (dela *aes* fr. *airain*).
plumbum, *i*, plumb.
occupatio, *onis*, ocupație, industriale.
agricultura, *ae*, agricultură.
campus, *i*, câmp, câmpie.
* *fenicia, ae*, fână.
cannabe, *is*, cânepă fr. *chanvre*.
herba, *ae*, iarbă.
foenum, *i*, fân.
malleus, *i*, maiu.
funis, *si*, funie.
fimbria, *ae*, frânghie, fr. *frange*.
filix, *icis*, feregă.
nigellina, *ae*, neghină fr. *nielle*.
spinus, *i*, spin.
* *marracina, ae*, mărăcine.

cicuta, *ae*, cucută.
sabuculus, *i*, soc.
* *excutio, ere*, a scoate.
locus, *i*, pl. *locorum*, loc.
* *sessus, a um*, jos, șes.
cerealium, *ium*, cereale.
Ceres, *ēris*, Ceres.
collis, *is*, colină.
vinea, *ae*, vie.
Bacchus, *i*, Bacchus.
* *seminatura, ae*, sămănătură
milium, *i*, meiu.
lens, *tis*, linte.
* *manuculus, i*, și *manupu. us, i*,
mănușchiu.
carrus, *i*, car.
* *vita, ae*, vită.
palea, *ae*, paiu.
* *acia, ae*, ață (dela *acus*).
* *pandia, ae*, pânză (*pandere*
vela).
humus, *i*, humă, pământ.
locusta, *ae*, lăcustă.

sorex, icis, șoarece.
pratun, i, prat, livadă, fr. *pré*.
vitis, is, viță.
spicus, i, spic.
proverbium, i, proverb.
coctus, a, um, copt.
maturus, a, um, matur, copt.
 * **sicilo, are**, a seceră (*sicula*,
 dela *sica*).
 * **incarrico, are**, a încărcă
 (*carrus*, fr. *charger*).
exsuco, are, a uscă (*sucus*) fr.
essuyer.
 * **manduco, are**, a mânca, fr.
manger.
 * **ammisticatus, a, um**, ame-
 stecat (*mixtus*).

impleo, ēre, a umplea.
 * **extricatus, a, um**, stricat.
Pelendavensis, e, din Pelendava,
 localitate în Oltenia.
tribulo, are, a treeră (*tribulum*
 treerătoare).
meto, ēre, a cosi.
per-facio, ēre, a preface (în loc
 de *perficio*).
simplex, icis, simplu.
frango, ēre, a frânge.
sto, are, a sta în picioare.
Alburnensis, e, dela Alburnus,
 azi Abrud.
interdum, adv. din când în când.
vale, rămâi sănătos (*vā-
 lidus*).

XXXI

Tartarus, i, Tartarul infernal.
tristis, e, trist.
lugubris, e, lugubru (*lugeo*).
vivus, a, um, viu.
tenuis, e, ușor.
terribilis, e, teribil, îngrozitor.
immānis, e, grozav, colosal de
 mare.
crudēlis, e, crud.
horribilis, e, oribil.
intro, are, a intra.
timeo, ēre, a se teme.
imprōbus, a, um, necinstit, (*pro-
 bitate*).
regnum, i, regat (*rex*).
baculinus, a, um, de baston.
sedes, is, lăcaș (*sedeo*).

Styx, gis, Stygele, fluviu în In-
 fern.
Charon, tis, Charon.
unda, ae, undă.
manes, ium, sufletele morților
 manii.
navis, is, navă.
spelunca, ae, speluncă, peșteră.
sepāro, are, a separa.
congrēgo, are, a îngrămădi
 (*grex*).
guberno, are, a guvernă.
poena, ae, pedeapsă.
mortālis, e, muritor.
commūnis, e, comun.
argumentum, i, argument.
variatio, ōnis, variație.

XXXII

Centaurus, i, centaur.
membrum, i, membru.
Chiron, is, Chiron.

Achilles, is, Achille.
praeceptum, i, precept, povață.
vetus, ēris, vechiu.

in-credibīlis, e, de necrezut.
silvestris, e, de pădure (*silva*).
omnis, e, tot, fiecare.
cor, cordis, n. inimă, cord.
pectus, ōris, piept.
indōles, is, fire.
ebrietas, tis, beție (*ebrius, sobrius*).
voluptas, tis, plăcere, voluptate.
fortitūdo, ūnis, vitejie (*fortis*).
laus, laudis, laudă.
ingens, tis, colosal, enorm.
duplex, cis, indoit.
simīlis, e, asemenea, *dissimilis*.
 neasemenea.
velox, cis, iute (*velociped*).
audax, cis, îndrăsneț (*audacia*).
sursum, adv. sus.
turpis, e, urit (*turpitudine*).
proclivis, e, aplecat (*clivus*).
utilis, ē, folositor, util.

brevis, e, scurt.
difficīlis, e, dificil, greu (*facio*).
nobīlis, e, nobil, cunoscut (*notus*).
dives, itis, bogat (*divitiae*).
obnoxius, a, um, supus.
ferē, adv. aproape, cam.
contemno, ēre, a disprețui.
ob-tineo, ēre, a obține.
clemens, tis, blând, îndurător.
 (*clementia*).
im-bellis, e, nerăsboinic (*bellum*).
illustris, e, ilustru (*luceo*).
mirabilis, e, minunat (*mirus*).
pauper, is, sărac (*paupertate*).
par, is, egal (*păreche*).
neco, āre, a omori.
attāmen, conj. cu toate acestea.
eligo, ēre, a alege (*lego*).
rarus, a, um, rar.

XXXIII

Principium, i, început (*incipiu*).
ars, tis, artă.
repetitio, ōnis, repetiție.
unguis, is, unghie.
hirundo, ūnis, rîndunică fr. *hirondelle*.
adiūvo, are, a ajuta.
alter, a, um, altul din doi.
beātus, a, um, fericit.
vinco, ēre, a învinge.
cognosco, ēre, a cunoaște.
qualis, e, ce fel.

talis, e, atare, astfel.
prex, cis și preces um, rugăciune.
consuetūdo, ūnis, obișnui.
radix, īcis, rădăcină.
auris, is, ureche (*audio*).
asīnus, i, măgar, asin.
pars, tis, parte.
mollis, e, moale.
durus, a, um, dur, tare.
dico, ēre, a zice, a spune.
sentio, ire, a simți.
unus, a, um, unul, singur.

XXXIV

Moldavia, ae, Moldova.
provincia, ae, provincie.
lignum, i, lemn.

fagus, i, fag.
tilium, i, teiu.
platanus, i, paltin.

carpinus, i, carpen.
ulmus, i, ulm.
pinus, i, pin.
Transilvania, ae, Transilvania.
* essentia, ae, esență fr. *essence*.
fraxinus, i, frasin.
populus, i, plop.
juniperus, i, șneapăn.
jugaster, i, jugastru.
* mesticaneus i, mesteacăn.
cornus, i, corn.
* alninus, i, anin, arin.
daphinus, i, dafin.
laurus, i, laur.
* abellanus, i, alun.
* stirpalis, is, stâlpar (*stirps*).
culmen, inis, culme.
* tufa, ae, tufa fr. *touffe*.
resina, ae, rășină.
* lumen, inis, lumină, lume.
mundus, i, lume (*mapamond*).
serpens, tis, șarpe.
ursus, i, urs.
vulpes, is, vulpe.
* palus, udis, baltă (*paludism*),
 de unde *pădure*.
porcus, i, porc.
imprimis, mai ales (*in-primus*).
praeter, prep. pe lângă.

* currens, tis, curgător.
* silvaticus, a, um, de pădure,
 sălbatic.
* prendo sau prehendo, ere,
 a prinde.
dilacero, are, a sfâșia.
exeo, ire, a ieși (*ex-eo*).
salix, icis, salcie.
rivus, i, riu.
vallis, is, vale (*vallicula*), vâlcea.
mons, tis, munte.
viscum, i, vâsc.
fera, ae, feară.
insecta, orum, insectă.
reptilia, ium, reptilă.
leo, onis, leu.
tiger, i, tigru.
leopardus, i, leopard.
venator, oris, vânător.
capra, ae, capră.
cervus, i, cerb.
compositus, a, um, com-pus.
humidus, a, um, umed.
vivo, ere, a trăi (*vivus*).
illuc, adv. aci, acolo.
innumerus, a, um, ne-numărat.
domesticus, a, um, domestic
 (*domus*).
obviam, adv. în cale (*ob-via*).
venor, ari, a vână.

XXXV

Auditus, us, auzul.
* glarra, ae, ghiară.
merula, ae, mierla.
turdus, i, sturzul.
turturella, a turturica.
cuccus, i, cucu.
luscinia, ae, privighetoare (dela
luceo și cano).
* pervigilatoria, ae, privi-

ghitoare, ger. *Nachtigall*.
corvus, i, corb.
bubo, onis, bufnița.
rostrum, i, cioc, rostru, gură.
fraga, ae, fragă.
musca, ae, muscă.
multitudo, inis, mulțime.
ramus, i, ramură.
vultur, is, vultur.

gavia, ae, gaia.
grus, is, cocor, gruie fr. grue.
graulus, i, graur.
coturnicula, ae, potârniche.
passer, is, vrabie, pasere.
mo'acilla, ae, codubătură (cau-
da battere fr. hoche queue).
mora, ae, mură.
boletus, i, burete.
*radicina ae, rădăcină (radix).
vipera, ae, viperă.
tentiale, is, țintar.
scarabaeus, i, cărăbuș.
râpax, cis, răpitor, rapace.
peregrinans, tis, călător (per-
egrin).

*disfato, are, a desfătă, a fer
mecă.
*peragratus, a, um, străbătu-
(per ager).
*contribulo, are, a cutreert
(tribulum).
cantans, tis, cântăreț (canto).
*accaptio, are, a se acăță.
*apparo, are, a se apăra fi
parer.
*excario, are, a sgâria fr.
gratter.
invenio, ire, a găsi, a inventă.
*afflo, are, a află (su-fla).
exceptus, a, um, exceptat.

XXXVI

Opinio, ōnis, opinie, părere.
Orcus, i, Orcus, Infern.
flumen, inis, fluviu (fluvius).
Cocytus, i, Cocytul.
sol, solis, soare.
cruciātus, us, tortură (cruce).
obscūrus, a, um, întunecos, ob-
scur.
Stygius, a, um, stigian.
sevērus, a, um, aspru, sever.
nefarius, a, um, blăstămat ne-
fas).

lapsus, us, alunecare, scăpare.
adītus, us, intrare (ad-eo).
fluctus, us, val (fluo).
sensus, us, simț, sens.
redītus, us, întoarcere (red-eo).
lux, lucis, lumină (luceo)
Pluto, ōnis, Pluto.
vultus, us, înfățișare.
transporto, are, a transportă.
manus, us, mână.
militāris, e, militar.
calāmus, i, condei. stil.

XXXVII

Genu, us, genunche.
canis, is, câine.
tectum, i, casa, acoperemânt.
aestīmo, are, a prețui (a estimă,
dela aes).
ignis, is, foc.
quo, adv. in cotro.

cornu, us, corn.
vulnus, eris, rană, (a vulnera).
non solum... sed etiam, nu
numai, ci și.
veru, us, frigare.
casus, us, caz, întâmplare.
status, us, stare, stat.

XXXVIII

Pars, *tis*, parte.
hora, *ae*, oră.
longitudo, *inis*, lungime (*longus*).
Mars, *tis*, Marte.
Venus, *ëris*, Venus.
Saturnus, *i*, Saturn.
senatus, *us*, senat.

motus us, mișcare (*loco-motivă*).
motus terrae, cutremur.
bis, adv. de două ori.
dies natalis (*e*), ziua numelui.
dormio, *ire*, dormi.
celebro, *are*, a celebra.
fides, *ei*, credința (de aci *fideli*).

XXXIX

Resculum, *i*, Zutor, lângă Huedin.
vertex, *cis*, vârtej, vârî.
calcaneum, *i*, călcăiu (*incălțăminte*).
pilus, *i*, păr, fr. *poil*.
templa, *orum*, tâmple.
pluppea, *ae*, pleoapă.
supercilium, *i*, sprânceană.
labrum, *i*, buză (*labiale*).
* budia, *ae*, buză (*buzumflat*).
barbilia, *ae*, bărbie.
gula, *ae*, gură.
dens, *tis*, dinte.
gingiva, *ae*, gingie.
barbatus, *i*, bărbat (dela *barba*).
* fetiolus, *i*, ficior.
barba, *ae*, barbă.
Cato, *onis*, Cato.
Censorius, *i*, Censorin.
gutturalium, *i*, guturai (*guttur*).
* feta, *ae*, fată.
salvia, *ae*, salbă.
brachiale, *is*, brațare (*brachium*).
consto, *stare*, a constă.
castaneus, *a, um*, castaniu.
canuntus, *a, um*, cărunt (*canere*).

truncus, *i*, trunchiu, (*trunculus i*).
* capitina, *ae*, căpățână (dela *caput*).
frons, *tis*, frunte.
facies, *ei*, față.
gena, *ae*, geană, obraz.
nasus, *i*, nas.
naris, *is*, nară.
bucca, *ae*, bucă (a *imbucă*).
auris, *is*, ureche (*auricula*).
rostrum, *i*, cioc, gură (*cu rostr*).
maxilla, *ae*, măsea.
glans, *dis*, ghindă, **glandula**, *ae*, ghindură.
* mustacia, *ium*, mustață.
* subala, *ae*, subsoară.
saliva, *ae*, salivă.
sputa, *ae*, spută (*ex-spuo*, scuipe).
mucus, *i*, muc.
circellus, *i*, cercel.
margella, *ae*, mărgea.
guttur, *uris*, gât.
digitus, *i*, deget.
observo, *are*, a observă.
rado, *ëre*, a rade.
ex-spuo, *ëre*, a scuipe.

XL

Aedificium, *i*, edificiu (*aedifico*).
forum, *i*, for.

aquaeductus, *us*, apeduct.
circus, *i*, circ.
notus, *a, um*, cunoscut.

flavius, *a, um*, al lui Flaviu,
Flavian.
nervus, *i*, nerv.
amphitheatrum, *i*, amfiteatru.
Colosseum, *i*, Coloseu (colos).
balneae, *arum*, băi.
thermae, *arum*, băi calde, terme.

altus, *a, um*, înalt (*ali-mentum*)
nonnulli, *ae, a*, unii (din *non-
ne, ullus*).
panis, *is*, pâine.
circensis, *e*, de circ, joc de circ
(de la *circus*).

XLI

initium, *i*, început (*a iniſia*).
gens, *tis*, ginte, neam.
praesidium, *i*, garnizoană, apă-
rare (*prae-sedeo*).
principatus, *us*, principat, întâe-
tate.
discordia, *ae*, discordie, des-
binare (*concordia*).

civitas, *ātis*, cetate, cetătenie.
potestas, *ātis*, putere.
summus, *a, um*, cel mai înalt
(*sumă*).
res publica, *rei publicae*, repu-
blică, afacerile publice.
perniciēs, *ei*, peire.
utilis, *e*, util, folositor.

XLII

Pax, *cis*, pace.
ira, *ae*, mânie (*irascibil*).
caducus, *a, um*, caduc, trecător,
(*cado*).
cognosco, *ēre*, a cunoaște (*cum*,
nosco).

remedium *i*, remediū, leac (*me-
dic*).
veritas, *atis*, adevăr (*verus*).
usus, *us*, us (*util*).
risus, *us*, ris.
stultus, *a, um*, prost, nebun (*s'ul
titia*).

XLIII

Guttur, *is*, gât.
cervix, *cis*, ceafă, cerbice, gât.
latus, *eris*, lature.
rena, *ae*, rână.
Grumus, *i*, grumaz (*a su-grumà*)
furca, *ae*, furcă.
pectus, *oris*, piept.
humerus, *i*, umăr.
* *titia*, *ae*, țată fr. *tette*.
* *gurgunium*, *i*, gurguniu, sfir-
cul țâții.

stomachus, *i*, stomac.
crux, *cis*, cruce.
costa, *ae*, coastă.
coxa, *ae*, coapsă fr. *cuisse*.
* *mediolus*, *i*, mijloc.
medullaria, *ium*, mădular.
palma, *ae*, palmă.
pugnus, *i*, pumn.
frigus, *oris*, frig.
testa, *ae*, teastă fr. *tête*.
venter, *tris*, vintre fr. *ventre*

splen, inis, splină.
ficatum, i, ficat.
sanguis, inis, sânge.
arteria, ae, arteră
nervus, i, nerv.
fel, fellis, fiere.
os, ossis, os.
caro, nis, carne.
pellis, is, piele.
iunctus, a, um, unit.
* grossus, a, um, gros.
* calceatus, a, um, încălțat.
* accopertus, a, um, acoperit
 (dela *operio*).
follis, is, foale.
pantex, cis, pânțec.
spina, ae, și **spinalis, is** spinare.
spatha, ae, spată.
dorsum, i și **dossum, i**, dos.
umbiculus, i, buric.
cubitum, i, cot fr. *coud*.
u guis, is, unghie

pollicaris, is, policar.
pulpa, ae, pulpă.
rotula, ae, rotula (*rota*).
ovunculum, i, oușor (*ovum*).
cerebrum, i, și **cerebellum**,
 creier.
pulmo, onis, plămân.
* minutalia, ium, măruntaie.
* matia, orum, mațe.
vesica, ae, beșică.
musculus, i, muschiu.
vena, ae, vână.
medulla, ae, măduvă.
* crassitudo, inis, grăsime.
* oxungia, ae, osânză.
porrus, i, por.
filum, i, fir.
duo, ae, duo, doi.
stringo, ere, a strânge.
intra, înlăuntru.
subtilis, e - subțire.

XLIV

Geusiae, arum, gușe.
carbuncula, ae, zgrăbunță, fr.
charbouille.
petigo, inis, pecingine.
peduculus, i, păduche fr. *pou*.
scabies, ei, zgaibă.
branca, ae, brâncă.
falca, ae, falcă (*falx*).
coma, ae, coamă.
cauda, ae, coadă.
curatus, a, um, curat (*cura, ae*).
* extricatus, a, um, stricat.
* plumbo, are, a plumbă.
mutus, a, um, mut.
* excloppus, a, um, schiop.
nigellus, i și **naevellus, i**, negel,
 neg.

* furuncellus, i, furuncel.
* horridor, oris, urdoare, fr.
ordure.
linden, inis, lindină.
aranea, ae, răie fr. *rogné*.
vestimentum, i, veștmânt.
pulex, icis, purece.
* glarra, ae, ghiară.
* botum, i, bot.
uber, is, uger.
crista, ae, creastă.
* scarpino, are, a scărpina.
* excutio, ere, a scoate.
surdus, a, um, surd.
orbis, a, um, orb.
* gibbus, a, um, ghebos.

XLV

iurisconsultus, i, iurisconsult
(dela *ius, iuris* și *consulo*).
Roscius, i, Rosciu.
pullus, i, puiu.
denarius, i, dinar.
merces, ēdis, răsplată.
appropinquo, are, a se apropia.
neco, are, a omori.
indīco, are, a indică, a arătă.
inquit, zise.
itērum, adv. din nou.
numēro, are, a numără.
alter, a, um, altul din doi, ce-
lălalt.

responsum, i, răspuns.
vicīnus, i, vecin.
mulcta, ae, amendă.
reus, i, vinovat (de unde rău).
dives, itis, bogat.
quantus, a, um, cât de mare
(*cantitate*).
igītur, conj. deci, prin urmare.
aequus, a, um, drept, egal (*echi-
tate*).
libenter, adv. bucuros.
nunquam, adv. niciodată.
genus, ēris, neam, fel.

XLVI

Socrātes, is, Socrate.
aedes, ium, casa, palat (*aedi-
ficium*).
vitium, i, vițiu.
luxuria, ae, desfrău (*luxus*).
avaritia, ae, sgârcenie (*ava-
rus*).
paupertas, atis, sărăcie (*pau-
per*).
audax, cis, îndrăsneț (*audacia*).
constans, tis, statornic, con-
stant.
propter, prep. pentru.
vitupēro, are, a mustră, a cri-
tică.
ipsissimus, a, um, chiar el, in
persoană (dela *ipse*).
Alcibiades, is, Alcibiade.

sapientia, ae, înțelepciune.
virtus, ūtis, virtute (*vir*).
necessitas, ātis, necesitate, ne-
voie.
commōdum, i, avantaj (*com-
ditate*).
opulentia, ae, bogatia (*opes*).
incommōdum, i, neajuns (*com-
modum*).
pretiōsus, a, um, prețios.
luxuriōsus, a, um, luxos.
diversus, a, um, diferit divers.
simplex, icis, simplu.
probus, a, um, cinstit (*probi-
tate*).
expressus, a, um, exprimat, in
tocmai.

XLVII

Ordo, inis, ordin.
dictum, i, vorbă.
urbs, is, oraș, (*urban*).
imperium, i, poruncă, comandă,
imperiu.

felix, icis, fericit (*felicitas*).
excīto, are, a ațâța, a excita.
novus, a, um, nou.
sermo, onis, cuvântare (*a sei-
mona*).

sors, *tis*, soarte.

fortitudo, *inis*, vitejie (*fortis*).

faber, *i*, făuritor, faur.

contentus, *a, um*, mulțumit.

educatus, *a, um*, educat.

libertas, *tis*, libertate (*liber*).

farina, *ae*, făină.

XLVIII

* *Cors, tis*, curte (*cohors*).

* *crescentia, ae*, creștere (*cre-sco*).

galleta, *ae*, găleată.

ulceolum, *i*, ulcior, fr. *orgelet*.

vas, *vasis*, pl. *vasa, orum*, vas.

* *pavimentum, i*, pământ.

turma, *ae*, turmă, excadron.

ver, *veris*, primăvară și prin modificare de sens *vară*.

* *fontana, ae*, fântână (dela *fons*).

puteus, *i*, puț, fr. *puits*.

siccitas, *atis*, secetă (dela *siccus*).

adjutorium, *i*, ajutor.

lucrum, *i*, câștig, prin modificare de sens, *lucru*.

rota, *ae*, roată.

aratrum, *i*, aratru, plug.

vomer, *is*, ferul plugului, *vo-meră*.

tendicula, *ae*, tindeche (dela *tendo*).

* *gratis, is*, gratie (dela *cratis*).

iugum, *i*, jug.

caballus, *i*, cal fr. *cheval*.

frenum, *i*, frâu.

pastio, *onis*, pășune (dela *pasco* fr. *paisson*).

venditio, *onis*, vânzare.

comparatio, *onis*, cumpărare.

occupo, *are*, a ocupa.

dedo, *are*, a dedă.

exsudo, *are*, a asudă.

* *lucro, are*, a lucra.

aro, *are*, a ară.

sappo, *are*, a săpă.

semino, *are*, a sămăna.

* *sicilo, are*, a seceră.

tribulo, *are*, a treeră.

pasco, *ere*, a paște.

sappa, *ae*, sapă fr. *sape*.

sementia, *ae*, sămânță (dela *semen*).

securis, *is*, săcure.

lignum, *i*, lemn.

pomum, *i*, poamă.

sella, *ae, ŝa*, fr. *selle*.

cinga, *ae*, chingă, fr. *sangle*.

capistrum, *i*, căpăstru.

vitulus, *i*, vițel.

stabulum, *i*, staul.

negotium, *i*, negoț.

exsuco, *are*, a uscă.

intendo, *ere*, a întinde.

talio, *are*, a tăia.

despico, *are*, a despica.

injugo, *are*, a injugă.

mino, *are*, a amenința, a mână

* *caballarie*, adv. călare.

stringo, *ere*, a strânge.

* *bovestris, e*, buestru (*bos*).

disjugo, *are*, a dejugă.

transmitto, *ere*, a trimite.

IXL

Collis, *is*, colină.

planities, *ei, ŝes* (*planus*).

potentia, *ae*, putere, influența.

interitus, *us*, peire (*inter-co*).

en ! interj. iată.

firmus, *a, um*, tare (*infirm*).

celeber, *is, e*, celebru,
cras, adv. mâine.
saeculum, *i*, secol.
arx, *cis*, fortăreață.
orbis, *is*, boltă, *orbis terrarum*,
globul pământesc.

luno, *ōnis*, lunona.
ludibrium, *i*, batjocură (*ludus*).
aliquando, adv. odinioară,
cândva.
ne, conj. ca să nu.
sors, *sortis*, soarte.
pavo, *ōnis*, păun.
vox, *vocis*, voce.

Palumbus, *i*, porumbel.
bos, *bovis*, bou.
taurus, *i*, taur.
vitulus, *i*, vițel.
equa, *ae*, iapă.
* *mandus, i*, mânz.
capra, *ae*, capră, *caper, i*, țap.
haedus, *i*, ied.
vitulea, *ae*, vătui, capră de un
an (dela *vitulus*).
verres, *is*, vier.
scrofa, *ae*, scroafă.
masculus, *i*, mascur (*mas*).
porcellus, *i*, purcel.
asinus, *i*, asin, măgar.
camellus, *i*, cămilă.
canis, *is*, câine.
catella, *ae*, cățea.
catellus, *i*, cățel.
pretium, *i*, preț.
focus, *i*, vatră, foc.
olla, *ae*, oală.
pullus, *i*, puiu.
vacca, *ae*, vacă.
iuvenus, *i*, junc.

venia *ae*, iertare.
apricus, *a, um*, expus la soare.
hodie, adv. azi (*hoc die*).
amplus, *a, um*, amplu, mare.
tantum, adv. numai.
nimius, *a, um*, prea mare.

L

robur, *ōris*, tărie, putere (*robust*).
utinam, conj. o, de ar!
suavis, *e*, suav.
quoque, conj. și (accentuat).
augustus, *a, um*, august.
angustus, *a, um*, îngust.

LI

* *admissarius, i*, armăsar.
ovis, *is*, oaie.
vervex, *ecis*, berbece.
agnellus, *i*, miel (*agnus*).
agnelliola, *ae*, mioară (*agnus*).
* *annotinus, i*, noatin, miel de
un an, fr. *antenois*.
colastra, *ae*, corastră.
unctura, *ae*, untură.
* *Carnatio, onis*, Crăciun.
carnaceum, *i*, cârnat.
unctum, *i*, unt.
sebum, *i*, seu.
exterraneus, *i*, străin.
macellarius, *i*, măcelar.
negotiator, *oris*, negustor.
caseus, *i*, caș, brânză.
mola, *ae*, moară.
petra, *ae*, piatră, fr. *pierre*.
* *allevatum, i*, aluat.
furnus, *i*, furn. fr. *faur*.
linum, *i*, in, fr. *lin*.
fusus, *i*, fus.
* *camisia, ae*, cămașe, fr. *chemise*.

* *linea, ae, îe, fr. lîngé.*
sarica, ae, sarica.
laboriosus, a, um, muncitor (la-
bor).
sugo,  ere, a sugé.
 * *aplico, are, aplec a.*
 * *expavimento, are, a sp ai-*
m ant a (dela expaveo).
exstirpis, e, sterp; stirpesco, a
st arpi.
vendo,  ere, a vinde.
mulgeo,  ere, a mulge.
ferveo,  ere, a ferbe.
 * *etxercoro, are, a strecur a,*
(dela stercus).
 * *machino, are, a m acin a.*
coquo,  ere, a coace.
 * *excarmino, are, a sc arm an a.*
 * *torqueo,  ere, a toarce, a in-*
toarce.
expellavo, are, a sp al a (dela
per lavo).
exsuco, are, a uscă.
 * *depano, are, a depănă.*
 * *ad-uno, are, a adună, a ago-*
nisi
 * *tenda, ae, tindă. (dela tendo).*
 * *coctorium, i, cuptoriu (co-*
quo).

lana, ae, lână.
 * *foliolus, i, fuior.*
carium, i, caier.
tortum, i, tort.
 * *pandia, ae, pânză.*
 * *pannula, ae pănură.*
 * *adpost, adv. apoi.*
feto, are, f at a.
morsico, are, a mu c a.
latro, are, a lătră.
traiciens, tis, trecător.
ingrassio, are, a ingr s a, (dela
grassus--crassus fr. engrais-
ser.
tondeo,  ere, a tunde.
cotidie, adv. în fiecare zi.
natus, a, um, nat, n ascu ii, fii-
 * *incoagulo, are, a închegă,*
(dela coagulum, chiag fr. cail-
ler).
 * *fermento, are, a frământă.*
 * *tertivus, i, t r tiu (berbece*
t n r, dela tertius).
texo,  ere, a  es e.
consuo,  ere, a coase.
udus, a, um, ud.
exvento, are, a sv ant a (dela
ventus fr.  eventer.
 * *curtio, are, a cru t a.*

LII

Scipio,  onis, Scipio.
caedes, is, măcel, omor (dela
caedo).
incendium, i, incendiu.
expugno, avi, atum, are, a cu-
ceri (ex-pugna).
oppugno, avi, atum, are, a at c a
(ob-pugna).
vivo, xi, ctum,  ere, a trăi.
cresco, crevi, cretum,  ere, a cre-
ste.

tardus, a, um, t rziu, tarde
adv. t rziu.
salus, utis, sănătate (salutare).
impleo, evi, etum,  ere, a umple a.
frustra, adv. zădarnic (a fru-
str ).
tempto, avi, atum, are, a ispiti,
a încercă (tent a ie).
floreo, ui, —  ere, a înflori.
venio, veni, ventum, ire, a veni.

LIII.

Niōba, *ae*, Nioba.
 Tiresias, *ae*, Tiresias.
 Tantālus, *i*, Tantal.
 nemo, *nemīnis*, nimeni (*ne homo*).
 pulchritūdo, *īnis*, frumusețe (*pulcher*).
 superbia, *ae*, mândrie (*superbus*).
 scelus, *ēris*, crimă (*scelerat*).
 voluntas, *tis*, voință.
 ignōtus, *a, um*, necunoscut (*innotus*).
 appello, *avi, atum, are*, a chemă, a numi.
 specto, *avi, atum, are*, a privi (*spectacol*).
 talis, *e*, atare.
 tolēro, *avi, atum, are*, a toleră, a suferi.
 Thebānus, *i*, Teban.

Latōna, *ae*, Latona.
 Atlas, *ntis*, Atlas.
 nobilitās, *tis*, nobleță (*nobilis*).
 dictum, *i*, spusă, vorbă, (*dico*).
 saxum, *i*, stâncă.
 aequo, *avi, atum, are*, a egală.
 impēro, *avi, atum, are*, a porunci.
 sacrifico, *avi, atum, are*, a sacrifică.
 num, conj. oare.
 compāro, *avi, atum, are*, a compara.
 obtempēro, *avi, atum, are*, a ascultă, a se supune.
 oro, *avi, atum, are*, a rugă (*oratie*).
 vindico, *avi, atum, are*, a răsbună, a pedepsi (dela *vimdicere*).
 primum, adv. întâi.

LIV

tres, *tria*, trei.
 bibo, *bibi, ěre*, a bea.
 facio, *feci, factum, ěre*, a face.
 Gelous, *i*, Gelu.
 Copus, *i*, Căpușul.
 do, *dedi, datum, dare*, a dă.
 posteritas, *ātis*, posteritate, urmașii.
 iuxta, prep. lângă.
 proprius, *a, um*, propriu.
 dexter, *a, um*, drept, *dextera manus* mâna dreaptă.
 obtineo, *ui, ntum, ěre*, a obține.
 usque-ad, prep. până la.
 vicis, *vice*, schimbare *vice versa*.

habitātor, *ōris*, locuitor (dela *habitō*).
 video, *vidi, visum, ěre*, a vedea.
 Tuhutum, un comandant ungar.
 Stephānus, *i*, Stefan.
 dux, *ducis*, comandant (*duco*).
 interficio, *feci, fectum, ěre*, a omori (*inter și facio*).
 eligo, *legi, lectum, ěre*, a alege (*e și lego*).
 pacifice, adv. pacific (*pax facio*).
 feliciter, adv. în mod fericit.
 versus, *a, um*, întors (dela *verto*).
 collegium, *i*, colegiu.

LV

Caupōna, *ae*, cârciumă.
 deversorium, *i*, conac, han, hotel (dela *de-vertō*).

poculum, *i*, pocal, pahar.
 vitrum, *i*, sticlă (*vitraj*).
 sto, *steti, statum, stare*, a sta

gero, *gessi, gestum,  re*, a purt .
diffundo, *fudi, fusum,  re* a
v rs .

veho, *vexi, vectum,  re*, a duce
(pe sus).

nosco, *novi, notum,  re*, a cu-
noaște.

linea, *ae*, linie, urmă.

elephantus, *i*, elefant.

hospitium, *i*, osp t .

lectus, *i*, pat.

triclinium, *i*, tricliniu, masă cu
perne.

urceus, *i*, ulcior.

uter, *utris*, burduf.

amph ra, *ae*, amforă, vas.

viridis, *e*, verde.

teneo, *ui, ntum,  re*, a ținea.

fictilis, *e*, de pământ.

deprimo, *pressi, pressum,  re*, a
infund , a apăsă (*deprimat*)

advenio, *veni, ventum, ire*, a
sosi.

pendeo, *pependi, pensum,  re*, a
at rn , a sp nzur  (*depend-*
ent).

LVI

Contentio, * nis*, ceart , discuție
peric lum, *i*, pericol.

orac lum, *i*, oracol.

saevus, *a um*, crud.

crud lis, *e*, crud.

finio, *ivi, itum, ire*, a fini.

erudio, *ivi, itum ire*, a inv ț 
(*erudit*).

vestio, *ivi, itum, ire*, a imbr c 
(*vestis*).

Herc les, *is*, Hercule.

Eurystheus, *i*, Euristeu.

nutrio, *ivi, itum, ire*, a nutri.
punio, *ivi, itum, ire*, a pedepsi
(*poena*).

servio, *ivi, itum, ire*, a servi.

impedio, *ivi, itum, ire*, a impe-
dic  (*pes*).

expedio, *ivi, itum, ire*, a liber 
(*pes*).

mollio, *ivi, itum, ire*, a inmuia
(*mollis*).

enim, conj. c ci.

LVII.

Conviva, *ae*, oaspe (*convivium*).

cena, *ae*, cin .

causidicus, *i*, avocat (*causa,*
dico).

senex, *is*, b tr n (*senior*).

trib nus, *i*, tribun.

toga, *ae*, tog .

bull , *ae*, bul .

lares, *ium*, larii, sufletele mor-
ților.

lusus, *us*, joc, glum .

Martialis, *is*, Martial (*Mars*).

epigramma, *tis*, epigram .

a r, *a ris*, aer.

nubes, *is*, nor.

quadr tus, *a, um*, patrat (de  cl
codru)..

discumbo, *cubui, cubitum,  re*, a
șede  la mas  (r zimat in
cot).

prae-textus, *a um*, pretext  (șe-
sut  inainte cu purpur ).

ex-uo, *ui, utum,  re*, a desbr ca.

hil ris, *e*, vesel (*ilaritate*).

Sempronius, *i*, Semproniu.

Hortensius, *i*, Hortensiu.

elegans, *tis*, elegant, ales (*e-
iego*). ○
 quisque, fiecare.
 aliquid, ceva.
 exclămo, *avi, atum, are*, a ex-
 clamă.
 insto, *stiti, statum, are*, a insistă
 pro-pōno, *posui, positum,  re*, a
 propune.
 odi sus, *a, um*, urit, urgisit (de-
 la *odium*).
 spatium, *i*, spaţiu.
 coniunctio, * nis*, conjuncţie.
 disp no, *sui, situm,  re*, a dispu-
 ne, a a eză.
 sol, *is*, soare.
 nunc, adv. acum.
 ceno, *avi, atum, are*, a cină
 (*cena*).
 aureus, *a, um*, de aur (*aurum*).
 de-p no, *posui, positum,  re*, a
 depune.
 ded co, *avi, atum, are*, a dedică.
 secundus, *a, um*, al doilea.
 nob lis, *e*, vestit, nobil (*no-sco*).
 quondam, odinioară.

interr go, *avi, atum are*, a in-
 trebă, a interogă.
 rideo, *risi, risum,  re*, a r de.
 aperio, *ui, rtum, ire*, a desco-
 peri (*acoperemânt*).
 pergo, *perrexi, perrectum,  re*,
 a merge înainte (*per, rego*).
 furcifer, *a, um*, sp nzurat (*furca
 fero*).
 iacto, *avi, atum, are*, a se l u-
 d  (dela *iacio*).
 muto, *avi, atum, are*, a mută,
 a preface.
 statim, îndată (*sto*).
 prop ro, *avi, atum, are*, a se
 grăbi.
 privo, *avi, atum, are*, a priv ,
 a lipsi.
 super-sum, *fui, esse*, a r m -
 ne .
 desp ro, *avi, atum, are*, a des-
 per , a pierde speranţa (dela
spes).
 parturio, *ivi, itum, ire*, a se opinti
 (dela *pario*).

LVIII.

Aenigma, * tis*, ghicitoare, enig-
 m .
 navis, *is*, navă.
 prora, *ae*, prora, partea dinain-
 te a corăbii.
 puppis, *is*, pupă, partea dinapoi
 a corăbii.
 mitto, *misi, missum,  re*, a
 trimite.
 di est, adecă.
 attendo, *tendi, ntum,  re*, a fi
 atent, a fi încordat.
 possideo, *sedi, sessum,  re*, a
 posedă.

vocab lum, *i*, vorbă (*vocabular*).
 disco, *didici, discitum,  re*, a
 inv ţ .
 dico, *dixi, dictum,  re*, a zice.
 iocularis, *e*, de glumă (*iocus*).
 dissolvo, *solvi, solutum,  re*, a
 desleg , a disolvă.
 careo, *ui,  re*, a fi lipsit.
 prior, de mai înainte.
 posterior, de mai înapoi.
 scribo, *scripsi, ptum,  re*, a
 scrie.
 ibis, vei merge (dela *eo*).

- Fruges**, *um*, fructe, cereale (*frugal*).
- acies**, *ei*, linie de bătaie, luptă, (*acus*).
- semen**, *inis*, sămânță.
- cibus**, *i*, mâncare.
- divitiae**, *arum*, bogăție (*dives*).
- insidiae**, *arum*, cursă, capcană.
- rego**, *rexī, rectum, ̄ere*, a conduce (*rex*).
- vireo**, *ui — ̄ere*, a inverzi (*virilis*).
- floreo**, *ui — ̄ere*, a înflori (*flos*).
- ultra**, adv. el de el, dela sine.
- confligo**, *xi, ctum, ̄ere*, a se lovi, (*conflict*).
- argenteus**, *a, um*, de argint (*argentum*).
- distingo**, *xi, ctum, ̄ere*, a distinge, a împărți.
- ex-tingo**, *xi, ctum, ̄ere*, a stinge.
- constringo**, *xi, ctum, ̄ere*, a stringe, a îngheța.
- construo**, *xi, ctum, ̄ere*, a construi.
- mando**, *avi, atum, are*, a încredința (*mandat*).
- neglĕgo**, *xi, ctum, ̄ere*, a neglija, (*nec-lego*).
- finis**, *is*, sfârșit.
- magistratus**, *us*, magistrat și magistratură.
- calor**, *ōris*, căldură (*calorie*).
- piĕtas**, *ātis*, pietate (*pios*).
- cupiditas**, *ātis*, lăcomie (*cupidus*).
- porrigo**, *rexī, rectum, ̄ere*, a oferi.
- vivo**, *xi, ctum, ̄ere*, a trăi, (*vivus*).
- indico**, *xi, ctum, ̄ere*, a declara, a indica.
- edūco**, *xi, ctum, ̄ere*, a duce, a scoate
- dormio**, *ivi, itum, ire*, a dormi.
- efflo**, *avi, atum, are*, a expiră, a suflă; *animam efflare*, a și da sufletul.
- uro**, *ussi, ustum, ̄ere*, a arde (*combustibil*).
- tego**, *xi, ctum, ̄ere*, a acoperi (*tectum*).
- iungo**, *xi, ctum, ̄ere*, a uni (*conjunctie*).
- aeneus**, *a, um*, de aramă (*aes*).
- opus**, *̄eris*, operă, lucrare.
- bis**, de două ori.
- praebeo**, *ui, itum, ̄ere*, a oferi, a da (*prae, habeo*)
- con-gĕro**, *gessi, gestum, ̄ere*, a îngrămădi.
- struo**, *xi, ctum, ̄ere*, a ridică, a pune (*con-struo*).
- repetitus**, *a, um*, repetat (dela *re-pĕto*).
- dedūco**, *xi, ctum, ̄ere*, a duce în jos.
- ferreus**, *a, um*, de fier (*ferrum*).
- sanctus**, *a, um*, sfânt.
- ad-duco**, *xi, ctum, ̄ere*, a aduce.
- intel-lĕgo**, *xi, ctum, ̄ere*, a înțelege (dela *inter-lego*).

LX

- Pueritia**, *ae*, f. copilărie.
- Eurōtas**, *ae*, m. Eurotas, fluviu.
- firno**, *avi, atum, are*, a întări.
- recreo**, *avi, atum, are*, a recreia.
- importo**, *avi, atum, are*, a importa.
- furtum**, *i*, n. furt, hoție.
- occulto**, *avi, atum, are*, a ascunde.
- plaga**, *ae*, f. lovitura, rețea, laț.
- acerbus**, *a, um*, adj. aspru, grozav.

LXI

Praedico, *avi, atum, are*, a lăuda.
Thermopylae, *arum*, f. Thermopile.
angustiae, *arum*, f. strâmtoare.
occupo, *avi, atum, are*, a ocupa.
vito, *avi, atum, are*, a evita.
occultus, *a, um*, ascuns.
perfidus, *a, um*, nelegiuit, perfid.

monstro, *avi, atum, are* a arăta.
undique, adv. din toate părțile.
monumentum, *i*, n. monument.
aedifico, *avi, atum, are*, a edifica, a clădi.
vasto, *avi, atum, are*, a devasta.
aeternus, *a, um*, etern, vecinic, *in eternum*, pentru vecinicie.

LXII

Musculus, *i*, m. șoricel.
somnus, *i*, m. somn.
excio, *ii, itum, ire*, a stărni, a trezi.
metus, *us*, m. teamă.
perterreo, *ui, itum, ere*, a îngrozi.

impetro, *avi, atum, are*, a dobândi.
lenio, *ivi, itum, ire*, a potoli, a liniști.
paulus, *a, um*, puțin.
irretio, *ivi, itum, ire*, a prinde în laț.
studeo, *ui, ere*, a căuta, a studia.

LXIII

Genitus, *a, um*, dela *gigno*, *genui, genitum, ere*, a naște, a produce.
compello, *puli, pulsum, ere*, a împinge, a determina.
repudio, *ivi, itum, ire*, a goni a respinge.
potuit, a putut.
efficio, *feci, fectum, ere*, a face, a dobândi, a isbuti.
spolio, *avi, atum, are*, a despoia.
nex, *cis, f*. moarte.
quaero, *sivi, situm, ere*, a căuta, a cerceta.
muto, *avi, atum, are*, a muta, a schimba.
vestis, *is, f*. haină, îmbrăcăminte.
evado, *si, sum, ere*, a ieși, a scăpa.

quartanus, *a, um*, *quartana febris*, friguri ce apucă a patra zi.
singuli, *ae, a*, câte unul, una.
latebra, *ae, f*. ascunzătoare, vi-zuină.
commuto, *avi, atum, are*, a muta, a schimba.
cogo, *coegi, coactum, ere*, a sili, a constrânge.
comprehendo, *hendi, hensum, ere*, a prinde.
libertus, *i*, m. libert, sclav liberat.
perduco, *xi, tum, ere*, a duce, a conduce.
vix, adv. numai, abia.
adfinis, *e*, rudă, vecin.
propinquus, *a, um*, apropiat, înrudit.

LXIV

Temerarius, *a, um*, îndrăzneț, nesocotit.
classis, *is, f*. flotă.

proficiscor, *fectus sum, i*, a plecă.
consilium, *i*, n. sfat, plan.

paene, adv. aproape, cam.
culpo, *avi, atum, are*, a învinováți, a critica.
simulac, conj. îndată ce.
auspīcor, *atus sum, ari*, a lua auspicii.
gallīna, *ae*, f. găină.
omen, *inis*, n. prevestire, augur.
cavea, *ae*, f. cutie, coteț.
exeo, *ii itum, ire*, a ieși.
vescor, — *vesci*, a mânca, a se hrăni.

proicio, *tect, tectum, ere, a a*, runca.
nolint, dacă nu vor.
saltem, adv. cel puțin.
licet, *licuit* — *ere*, a fi permis, a putea.
clades, *is*, f. dezastru, pierdere.
temeritas, *atis*, t. îndrăzneală, orbire.
perdo, *didi, ditum, ere*, a pierde.
damno, *avi, atum, are*, a condamna la moarte.

LXV-

Conscendo, *ndi, nsum ere*, cu acuz, a urca, a se sui.
tergum, *i*, n. spate, dos.
traduco, *xi, ctum, ere*, a trece.
mulier, *eris*, f. femeie, muiere.
incendo, *ndi, nsum, ere*, a aprinde.
trano, *avi, atum, are*, a trece în inot.
blandus, *a, um*, blând, linguișitor.

exspecto, *avi, atum, are*, a aștepta.
laedo, *si, sum, ere*, a ataca, a vătăma.
relinquo, *liqui, lictum, ere*, a lăsa, a părăsi.
deformis, *e*, urât, diform.
monstrum, *i*, n. monstru.
ostendo, *ndi, nsum, ere*, a arăta.
abdūco, *xi, ctum, ere*, a lua, a răpi.

LXVI.

Preco, *onis*, m. pristav, herold.
furor, *oris*, m. furie, nebunie.
sollicito, *avi, atum, are*, a neliniști, a turbura.
serpens, *tis*, m. șarpe, balaur.
valeo, — *ere*, a fi puternic, a fi în stare.
ampūto, *avi, atum, are*, a curăți, a tăia.

duplīco, *avi, atum, are*, a în doi, a duplica.
amplifico, *avi, atum, are*, a mări.
flagro, *avi, atum, are*, a arde, a aprinde.
collum, *i* n. gât.
cruor, *ōris*, m. sânge.
venēno, *avi, atum, are*, a învenina

LXVII.

Sophōcles, *is*, Sofocle.
senectus, *ūtis*, f. bătrânețe.
tragoedia, *ae*, f. tragedie.
res familiaris, *rei familiaris*, f. avere.
iudicium, *i*, n. judecată.
voco, *avi, atum, are*, a chema.
desipiens, *tis*, nebun, lipsit de minte.

removeo, *movi, motum, ere*, a înlătura.
proximus, *a, um*, cel mai apropiat, *proxime* adv. în urmă.
carmen, *inis*, n. cântec.
sententia, *ae*, f. sentință, părere
iudex, *icis*, m. judecător.

LXVIII.

Sarcina, *ae*, f. sarcină, povară,
 onustus, *a, um*, încărcat.
 onus, *ĕris*, n. povară, greutate.
 levo, *avi, atum, are*, a ușura.
 claudo, *si, sum, ĕre*, a închide.
 opprimo, *essi, essum, ĕre*, a
 apăsa, a zdrobi.
 privo, *avi, atum, are*, a priva,
 a lipsi.

agitator, *oris*, m. mânător, vi-
 zitiu.
 însuper, adv. pe deasupra.
 detraho, *xi, ctum, ĕre*, a scoate,
 a jupui.
 iniungo, *xi, ctum, ĕre*, a pune
 a da.
 defleo, *vi, ĕtum, ĕre*, a plânge.
 premo, *pressi, pressum, ĕre*,
 a apăsa.

PARTEA IV-a

VOCABULAR GENERAL

A, *ab*, prep, de, dela, de cătră.
ac, conj. și
accurro, *i, sum, ěre*, alerg spre.
Achilles, *is, m.* Achile, nume propriu.
acies, *ei, f.* linie de bătaie, armată.
ad, prep. la, cătră, spre.
adduco, *xi, ctum, ěre*, a aduce.
adiuvo, *avi, atum, uvi, utum, are*, a ajuta.
aditus, *us, m.* intrare.
advenio, *veni, ventum, ire*, a sosi.
aedes, *is, f.* templu, *aedes ium*, casă, palat.
Aegyptus, *i, f.* Egiptul.
aeneus, *a, um*, de aramă.
aenigma, *tis, n.* ghicitoare.
aequo, *avi, atum, are*, a face egal.
aequus, *a, um*, egal, drept.
aër, *aëris, m.* aer
aestas, *ätis, f.* vara.
aestimo, *avi, atum, are*, a prețui
aetas, *ätis, f.* etate.
Africa, *ae, f.* Africa.
ager, *ri, m.* ogor, câmpie.
Sago, *egi, actum, ěre*, a uce, a mana, a aduce, *agere gratias* a mulțumi.
agricöla, *ae, m.* agricultor.

albus, *a, um*, alb.
Alcibiades, *is, m.* Alcibiade nume de persoană.
aliënus, *a, um*, străin.
aliquando, adv. cândva, odinioară.
alius, *a, ud*, altul.
alter, *a, um*, al doilea, altul, celălalt.
altus, *a, um*, înalt.
Aluta, *ae, m.* Oltu.
ambulo, *avi, atum, are*, a umblă, a se preumblă.
amica, *ae, f.* amică, prietenă.
amicitia, *ae, f.* amiciție, prietenie.
amicus, *i, m.* amic, prieten.
amitto, *misi, missum, ěre*, a pierde.
amo, *avi, atum, are*, a iubi.
amor, *ōris, m.* iubire, amor.
amphitheatrum, *i, n.* amfiteatru, circ.
amphōra, *ae, f.* amforă.
amplus, *a, um*, mare, încăpător, vast.
ancilla, *ae, f.* servitoare.
angustus, *a, um* îngust.
anima, *ae, f.* suflet, suflare
animal, *älis, n.* animal.
animus, *i, m.* suflet.

annus, i, m. an.
ante, prep. înainte.
antea, adv. înainte de aceea.
antiquus, a, um, antic, vechiu.
aperio, ui, ertum, ire, a află, a descoperi.
Apollo, inis, m. Apolo.
appello, avi, atum, are, a chemă, a numi.
apporto, avi, atum, are, a aduce.
appropinquo, avi, atum, are, a se apropia.
apricus, a, um, expus la soare.
apud, prep. la.
Apulum, i, n. Apulum (Alba Iulia).
aquaeductus, us, m. apeduct.
aquila, ae, acera, vulturul.
ara, ae, f. altar.
arbor, oris, f. arbor.
area, ae, f. curte, arie.
argenteus, a, um, de argint.
argumentum, i, n. argument, dovadă.
arma, orum, n. arme.
armatus, a, um, înarmat.
ars, tis, f. artă, meșteșug.
arx, cis, f. fortăreață, cetățuie.

Asia, ae, f. Asia.
asinus, i, m. măgar, asin.
asper, a, um, aspru.
astrum, i, n. astru, stea.
astutia, ae, f. vicleșug.
at, conj. dar, dincontră.
attămen, conj. cu toate acestea.
Atheniensis, is, m. Athenian.
Atlas, antis, m. Atlas.
attendo, di, tum, ăre, a fi atent.
audacia, ae, f. îndrăzneală, cetezanță.
audax, cis, îndrăsneț, obraznic.
audio, iui, itum, ire, a auzi.
augustus, a, um, august.
aureus, a, um, de aur, auriu.
auris, is, f. ureche.
ausculto, avi, atum, are, a ascultă.
aut, conj. sau, au.
autem, conj. însă.
autumnus, i, m. toamna.
auxilium, i, n. ajutor.
avaritia, ae, f. sgârcenie, lacomie.
ave, avete, fii sănătos.
avis, is, f. pasere.
avus, i, m. moș, bunic.

B

Baculinus, a, um, baculin, de băț.
barba, ae, f. barbă.
balneae, arum, f. băi.
beatus, a, um, fericit.
bellicōsus, a, um, rășboinic.
bellicus, a, um, de rășboiu.
bellum, i, n. rășboiu.
bene, adv. bine.

benignus, a, um, bun, binevoitor, blând.
bibo, bibi, — ăre, a bea.
bis, adv. de două ori.
bonus, a, um, bun, *bonum, i,* bunul.
brachium, i, n. braț.
brevis, e, scurt.
bullă, ae, f. bulă, amulet.

C

- Cadūcus**, *a, um*, trecător.
caecus, *a, um*, orb.
caedes, *is*, f. măcel, omor.
caelum, *i*, n. cer.
Caesar, *is*, m. Caesar.
calendae, *ārum*, f. calende, ziua întâia a lunii.
calīdus, *a, um*, cald.
calor, *ōris*, m. căldură.
campus, *i*, m. câmp, câmpie.
canis, *is*, m. câine.
canto, *avi, atum, are*, a cânta.
cantus, *us*, m. cântec.
capto, *avi, atum, are*, a lua, a prinde.
caput, *itis*, n. cap.
carens, *tis*, part. lipsit.
careo, *ui*, - *ēre*, a avea lipsă.
carrus, *i*, m. car, căruță.
Carthāgo, *inis*, f. Cartago.
carus, *a, um*, scump.
castīgo, *avi, atum, are*, a muștra a dojeni
castra, *ōrum*, n. tabără, castre.
casa, *ae*, f. casă, colibă, bordeiu.
casus, *us*, m. caz, întâmplare
castus, *a, um*, cast, neprihănit.
cathēdra, *ae*, f. catedră.
Catīlina, *ae*, m. Catilina, nume propriu.
caupōna, *ae*, f. cărciumă.
causa, *ae*, f. cauză, proces, pentru.
causidīcus, *i*, m. avocat.
celēber, *is, e*, celebru.
celebro, *avi, atum, are*, a celebra, a sărbători.
cena, *ae*, f. cină.
ceno, *avi, atum, are*, a cină.
Centaurus, *i*, m. Centaur.
Cerbērus, *i*, m. Cerber.
cera, *ae*, f. ceară.
certus, *a, um*, cert, sigur.
cervus, *i*, m. cerb.
cetēri, *ae, a*, ceilalți.
cetērum, conj. de altfel.
Charon, *tis*, m. Charon.
Chiron, *ōnis*, m. Chiron.
Christus, *i*, m. Cristos.
cibus, *i*, m. mâncare.
Cicēro, *ōnis*, m. Cicero.
circensis, *e*, circens, de circ, joc de circ.
circum, prep. împrejur.
circus, *i*, m. circ.
cito, adv. iute, dela *citus, a, um*.
civilis, *e*, civil.
civis, *is*, m. cetățean.
civitas, *tis*, f. cetate, cetățenie.
cithāra, *ae*, f. chitară, liră.
clamo, *avi, atum, are* a chema, a strigă.
clarus, *a, um*, vestit, strălucit.
clemens, *tis*, clement, îndurător.
clivus, *i*, m. colină, movilă, pantă.
Cocytus, *i*, m. Cocitul.
cognosco, *novi, nītum, ēre*, a cunoaște.
collegium, *i*, n. colegiu.
colo, *ui, tum, (cultum), ēre, a* cultivă.
colonia, *ae*, f. colonie.
Colossēum, *i*, n. Coloseul.
columba, *ae*, f. porumbel.
comes, *itis*, m. tovarăș, însoțitor.
commōdum, *i*, n. avantaj, folos.
commūnis, *e*, comun.
compāro, *avi, atum, are*, a compara.
comporto, *avi, atum, are*, a aduce
concordia, *ae*, f. concordie, unire.

conficio, feci, fectum,  re, a face,
 a s v r i.
confligo, xi, ctum,  re, a lovi, in
acie confli ere, a se lovi cu
 armata.
con ero, gesi, gestum,  re, a in-
 gr m di.
congr go, avi, atum, are, a
 strânge.
collis, is, m. colin .
coniunctio,  nis, f. conjunc ie.
consul, lis, m. consul.
constans, tis, constant, statornic.
constringo, in, xi, strictum,  re'
 a str nge, a in he a.
construo, xi, ctum,  re, a construi.
consuetudo, inis, f. obicei, u,
 obi nuin a.
consultus, a, um, cumpănit, in-
 te ept, **jurisconsultus, i, juris-**
 consult, om de legi.
contentio,  nis, f. ceartă.
contentus, a, um, mul umit.
contra, prep. in contra.
conviva, ae, m. oaspe.
copia, ae, f. mulțime, cantitate,
copiae,  rum trupe.

Copus, i, m. Căpușul, un fluviu,
cornu, us, n. corn.
coram, prep. in fa a.
cor na, ae, f. coroana.
cor no, avi, atum, are, a incoron .
corpus,  ris, n. corp, trup.
cras, adv. m ine.
cremo, avi, atum, are, a arde.
cresco, crevi, cretum,  re, a
 cre te.
cruci tus, us, m. chin, tortură.
crud lis, e, crud.
cubiculum, i, n. odaie de cul-
 care, iatac.
culina, ae, f. bucătărie.
cult ra, ae, f. cultură.
cum, prep. cu, impreună cu.
cum, conj. când, de i, fiindcă.
cunctus, a, um, to i.
cupiditas,  tis, f. dorin a, l co-
 mie.
cur, conj. de ce, pentru ce.
curriculum, i, curs, mers, c ru-
 cior.
currus, us, car, car triumfal.
custodio, i, itum, ire, a păzi,
custos,  dis, m. păzitor.

D

Dacia, ae, f. Dacia.
Dacus, i, m. Dac.
Danubius, i, m. Dunărea.
de, prep. de, despre, dela, de
 către.
dea, ae, f. zei a.
dedico, avi, atum, are, a dedica,
 a in chin .
deduco, xi, ctum,  re, a duce, a
 deduce, a sc de .
deinde, adv. apoi.

delecto, avi, atum, are, a desf a.
deleo, evi, etum,  re, a  terge, a
 distruge.
delictum, i, delict, gre eal .
Delphicus, a, um, delfic.
denarius, i, m. dinar, o monetă.
denique, adv. in sfârșit.
dep no, posui, itum,  re, a de-
 pune, a pune jos.
deprimo, essi, ssum  re, a b g , a
 apăsă, a lăsă.

despĕro, *avi, atum, are*, a des-
 peră.
deus, *i*, m. zeu.
deversorium, *i*, n. han, hotel,
 prăvălie.
dextĕrus, *a, um*, drept.
Diāna, *ae, f.* Diana.
dico, *dixi, dictum, ěre*, a zice, a
 spune.
diligentia, *ae, f.* sârguință, si-
 lință.
dimidium, *i*, n. jumătate, *ad di-*
midium până la jumătate.
disciplīna, *ae, f.* disciplină, în-
 vătătură.
discipūlus, *i*, m. școlar, elev.
disco, *didici, discitum, ěre*, a în-
 vătă, a se instrui.
discordia, *ae, f.* discordie, desu-
 nire.
discumbo, *cubui, cubitum, ěre*, a
 se culcă, a se așeză la masă.
dispositus, *a, um*, așezat.
dissolvo, *solvi, solutum, ěre*, a
 deslegă, a rezolvă.

distingo, *xi, ctum, ěre*, a distinge
 a împărți.
diversus, *a, um*, divers, deo-
 sebit.
dives, *itis*, bogat.
divitiae, *arum, f.* bogăție.
divido, *si, sum, ěre*, a împărți.
divinus, *a, um*, divin.
diu, adv. mult timp.
do, *dedi, datum, are*, a da.
doceo, *ui, ctum, ěre*, a învăța, a
 instrui.
doctrīna, *ae, f.* învățătură.
doctus, *a, um*, învățat.
domīna, *ae, f.* stăpână.
dominus, *i*, m. stăpân, domn.
domus, *us, f.* casă, palat.
donum, *i*, n. dar.
dormio, *ivi, itum, ire*, a dormi.
dulcis, *e*, dulce.
dum, conj. cât timp, pe când.
duo, *ae, o*, doi.
duodeviginti, optsprezece.
durus, *a, um*, dur, aspru.
dux, *cis, m.* comandant, călăuză

E

E sau *ex*, prep. de, din, de la.
ebrietas, *atis, f.* beție, necum-
 pătare.
edo, *edi, esum, ěre*, mănca.
edūco, *avi, atum, are*, a educă,
 a crește.
efflo, *avi, atum, are*, a suflă, *a-*
nimam efflare, a-și da su-
 fletul.
ego, *mei, mihi, me*, eu.
egregius, *a, um*, distins, deosebit.
elephantus, *i*, m. elefant.
elĕgans, *tis*, elegant, ales.
eligo, *legi, lectum, ěre*, a alege.
 en. interj. iată ! hei !

enim, conj. căci.
eo, *ivi, itum, ire*, a merge.
epigramma, *atis, n.* epigramă,
 poezie scurtă.
epulum, *i* și *epulae, arum*, os-
 păț, banchet.
eques, *itis, m.* călăreț.
equus, *i, m.* cal, *ex equo* de călare.
ergo, conj. deci, prin urmare.
erro, *avi, atum, are*, a greși, a
 face eroare.
erudio, *ivi, itum, ire*, a instrui, a
 cioplî.
et, conj. și.
etiam, conj. și, chiar.

Eurōpa, *ae, f.* Europa.
Eurystheus, *i, m.* Euristeu, nume de persoană.
excīto, *avi, atum, are,* a excita, a atăta.
exemplum, *i, n.* exemplu.
exclāmo, *avi, atum, are,* a exclamă.
expedio, *ivi, itum, ire,* a descercă, a liberă.

expressus, *a um, expres,* anumit.
expugno, *avi, atum, are,* a cuceri.
extingo, *inxi, inctum, ěre,* a stinge, a nimici.
exsto, *stīti, extātum, are,* a intrece, a rămâneă, a există.
exta, *orum, n.* maruntae.
extra, prep. afară de, din.
exuo, *ui, utum, ěre,* a desbrăcă

F

Fabūla, *ae, f.* fabulă, poveste.
faber, *ri, faur,* autor.
facio, *fecī, factum, ěre,* a face.
factus, *a, um, făcut, factum i, n.* faptă.
fama, *ae, f.* faimă.
familia, *ae, f.* familie.
farina, *ae, f.* făină.
fecundus, *a, um, fecund,* roditor.
feliciter, adv. în mod fericit.
felix, *cis, fericit.*
femīna, *ae, f.* femeie
fenestra, *ae, fereastră.*
fere, adv. cam, aproape.
ferreus, *a, um, de fier*
ferūla, *ae, f.* ferulă, linie, vargă.
ferus, *a, um, sălbatic, crud.*
festīno, *avi, atum, are,* a se grăbi.
fictīlis, *e, de lut, de pământ.*
fides, *ei, f.* credință.
figo, *xi, xum, ěre,* a înfige.
fidus, *a, um, credincios.*
filia, *ae, f.* fiică.
filius, *i, m.* fiu.
finio, *ivi, itum, ire,* a fini, sfârși.
finis, *is, m.* sfârșit, fine.
firmus, *a, um, tare, solid.*

Flavius, *i, m.* Flaviu, nume propriu.
floreo, *ui, — ěre,* a înflori.
flos, *floris, m.* floare.
fluctus, *us, n.* val, mare.
flumen, *inis, n.* fluviu
fluvius, *i, m.* fluviu
forma, *ae, f.* formă.
fortis, *e, viteaz, puternic.*
fortitudo, *inis, f.* vitejie.
fortūna, *ae, f.* noroc, soartă.
fossa, *ae, f.* șanț, groapă.
fractus, *a, um, frânt.*
frango, *fregi, fractum, ěre,* a frânge.
frater, *is, m.* frate.
frequentō, *avi, atum, are,* a frecventă, a cercetă.
frigidus, *a, um, rece.*
frigus, *oris, n.* frig.
frons, *tis, f.* frunte.
fructus, *us, m.* fruct.
fruges, *um, f.* rod.
frustra, adv. de geaba, zădărnice.
funda, *ae, praștie.*
furfifer, *i, m.* spânzurat, blestemat.
futūrus, *a, um, viitor, futura orum, cele viitoare.*

G

Galea, *ae*, f. coif.
Gallicus, *a, um*, galic, francez.
Gelus, *i*, m. Gel.
gens, *ntis*, f. gintă.
genu, *us*, n. genunche.
genus, *ëris*, n. neam, gen.
Germanicus, *a, um*, german, nemțesc.
gero, *gessi, gestum, ëre*, a purtă.
gesto, *avi, atum, are*, a purtă, a duce.
gladius, *i*, m. sabie.

gloria, *ae*, f. glorie.
Graecus, *a, um*, grecesc, elin.
granum, *i*, n. grăunte, grău.
gratia, *ae*, favoare, *gratias red-
dëre* sau *agëre*, a multumi.
gratulatio, *önis*, f. felicitare.
gratus, *a, um*, plăcut, recuno-
scător.
grossus, *a, um*, gros.
guberno, *avi, atum, are*, a gu-
vernă, a conduce.

H

Habeo, *ui, itum, ëre*, a aveă, a țineă.
habitator, *öris*, m. locuitor.
habito, *avi, atum, are*, a locui.
Hercules, *is*, m. Hercule.
heri, adv. ieri.
heu, interj. vai.
hic, adv. aci.
hic, *haec, hoc*, acest, aceasta.
hiems, *ëmis*, f. iarnă.
hiläris, *e*, vesel.
hirundo, *inis*, f. rândunică.
Hispania, *ae*, f. Spania.
historia, *ae*, f. istorie.

hodie, adv. azi.
homo, *ïnis*, m. om.
honor, *öris*, m. onoare.
hora, *ae*, f. oră.
Horatius, *i*, m. Horatiu.
horribilis, *e*, oribil, grozav.
hortus, *i*, m. grădină.
Hortensius, *i*, m. Hortensiu, nu
me propriu.
hospitium, *i*, n. ospăț, masă, os-
pitalitate.
hostia, *ae*, f. jertfă.
humänus, *a, um*, uman, omenesc

I

lacto, *avi, atum, are*, arunc, laud.
iam, adv. acum, dejă.
ibi, adv. aci, acolo.
ibis, vei merge, dela *eo*.
ientaculum, *i*, n. dejun, masă.
igitur, conj. deci, prin urmare.
ignis, *is*, m. foc.
ignoro, *avi, atum, are*, a ignoră,
a nu cunoaște.
ignotus, *a, um*, necunoscut.

ille, *illa, illud*, acel, aceă.
immänis, *e*, colosal, grozav.
immölo, *avi, atum, are*, a jertfi-
impedio, *ivi, itum, ire*, a impe-
dică.
imperator, *öris*, m. comandant,
impărat.
imperium, *i*, n. comandă, im-
periu.

impĕro, *avi, atum, are*, a comandă, a porunci.
impius, *a, um*, impiu, nelegiuit, neevlavios.
impleo, *evi, etum, ěre*, a umplea.
imprĕbus, *a, um*, necinstit.
in, prep. in, pe.
incredibĭlis, *e*, de necrezut.
incendium, *i*, n. incendiu, foc.
incertus, *a, um*, nesigur.
incĕla, *ae, m*, locuitor.
incommĕdum, *i*, n. desavantagiu.
inconstantia, *ae, f*, nestatornicie.
indicō, *avi, atum, are*, a indica, a declară, a propune, a arătă.
indĕles, *is, f*, fire, caracter.
industria, *ae, f*, activitate.
industrius, *a, um*, activ.
inflātus, *a, um*, umflat.
infecundus, *a, um*, neroditor.
infĕri, *ōrum, m*, zeii din infern, Infernul.
infĕrus, *a, um*, de jos, din infern.
infirmus, *a, um*, infirm, fără putere.
ingenium, *i*, n. talent, fire.
ingens, *tis, f*, mare, colosal, enorm.
inimĭcus, *i, m*, inimic.
initium, n. început.
iniustus, *a, um*, nedrept.
inquit, zise, verb. defectiv.
insidiae, *ārum, f*, curse, capcană.

insignis, *e*, insemnat, vestit.
insto, *stĭti, atum, are*, a insistă, a stăruî.
instrumentum, *i, n*, instrument.
intelligō, *xi, ctum, ěre*, a înțelege.
inter, prep. între.
interea, adv. într'acca.
interdum, adv. din când în când.
interficio, *feci, fĕctum, ěre*, a omori, a ucide.
interĭtus, *us, m*, pieire.
interrĕo, *avi, atum, are*, a întrebă.
iocĕsus, *a, um*, de glumă.
ioculāris, *e*, de glumă, *res ioculares*, glume.
ipse, *ipsa, um*, însuș, *ipsissimus*, *a, um*, personal.
ira, *ae, f*, mânie.
irriĝo, *avi, atum, are*, a udă, a face irigație.
is, *ea, id*, acel, acea.
iste, *ista, istud*, acesta.
ita, adv. astfel.
Italia, *ae, f*, Italia.
ităque, conj. astfel, așa dar.
itĕrĭm, adv. din nou.
iungo, *xi, ctum, ěre*, a uni.
Iuno, *ōnis, f*, Iuno.
Iuppĭter, *Iovis, m*, Iupiter.
ius, *iuris, n*, drept, dreptate, *ius dicĕre*, a da dreptate, a pronunță o sentință.
iuxta, prep. lângă, pe lângă.

L

Labor, *ōris, m*, muncă, suferință, lucrare.
labĕro, *avi, atum, are*, a lucra, a suferi.
lac, *tis, n*, lapte,
laetitia, *ae, f*, veselie, bucurie.

laetus, *a, um*, vesel.
laevus, *a, um*, stâng.
Lar, *is, pl. Lares, ium*, zeii Lari.
Latĭnus, *a, um*, Latin.
Latĕna, *ae, f*, Latona.
latus, *a, um*, lat.

laudo, *avi, atum, are*, a lăuda.
lavo, *lavi, lotum, are*, a spăla.
lectulus, *i*, m. pătisor, pat.
lectus, *i*, m. pat.
legio, *ōnis*, f. legiune.
lego, *legi, lectum, ēre*, a citi. a
 alege.
lento, adv. încet, dela *lentus, a,*
um.
leo, *ōnis*, m. leu.
lex, *gis*, f. lege.
libenter, adv. bucuros.
liber, *a, um*, liber.
liber, *libri*, m. carte.
liberi, *ōrum*, m. copii.
libero, *avi, atum, are*, a libera.
libertas, *ātis*, f. libertate.
libitus, *us*, m. voie, caprițiu
lictor, *ōris*, m. lictor.
liniea, *ae*, f. linie, urmă.
lingua, *ae*, f. limbă.
littera, *ae, f. literă, litterae, arum*
 știință, literatură.

Livia, *ae, f.* Livia
locus, *i*, pl. *loca, locorum*. loc
longitudo, *inis*, f. lungime.
longus, *a, um*, lung.
longinquus, *a, um*, depărtat, e
longinquo, din depărtare.
lorica, *ae, f.* platoșe.
Lucia, *ae, f.* Lucia.
Lucius *i*, m. Luciu.
ludibrium, *i*, n. batjocură.
ludo, *si, sum, ēre*, a se jucă, a
 glumi.
ludus, *i*, m. joc, școală.
lugubris, *e*, lugubru, de jale.
luna, *ae, f.* luna.
lupus, *i*, m. lup.
luscinia, *ae, f.* privighetoare.
lusus, *us*, m. joc, glumă.
lux, *lucis*, f. lumină.
luxuria, *ae, f.* desfrâu, lux.
luxuriōsus, *a um*, desfrănat.
luxos.

M

Machina, *ae, f.* mașină, auto-
 mobil.
macto, *avi, atum, are*, a jertfi.
magister, *i*, m. magistru, pro-
 fesor.
magistra, *ae, f.* învățătoare, pro-
 fesoară.
magistratus, *us*, magistrat, ma-
 gistratură.
magnus, *a, um*, mare.
Maia, *ae, f.* Maia
malus, *a, um*, rău.
mando, *avi, atum, are*, a incre-
 dință.
mane, adv. dimineață.
manes, *ium*, m. zeii mani.
manumitto, *si, ssun, ēre*, a li-

beră un sclav.
manus, *us, f.* mână.
mare, *is, n.* mare.
Mars, *tis, m.* Marte.
Martiālis, *is, m.* Martial.
mater, *is, f.* mamă.
mathematica, *ae, f.* matematică.
mel, *mellis, n.* miere.
membrum, *i, n.* membru.
memoria, *ae, f.* memorie, amin-
 tire.
mensa, *ae, f.* masă, *mensae se-*
cundae, chef, banchet.
mensis, *is, m.* lună.
merces, *ēdis, f.* plată, răsplată
Mercurius, *i, m.* Mercur.
meus, *a, um*, al meu, a mea.

miles, *itis*, m. soldat.
minister, *ri*, m. slujitor.
minus, adv. mai puțin.
mirus, *a, um*, minunat, admirabil.
miser, *era, um*, nenorocit.
mitto, *misi, missum, ere*, a trimite.
modo, adv. de curând, *modo, modo*, când, când.
modus, *i*, m. mod.
mollis, *ivi, itum, ire*, a înmuiă.
mollis, *e*, moale.
moneo, *ui, itum, ere*, a înștiința, a atrage atenția.
mons, *tis*, m. munte.
mora, *ae*, f. întârziere, zăbavă

morbis, *i*, m. boală, morb.
mors, *mortis*, f. moarte.
mortalis, *e*, muritor.
mortuus, *a, um*, mort.
mos, *moris*, m. morav.
motus, *us*, m. mișcare.
multa, *ae*, f. amendă.
multitudo, *inis*, f. mulțime.
multus, *a, um*, mult.
mundus, *i*, m. lume.
munus, *a, um*, întărit.
murus, *i*, m. zid.
Musa, *ae*, f. muză.
musca, *ae*, f. muscă.
muto, *avi, atum, are*, a mută, a schimbă.

N

Nam, conj. căci.
Napoca, *ae*, f. Napoca.
narro, *avi, atum, are*, a nară, a povesti.
natalis, *e*, de naștere, *dies natalis*, onomastica.
natūra, *ae*, f. natură, fire.
natus, *a, um*, născut.
nauta, *ae*, m. corăbier.
navis, *is*, f. navă.
ne, conj. să nu, ca să nu.
necessarius, *a, um*, necesar.
necessitas, *atis*, f. necesitate.
neco, *avi, atum, are*, a omori.
nefarius, *a, um*, nelegiuit.
neglêgo, *xi, ctum, ere*, a neglija.
nemo, *inis*, m. nimenea.
nervus, *i*, m. nerv.
Neptūnus, *i*, m. Neptun.
neque, conj. nici.
Nerva, *ae*, m. Nerva.
niger, *ra, rum*, negru.
nihil, nedeclin. nimic.

Nilus, *i*, m. Nilul.
nimius, *a, um*, prea mult, prea mare.
Niōba, *ae*, f. Nioba.
nobilis, *e*, nobil, cunoscut.
nobilitas, *atis*, f. nobleță, nobilime.
noctu, adv. noaptea.
nomen, *inis*, n. nume.
nomino, *avi, atum, are*, a numi
non, adv. nu.
nonnulli, *ae, a*, unii.
nosco, *novi, notum, ere*, a cu noaște.
noster, *a, um*, al nostru, a noastră.
noto, *avi, atum, are*, a notă, a însemnă.
notus, *a, um*, cunoscut.
novem, nouă.
novus, *a, um*, nou.
nox, *noctis*, f. noapte.
noxius, *a, um*, vătămător.

nubes, *is*, f. nor.
nubilum, *i*, n. timp nouat.
nullus, *a, um*, nici unul.
num, conj. oare.
numero, *avi, atum, are*, a numără.

numerus, *i*, m. număr.
nunc, adv. acum.
nuntio, *avi, atum, are*, a anunța.
nuntius, *i*, veste, vestitor.
nusquam, adv. nicăiri.
nutrio, *ivi, itum, ire*, a nutri.

O

Ob, prep. pentru, în contra.
oblongus, *a, um*, lungueț.
obscurus, *a, um*, obscur, întunecos.
obnoxius, *a, um*, supus.
obtemporo, *avi, atum, are*, a ascultă, a se supune.
obtineo, *ui, entum, ere*, a obține, a stăpâni.
Oceanus, *i*, m. Ocean.
odiōsus, *a, um*, urit, urgisit.
olim, adv. odinioară.
omnis, *e*, tot, fiecare.
onero, *avi, atum, are*, a încărca, a împovăra.
opinio, *ōnis*, f. opinie.
oppidum, *i*, n. oraș.
oppugno, *avi, atum, are*, a asedia.
opulentus, *a, um*, bogat, imbelșugat.

opus, *eris*, n. operă, lucrare.
ora, *ae*, f. țarm.
oraculum, *i*, n. oracol.
oratio, *ōnis*, f. cuvântare, orațiune.
orator, *ōris*, m. orator.
Orbilius, *i*, m. Orbiliu, nume de persoană.
orbis, *is*, m. orbită, glob, *orbis terrarum*, globul, rotogolul pământesc.
Orcus, *i*, m. Orcus, Intern.
ordo, *inis*, m. ordin, rang.
ornamentum, *i*, n. ornament, pozoabă.
orno, *avi, atum, are*, a împodobi.
ornatus, *a, um*, împodobit.
oro, *avi, atum, are*, a se rugă.
os, *oris*, n. gură.
os, *ossis*, n. os.
ovum, *i*, n. ou.

P

Pabulum, *i*, n. hrană, nutriment.
pacifice, adv. în mod pacinic.
panis, *is*, m. pâine.
par, *paris*, egal, asemenea.
parens, *tis*, m. părinte.
paries, *ētis*, m. perete.
paro, *avi, atum, are*, a pregăti.
pars, *tis*, f. parte.
parturio, *ivi, itum, ire*, a se o-

pinti, a se căzni să nască.
parvus, *a, um*, mic.
pater, *is*, m. tată.
patria, *ae*, f. patrie.
Patavissa, *ae*, f. Patavissa.
paucus, *a, um*, puțin.
pauper, *is*, sărac.
paupertas, *ātis*, f. sărăcie.
pavo, *ōnis*, m. păun.

pax, pacis, f. pacē.
pecunia, ae, f. bani.
pectus, ōris, n. piept.
pedes, itis, m. pedestraș, infanterist.
pelles, is, f. piele.
pendens, tis, atârnatōr, dependent.
per, prep. prin.
pergo, rexi, rectum, ēre, a continuă, a merge înainte.
pericūlum, i, n. pericol, primejdie.
periculōsus, a, um, periculos.
permagnus, a, um, foarte mare.
perniciēs, ēi, f. pieire.
perītus, a, um, priceput.
persōna, ae, f. persoană.
peto, īvi, itum, ēre, a cere, a peți, a se îndreptă spre, a atacă.
Phoebus, i, m. Phoebus, soarele.
philosōphus, i, m, filozof.
physicus, a, um, fizic.
piētas, ātis, f. pietate, evlavie.
piger, ra, rum, leneș, trândav.
pila, ae, f. minge.
pilum, i, n. suliță, armă de aruncat.
Piretus, i, m. Prutul.
pius, a, um, pios, evlavios.
placo, avi, atum, are, a îmblânzi, a potoli.
placeo, ui, itum, ēre, a plăcea.
plagōsus, a, um, bătăuș.
planities, ēi, f. șes.
Plato, ōnis, m. Plato, nume de persoană.
planus, a, um, plan.
plerumque, adv. de obicei.
plus, adv. mai mult.
Pluto, ōnis, m. Pluto.

pocūlum, i, n. păhar.
poena, ae, f. pedeapsă.
poēta, ae, m. poet.
popūlus, i, m. popor.
porrigo, xi, ctum, ēre, a produce, a ridică, a oferi.
porta, ae, f. poartă.
porto, avi, atum, are, a purta.
possideo, sedi, sessum, ēre, a posedă.
post, prep. după, în urmă.
postea, adv. după aceea.
posteritas, ātis, f. posteritate, urmași.
postērus, a, um, următor, urmaș.
postrēmo, adv. în cele din urmă.
potens, tis, puternic, influent.
potentia, ae, f. putere, influență.
potestas, ātis, putere, autoritate.
praebeo, ui, itum, ēre, a oferi.
praeceptor, ōris, m. învățător, preceptor.
praeclārus, a, um, foarte strălucit, vestit.
praeda, ae, f. pradă.
praesidium, i, n. garnizoană.
praemium, i, n. premiu, recompensă.
praeterea, adv. pe lângă acea.
praetextus, a, um, brodat, pretextă.
prandeum, i, n. prânz.
pratium, i, n. livade.
pretiōsus, a, um, prețios.
prex, cis, pl. *preces, um*, rugăciune.
principātus, us, m. stăpânire principat.
principium, i, n. început.
primum, adv. întâi, mai întâi.
prior, ius, mai întâi.

privo, *avi, atum, are*, a privà, a lipsi.

pro, prep. pentru, în loc de.

probus, *a, um*, cinstit.

procella, *ae*, f. furtună.

proclivus, *a, um*, sau *is, e*, a plecat.

procul, adv. departe, aproape.

proditio, *ōnis*, f. trădare.

proelium, *i*, n. bătălie.

profundus, *a, um*, adânc, profund.

propello, *pulsi, pulsum, ere*, mă duc, *machina propello*, alerg cu automobil.

propĕro, *avi, atum, are*, a se grăbi.

propōno, *posui, positum, ere*, a propune, a pune înainte.

proprius, *a, um*, propriu, particular.

propter, prep. pentru, din cauză
prora, *ae*, f. prora, partea dinainte a corabiei.

proverbium, *i*, n. proverbiu.

provincia, *ae*, f. provincie.

publicus, *a, um*, public.

puella, *ae*, f. copilă, fată.

puer, *i*, m. băiat, sclav.

pugna, *ae*, f. luptă.

pugno, *avi, atum, are*, a se luptă.

pulcher, *a, um*, frumos.

pulchritudo, *inis*, f. frumusețe.

pullus, *i*, m. puiu.

punio, *iv, itum, ire*, a pedepsi.

puppis, *is*, f. pupă, partea dinapoi a corabiei.

purgo, *avi, atum, are*, a curăți.

Pythia, *ae*, f. Pythia, nume de persoană.

Q

Quadratus, *a, um*, pătrat.

qualis, *e*, ce fel.

quam, conj. decât, cât de.

quamquam, conj. deși.

quantus, *a, um*, cât de mare.

qui, *quae, quod*, care, ce.

quia, conj. fiindcă.

quis, *quid*, cine, ce.

quattuor, patru.

quinque, cinci.

Quintus, *i*, m. Quintus, nume de persoană.

quo, adv. încotro.

quondam, adv. cândva, odinioară.

Quoque, conj. și, și încă.

R

Radix, *vcis*, f. rădăcină.

ramus, *i*, m. ramură, creangă.

ratio, *ōnis*, f. rațiune.

rarus, *a, um*, rar.

rasus, *a, um*, ras.

recito, *avi, atum, are*, a roști, a recită.

recte, adv. pe drept, cu dreptate.

rectus, *a, um*, drept.

recumbo, *cubui, cubitum, ere*, a se culcă, a se așeza la masă.

reddo, *didi, ditum, ere*, a da înapoi, *reddere gratias*, a răta recunoștință.

redeo, *ivi, itum, ire*, a se întoarce, a reveni.

redigo, egi, actum, ěre, a preface.

reditus, us, m. întoarcere.

regina, ae, f. regină.

regio, onis f. regiune.

regnum, i, n. regat, domnie.

rego, xi, ctum, ěre, a conduce, a cârmui.

remedium, i, n. remediu, leac.

repetitio, onis, f. repetare.

repetitus, a, um, repetat.

res, rei, f. lucru; *re spública,* stat.

respondeo, pondi, ponsum, ěre, a răspunde.

responsum, i, n. răspuns.

reus, a, um, vinovat

rex, regis, m. rege.

rideo, risi, risum, ěre, a râle.

ripa, ae, f. râpă, mal.

risus, us, m. răs.

rogo, avi, atum, are, a rugă, a cere, a întrebă.

Roma, ae, f. Roma.

Romania, ae, f. România.

Romānus, i, m. Roman, Român.

Roscius, i, m. Rosciu, nume de persoană.

robur, oris, n. tărie, putere, stejar.

rota, ae, f. roată.

ruber, a um, roșiu.

rusticus, a um, rustic.

S

Sacer, era, crum, sacru, sfințit.
sacerdos, otis, m. f. preot, preoteasă.

sacrificium, i, n. sacrificiu, jertfă.

sacrifico, avi, atum, are, a sacrifică, a jertfi.

saeculum, i, n. secol, veac.

saepe, adv. adeseori.

saevus, a, um, crud.

sagitta, ae, f. săgeată.

sal, lis, n. sare.

salus, utis, f. sănătate, salvare.

sanctus, a, um, sfânt.

sapiens, tis, înțelept.

sapientia, ae, f. înțelepciune.

satis, și sat, adv. destul.

Saturnus, i, m. Saturn.

saxum, i, n. stâncă.

scelus, ěris, n. crimă.

schola, ae, f. școală.

scientia, ae, f. știință.

Scipio, onis, m. Scipio, nume de persoană.

scribo, psi, ptum, ěre, a scrie.

scriptor, oris, m. scriitor.

scutum, i, n. scut.

securus, a, um, sigur, fără grije.

sed, conj. însă, dar.

sedeo, sedi, sessum, ěre, a ședeă.

sedes, is, f. lăcaș, scaun, loc de ședere.

semen, inis, n. sămânță.

semper, adv. totdeauna.

Sempronius, i, m. Semproniu, nume de persoană.

senex, nis, m. bătrân.

sensus, us, m. simț.

sentio sensi, sensum, ěre, a simți.

sepăro, avi, atum, are, a separă.

septem, șapte.

sepulchrum, i, n. mormânt.

sermo, onis, m. convorbire.

serva, ae, f. sclavă.

servio, ivi, itum, ěre, a fi sclav, a servi.

servo, avi, atum, are, a păstra, a conserva.

servus, i, m. slav.

sevērus, *a, um*, sever, aspru.
Sextus, *i, m.* Sextus, nume de persoană.
si, conj. dacă.
sic, conj. astfel.
sigillum, *i, n.* sigil.
sileo, *ui, — ēre*, a tăcea.
silva, *ae, f.* pădure.
silvester, *is, e*, de pădure, pădureț.
simplex, *cis*, simplu.
simplicitas, *ātis, f.* simplicitate, prostie.
sine, conj. fără.
situs, *a, um*, situat
sive, conj. sau.
socius, *i, m.* soț, aliat.
Socrātes, *is, m.* Socrate.
sol, *solis, m.* soare.
solus, *a, um*, singur, *non solum, sed etiam*, nu numai . . . ci și.
solvo, *solvi, solūtum, ēre*, a desface, a deslegă, a plăti.
sonus, *i, m.* sunet, son.
sors, *tis, f.* soartă.
spatium, *i, n.* spațiu.
specto, *avi, atum, are*, a privi.
spelunca, *ae, f.* speluncă, peșteră.
sperātus, *a, um*, sperat.
spero, *avi, atum, are*, a spera.
spiro, *avi, atum, are*, a respira.
splendīdus, *a, um*, splendid.
statim, adv. îndată.
statīvus, *a, um*, stativ, de iarnă.
statua, *ae, f.* statuă.

statūra, *ae, f.* statură.
status, *us, m.* stat, stare.
Stephānus, *i, m.* Ștefan.
stilus, *i, m.* stil, condeiu.
sto, *steti, statum, are*, a sta în picioare.
struo, *xi, ctum, ēre*, a pune, a așeza, *insidias struere*, a intinde curse.
studium, *i, n.* studiu.
stultus, *a, um*, prost, nebun.
Stygius, *a, um*, Stygian.
Styx, *gis, f.* Styx, fluviu în Infern.
suavis, *e*, suav, plăcut.
sub, prep. subț.
subīto, adv. repede, curând.
sum, *fui, esse*, a fi.
summus, *a, um*, cel mai înalt.
superbia, *ae, f.* îngâmfare.
superbio, *ivi, itum, ire*, a se mândri, a se îngâmfă.
superbus, *a, um*, mândru, îngâmfat.
supēro, *avi, atum, are*, a întrece a birui.
supērsu, *fui, esse*, a rămâne a supravețui.
supērus, *a, um*, de sus, superior, *dii superi*, zeii din ceriu.
surgo, *rexi, rectum, ēre*, a se scula, a se ridică.
susurro, *avi, atum, are*, a murmura, a zumzui.
suus, *a, um*, al său, a sa.

T

Tabūla, *ae*, tablă, f. tăbliță.
talis, *e*, atare.
tam, conj. atât.
tamen, conj. totuș, cu toate acestea.

Tantālus, *i, m.* Tantal, nume de persoană.
tantum, adv. numai.
tantus, *a, um*, atât de mare.
tardus, *a, um*, târziu.

Tartărus, i, m. Tartar, Infernul.
taurus, i, m. taur, bou.
tectum, i, n. acoperiș, casă, a-
 dăpost.
tego, xi, tum, ăre, a acoperi, a
 protejă.
telum, i, n. armă de atac.
templum, i, n. templu.
tempus, ăris, n. timp, vreme.
tempto, avi, atum, ăre, a în-
 cercă, a ispiți.
teneo, ui, ntum, ăre, a țină.
tēner, a, um, tănăr, fraged.
tenuis, e, ușor, subțire.
Terentia, ae, f. Terenția, nume
 de femeie.
terra, ae, f. pământ, țară, țarină.
terribilis, e, teribil, grozav.
tertius, a, um, al treilea.
testa, ae, f. oală.
theatrum, i, n. teatru.
Thebanus, a, um, Teban, din
 Teba.
thermae, ărum, f. băi calde.
Tiarantus, i, m. Siretul.
timeo, ui, — ăre, a se teme.
timidus, a, um, timid, temător.
Tiresias, ae, m. Tirerias, nume
 de persoană.

tolero, avi, atum, ăre, a toleră,
 a suferi.

toga, ae, f. togă.

totus, a, um, tot, întreg.

traho, xi, ctum, ăre, a, trage, a
 târi.

Traianus, i, m. Traian.

trans, prep. peste, dincolo.

transporto, avi, atum, ăre, a
 transportă.

trepido, avi, atum, ăre, a tre-
 mură de frică.

tres, tria, (trium, tribus), trei.

triclinium, i, n. masă cu trei
 paturi, tricliniu.

tristis, e, trist.

tu, tu.

Tuhutum, m. Tuhutum.

Tullia, ae, f. Tullia, nume de
 femeie.

tum, adv. atunci, apoi.

tunc, adv. atunci, apoi.

turpis, e, rușinos.

tus, ris, n. tămâie.

tutus, a, um, sigur, protejat.

tuus, a, um, al tău, a ta.

tyrannus, i, m. tiran, domn,
 stăpân.

U

Ubi, adv. și conj., unde.

Ulpia, ae, f. Ulpia Traiană, Sar-
 mizegethuza.

ultra, prep. și adv. dincolo,
 peste.

ultimus, a, um, ultim, cel din
 urmă.

ultra, adv. dela sine, spontanu.

unda, ae, f. undă.

unguis, is, m. unghie.

unus, a, um, unul, singur.

urbs, urbis, f. cetate, oraș.

urceus, i, m. ulcior.

uro, ussi, ustum, ăre, a arde, a
 pârlî.

Ursula, ae, f. Ursula, nume de
 femeie.

usque, ad, prep. până la.

usus, us, m. uz, întrebuițare

ut, conj. ca, după cum.

uter, is, m. burduf, butoiu.

utilis, e, util, folositor.

utinam, conj. o de ar.

uxor. ăris, f. soție.

V

- vado**, *vasi, vasum, ěre*, a merge.
valde, adv. foarte.
vallum, *i*, n. val, întăritură.
vanus, *a, um*, deşert, gol.
variatio, *ōnis*, f. variaţie, schimbare.
varius, *a, um*, variat, diferit.
vastus, *a, um*, vast, nemărginit.
vectus, *a, um*, dus, purtat, *equo vectus*, călare.
vel, conj. sau.
velox, *cis*, iute.
venātor, *ōris*, m. vânător.
venia, *ae*, f. iertare.
venio, *veni, ventum, ire*, a veni.
ventus, *i*, m. vânt.
Venus, *ĕris*, f. Venus.
ver, *veris*, n. primăvară.
verbum, *i*, n. vorbă.
veritas, *ātis*, f. adevăr.
vero, conj. însă.
versus, *a, um*, întors.
veru, *us*, n. frigare.
vespa, *ae*, f. vespie.
vestigium, *i*, n. urmă, vestigiu.
vestimentum, *i*, n. veşmânt.
vestio, *ivi, itum, ĩre*, a îmbrăcă.
vetus, *ĕris*, vechiu.
via, *ae*, f. cale.
vicis, gen., *vice*, abl. pl. *vices*, schimbare.
vicinus, *a, um*, vecin.
victor, *ōris*, m. victorios.
victoria, *ae*, f. victorie.
video, *vidi, visum, ěre*, a vedea.
villa, *ae*, f. casă de ţară, vilă.
vinco, *vici, victum, ěre*, a învinge.
vindico, *avi, atum, are*, a pedepsi, a răzbună.
vinum, *i*, n. vin.
vir, *viri*, m. bărbat.
vireo, *ui, — ěre*, a fi verde, a fi în floare.
virens, *tis*, verde, puternic.
viridis, *e*, verde.
virtus, *ūtis*, f. virtute.
vita, *ae*, f. viaţă.
vitium, *i*, n. viţiu.
vitrum, *i*, n. sticlă.
vitupĕro, *avi, atum, are*, a muştra, a dojeni.
vivo, *vixi, victum, ěre*, a trăi.
vivus, *a, um*, viu, vioiu.
vocabulum, *i*, n. vorbă, cuvânt.
volo, *avi, atum, are*, a sbură.
voluntas, *ātis*, f. voinţă.
votum, *i*, n. promisiune, rugăciune.
vox, *cis*, f. voce.
vulnĕro, *avi, atum, are*, a răni.
vulnus, *ĕris*, n. rană.
vultus, *us*, m. privire, înfăţişare.

TABLA DE MATERII

PARTEA I

	<u>Pag.</u>
Prefață	3
Introducere	7
Noțiuni premergătoare	9
Morfologia	10
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară . . .	11
I Școala	11
II Școlarii	12
III În curtea școlii	12
IV În grădina școlii	12
V Legumele din grădina școlii	13
Declinarea I	13
VI Dacia	13
VII Roma	14
VIII Acera sau vulturul	14
IX-X Terentia și prietenele ei	15
XI Sentințe și proverbi	15
Accentul și pronunțarea	16
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară . . .	19
XII Vieața la țară	19
XIII România	20
XIV Slavii Romanilor	20
XV Dacii	21
XVI Neptun și Mercur	22
XVII Stăpânul și sclavul	22
XVIII Orbil us	23
XIX Armele și tabăra Romanilor	24
XX Ocupațiunea unui școlar	25
XXI Sentințe și proverbi	25
Declinarea II	25
Adjectivele de declinarea I-II	26
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară . . .	28
XXII Familia romană	28
XXIII Rudeniile	29
Declinarea III	29

	Pag.
XXIV Julius Caesar	29
XXV Soldații și comandanții Romanilor	31
XXVI Apollo	32
XXVII Sacrificiul la Romani	32
XXVIII Marea	33
XXIX Cicero	35
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară	36
XXX Câmpia	36
Adjectivele de declinarea III-a	37
XXXI Tartarus	37
XXXII Centaurii	38
XXXIII Sentințe și proverbi	39
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară	40
XXXIV Pădurea sau codrul	40
XXXV Păsările din pădure	41
Declinarea IV	41
XXXVI Orcus	41
XXXVII Coarnele animalelor	42
Declinarea V	43
XXXVII Zilele la Romani	43
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară	44
XXXIX Capul	44
Comparațiunea adjectivelor	45
XL Clădirile din Roma	45
XLI Imperiul roman	46
XLII Sentințe și proverbi	46
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară	48
XLIII Trunchiul și membrele	48
XLIV Defectele corpului omului	49
Pronumele personal și posesiv	49
XLV Răspunsul unui avocat	49
Pronumele demonstrativ	51
XLVI Socrates și Alcibiades	51
Pronumele relativ și interogativ	53
XLVII Socratis dicta	53
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară	54
XLVIII Ocupațiunea țaranului	54
Conjugarea verbului <i>esse</i>	55
XLIX Tropaeum Traiani	55
L Iuno și păunul	57
Lectură de texte alcătuite în latină vulgară	57
LI Ocupațiunea țaranului	57

	Pag.
LII O scrisoare a lui Pablius Scipio	60
LIII Nioba	61
LIV Moartea lui Gel	61
LV Caupona vel deversorium ad „elephantum“	62
LVI Hercules și Apollo	63
LVII Triclinium	63
LVIII Două ghicitori	64
LIX Cele patru vârste	65
Conjugările active	67
LX O convorbire între băieții Marcus și Nicolaus	76
LXI Leonidas	76
LXII Leul și șoricelul	77
LXIII C. Julius Caesar	77
LXIV Găinile sacre	77
LXV Deianira și centaurul Nessus	78
LXVI Hydra Lernaea	78
LXVII Sofocle și fiii săi	79
LXVIII Căință târzie	79
Conjugările pasive	80

Adausul I

1. Imnul regal	88
2. Tricolorul	89
3. Răsunetul Ardealului	90
4. Cântecele ginții latine	91
5. Limba română	93
6. Mama lui Ștefan cel Mare	94
Adausul II	96
Proza literară română	96
a) În slujba păcii	96
b) Ciuleandra	97
c) Uniunea pentru Societatea Națiunilor și chestiunea Minorităților	97
Adausul III	99
1. Sintaxa	99
2. Fonetica	101
Adausul IV	102
Sufletul latin al Românului	102
1. Religie și credințe	102
2. Superstiții	108

PARTEA II

	Pag.
Exerciții orale	112
Conversație și temă	112

PARTEA III

Vocabular special	129
-----------------------------	-----

PARTEA IV

Vocabular general	163
-----------------------------	-----

LISTA ILUSTRĂȚIUNILOR

Harta Daciei și a imperiului roman	11
Ludus vel schola, Pompei	14
Vederea Romei în epoca imperială. Restaurație	19
Aratrum	20
Sclav roman, Pictură găsită la Roma	21
Figuri de Daci de pe columna lui Traian	22
Mercur și Neptum	23
Școlari romani	24
Armele Romanilor	30
C. Julius Caesar	31
Soldați romani	32
Apollo, Musagetul, muzeul Vaticanului, Roma	33
Sacrificiul lui Bacchus	35
M. Tullius Cecero	37
Charon, Mercur și un suflet	38
Centaur	42
Infernul, Pictură pe un vas din München	45
Forul lui Traian din Roma. Restaurație	51
Alcibiades	53
Socrates	56
Tropaeum, Traiani, Adamclissi	57
Iuno	60
Pablius Scipio Africanus	61
Nioba	62
Cauponă vel Deversorium, Pompei	64
Triclinium, Pompei	65
Într-o școală romană	66
Saturn	66

	Pag.
Un Dac. Mezeul din Vatican, Roma	112
Femei Dace. Columna lui Traian	115
Ruinele Forului	128

DESLEGAREA GHICITORILOR

Servus, cervus	116
Centaurus	117
Gallus, gallus	118
Canis	121
Aedes, aedes	121
Mars, mors	122
Nam, ubi, sex, est, agnus, bonae	123
Luna, lana	124
Nix, nox, nux	124
Folium, dolium	125

DACIA

DUPA
A.D. XENOPOL
DE
G. POPA LISSEANU

